

Efter kaoset

Femton poliser berättar om EU-kommenderingen i Göteborg

Utgivare: Polisförbundet
Copyright: Bengt Rolfer, Stockholm 2002
Omslagsillustration: Kenneth Andersson
Design: Welin Eklind AB
Repro och tryck: Ekotryck

Efter kaoset

Femton poliser berättar om EU-kommenderingen i Göteborg

Innan EU-kommenderingen ägde rum delade Polisförbundet ut en enkät till de poliser som deltog. Av 1800 utdelade enkäter besvarades 926 vilket ger en svarsfrekvens på 51 procent. Svaren presenterades i Polisförbundets rapport "Kaos – om EU-kommenderingen i Göteborg" på en presskonferens i Stockholm den 26 september 2001.

Av rapporten framkommer att:

50 procent av poliserna saknade utbildning för arbetsuppgifterna under kommenderingen.

50 procent av poliserna hade inte informerats om arbetsuppgifternas art.

66 procent av poliserna saknade personlig skyddsutrustning.

23 procent av poliserna har anmält fysisk eller psykisk arbetsskada.

38 procent av poliserna fick order att inte vidta åtgärd p.g.a. av bristande resurser eller annat skäl.

70 procent av poliserna tycker att radiokommunikationen var direkt dålig.

57 procent tyckte att reseplaneringen var dålig.

98 procent av poliserna tvingades arbeta övertid.

Vid 698 tjänstgöringstillfällen arbetade poliser 15 timmar i sträck eller mer.

Vid 250 tjänstgöringstillfällen arbetade poliser 19 timmar i sträck eller mer.

Vid 17 tjänstgöringstillfällen arbetade poliser 25 timmar i sträck eller mer.

Förord

Under några dagar i juni 2001 förmedlades bilder från Göteborg som vi annars vant oss att se från konflikt- och oroshärdar långt borta. Det som skulle bli ett fredligt EU-toppmöte och utgöra höjdpunkten på det svenska ordförandeskapet förvandlades i stället till våldsamma kravaller på Göteborgs gator.

Många har jämfört händelserna i Göteborg under EU-toppmötet med andra liknande dramatiska händelser i övriga världen. Vi lever inte i den idyll som vi in i det längsta har velat bevara tron på.

Kanske kommer det som hände att prägla en del av samhällsutvecklingen. Helt säkert är att händelsen för evigt skrivits in i den svenska historien. Alla minns vi bilderna från gatustriderna, hur våldet fick ta över i Göteborg. Vi minns hoten, påkarna, de kastade gatstenarna och skotten. Under det år som gått har många velat lägga beslag på sanningen om vad som egentligen hände i Göteborg. I ett antal tidningsreportage och tv-inslag har polisens agerande pekats ut som orsak till att våldet tog över.

Våldsamma, maskerade och beväpnade bråkstakar bland demonstranterna beskrevs som oskyldiga offer för polisbrutalitet. Vi poliser gör inte anspråk på att vi gjorde allt rätt men till skillnad från ett antal våldsamma demonstranter närvarade vi för att upprätthålla ordningen i det demokratiska samhället och därmed säkerställa yttrande- och demonstrationsfriheten.

Enskilda poliser och poliskåren deltar mycket sällan i den allmänna samhällsdebatten. Poliser gör inga inslag i tv och skriver sällan artiklar i tidningar. Trots att många medborgare öppet visade sitt stöd för vanliga enskilda poliser, upplevde vi att just dessa poliser, knappast alls kom till tals under dagarna i Göteborg. Samtidigt tyckte vi att polisledningen och de som gett polisen uppgiften och ansvaret hukade i debatten.

Därför bestämde vi oss för att sammanställa denna bok där poliser, som själva stod i händelsernas centrum, med egna ord berättar om vad

de kände och upplevde. Gunilla, som gick mitt bland demonstranterna, och som hade mött många av dem redan i kontaktarbetet innan EU-toppmötet. Thomas, som fick en gatsten i huvudet på Vasaplatsen. Och många fler...

Poliser är som folk är mest. Det finns poliser som är för och emot EU. Det finns också poliser som oroas över en världsordning där de rika länderna berikar sig ännu mer på de fattigas bekostnad. Poliser eller polisers insatser kan inte och ska inte tecknas i svart och vitt. Vi som arbetar som poliser har ett ansvarsfullt arbete och det kan med rätta ställas höga krav på oss. Men vi menar att det också måste ställas höga krav på att samhället ger polisen möjlighet att verkligen fullfölja sin uppgift.

Vi poliser måste lyssna på samhället. Men samhället måste också lyssna på oss.

I den här boken kan du lyssna på tretton polisers berättelser om de dramatiska dagarna i Göteborg i juni 2001 och två poliselevers tankar inför framtiden.

Jan Karlsen
Polisförbundets ordförande

Innehåll

Gunilla Gevrens, Länskriminalens utredningsavdelning	12
Fredrik, piketpolis från Malmö	30
Eva-Lena Larsson, ridande polis från Stockholm	40
Jarl Axelsson, facklig förtroendeman	50
Lars Tengelin, länskommunikationsansvarig	56
Leif Holst, utbildningschef för polismyndigheten i Västra Götaland	62
Maria, nytexaminerad polisaspirant	74
Ola Winquist, piketpolis	80
Reino Norrman, ridande polis	90
Ulla Brehm, facklig förtroendeman	98
Marko Lappalainen, piketpolis	106
Pa Foon och Anders Jonsson, elever vid Polishögskolan	116
Johan Lundberg, yttre befäl vid ordningspolisen och huvudskyddsombud	124
Thomas Säfström, långtidssjukskriven piketpolis	136
Kronologi	146
Karta	152
Ordlista	153

Gunilla Gevreus

Länskriminalens utredningsavdelning.

Ingick i polisens kontaktgrupp som samarbetade med demonstranterna.

Polisens kontaktgrupp skulle bli en brygga mellan demonstranter och polisledning under EU-mötet. Den hade kontakter med protestgrupperna och trodde länge att det skulle bli värdiga demonstrationer.

Gunilla Gevrens, en av de sex i gruppen, upplevde på torsdagen hur strategin sprack. Då gick hon som civilklädd polis i en demonstration och mötte första gången maskerade aktivister som beväpnade med järnrör och sten jagade Gunilla och hennes kolleger. När hon och kollegan gömt sig undan angriparna ringer hennes mobil. Det är hennes man och yngste sonen som befinner sig några hundra meter bort: ”Hej mamma. Var är du?”.

GUNILLA HAR MÖTT tusentals av de demonstranter som kom till EU-toppmötet i Göteborg. Både i förberedelserna och som civilklädd polis mitt bland demonstranterna. Bland de flesta fann hon förståelse och en önskan om fredliga demonstrationer. Men hos en mindre grupp aktivister mötte hon något helt annat: Ett besinningslöst våld och en inställning hon aldrig mött tidigare som polis.

– Att vi skulle mötas av människor som tar ett järnrör och besinningslöst slår mot andra människor, det hade jag aldrig kunnat föreställa mig på förhand.

– Vi måste nog rannsaka oss både från polisens och demonstranternas sida. Polisen har inte gjort rätt saker hela tiden. Vi är inga robotar, vi reagerar och har tankar och känslor precis som alla andra. De beslut som togs grundades på den information och det läge som rådde just då. Med facit i hand är det lätt att vara kritisk. Ingen kunde nog riktigt föreställa sig det massiva våld som mötte oss och att aktivisterna var så organiserade i sina aktioner.

Under EU-toppmötet kände hon att polisen ibland fick ersätta politikerna som måltavla för protesterna. Att många inte såg vad som var polisens uppgift.

– När det gäller själva sakfrågan, för eller emot EU, är nog tankarna inom poliskåren inte annorlunda än bland befolkningen i stort. Det finns säkert flera poliser som kan ställa upp på delar av den kritik som

riktades mot EU-toppmötet. Jag tycker själv att politiken har kommit allt längre bort från den vanlige medborgaren. Men vi poliser hade en uppgift under de här dagarna som vi skulle lösa. Vi skulle skydda Mässan och det möte som pågick där och vi skulle se till att de demonstrationer som fått tillstånd kunde genomföras.

– Vi kan inte påverka sakfrågan, det kan bara politikerna. Men det verkar som det finns många som inte vet vad polisens roll är, vilka skyldigheter och befogenheter vi har. Där var jag nog själv lite naiv. Jag trodde nog inte att de som var ute efter våld skulle få utrymme för det av de andra på det sätt som skedde. På torsdagskvällen kände jag i stället – herregud, nu har det här urartat till ett upplopp. Vad är det de gör med vår stad? säger Gunilla.

GUNILLA JOBBAR NORMALT på länskriminalens utredningsavdelning.

– Vi utreder allt möjligt här, allt från grova bedrägerier och stölder till grova sex- och våldsbrott. På senare tid har mycket handlat om de våldsamma gängbråken här i Göteborg.

Men redan den 7 maj började hon arbeta heltid med EU-toppmötet, då hon blev placerad i den nybildade kontaktgruppen.

– Jag sökte till EU-kommenderingen, och trodde länge att jag var uttagen till hotellbevakning. Men sen ville Göran Nordenstam prata med mig, och det slutade med att han frågade om jag ville ingå i den psykotaktiska gruppen, eller kontaktgruppen som det kallats utåt. Jag svarade ja, något jag inte ångrat.

Det blev en hektisk tid. Sex personer i gruppen hade sex veckor på sig att ta kontakt med de grupper som skulle agera under EU-toppmötet. Det rörde sig om kanske 90 organisationer totalt.

– Den lösning vi diskuterade fram med demonstrationsledningarna var att vi, de sex i gruppen, skulle vara de enda som gick med demonstrationstågen. Det framkom direkt att de uppfattade hundar, hästar och skyddsutrustad – det som de kallar kravallutrustad – polis som provocerande om de fanns i direkt anslutning till demonstrationståget. Vi skulle vara ett mellanled mellan demonstranter och polisledning. I första hand

skulle de ansvariga själva ordna upp störningar, och sedan kunna vända sig till oss med begäran om hjälp om det behövdes.

Kontaktgruppen skulle då efter kontakt med insatsledningen kunna avgöra storleken på ingripandet.

– Från början såg det bra ut. Göteborgsaktionen 2001, som samlade en massa organisationer och som vi hade mycket kontakter med, sade att de antagit en icke-våldsplattform. Just det var viktigt eftersom Göteborgsaktionen var det nätverk som hade de mest extrema autonoma grupperna i sin organisation. AFA gick bland annat ut på nätet och hälsade alla välkomna till fina kravaller i Göteborg.

– De autonoma grupperna i utkanten hade vi lite svårare att få direktkontakt med. Vi talade med AFA i telefon, men de ville inte träffa oss. Och när vi skulle träffa Globalisering underifrån kom vi till något de kallade presskonferens, ingen dialog. Med på mötet fanns två personer från Ya Basta som var de som förde ordet. Där fanns också en reporter från tv4 och två filmare och så vi.

– Det var här det fallerade lite. Vi fick inte kontakt med de här grupperna fullt ut. Vi kunde knappast bygga upp ett förtroende hos dem, när vi aldrig nådde dem. Kanske hade vi nått längre om vi haft lite mer tid på oss.

De organisationer som förberedde demonstrationer i Göteborg samlades i större nätverk. Genom nätverken kunde ditresande också ordna logi på några av skolorna inne i centrala Göteborg.

– Men där har vi lärt oss att ska något sådant förekomma måste man skriva avtal med de ansvariga och försäkra sig om att vi kan gå in och kontrollera att inget olagligt förekommer. Man måste utkräva ett större ansvar från nätverken för de personer som får sängplats. Skriver en organisation på en ”ickevåldsplattform” måste den gälla under hela vistelsen, inte bara under till exempel en demonstration.

– Ändå menar jag att det koncept vi hade var rätt. Och demonstrationerna sköttes som de skulle i huvudsak. Allt gjordes på förhand för att förhindra aggressioner. Problemet var att det kom in folk bland de vanliga demonstranterna som uppenbarligen var ute efter att bråka.

– Visst fanns det en hotbild på förhand – vi hade ju sett det som hände i Seattle, Prag och Nice. Men vi hade knappast föreställningar om detta massiva våld.

PÅ TORSDAGSFÖRMIDDAGEN landade USA:s president George W Bush på Landvetter. Inne i Göteborg samlades olika grupper till demonstration under parollen ”Bush Not Welcome”.

– Vi hade gjort upp om att vi skulle gå mitt i demonstrationerna och bära orange västar där det stod ”Support Polis”. Vi var inte beväpnade, utan hade vår radio och kunde till nöds använda mobiltelefoner. Tre av oss gick tillsammans med demonstrerande iranska kvinnor på torsdag vid lunch. När vi precis var klara fick vi ett telefonsamtal om att vi kvickt skulle iväg till Hvitfeldtska gymnasiet. Jag hade ingen aning om vad som hände där då. Jag hade velat veta mer, jag kunde inte svara på frågor från folk utanför skolan. Vi visste att man haft ögonen på Hvitfeldtska, att det fanns misstankar om förberedelse till brott där redan under onsdagen. Men vi visste inte vad som skulle hända.

– Före EU-toppmötet hade vi en föreställning om att det skulle kunna bli problem under fredagen, när EU-mötet öppnades. Men vi hade inte trott att vi skulle möta så stora problem under torsdagen. Jag kanske var aningslös, men vi hade pratat om hemma att min man skulle ta med sig barnen och åka ner till Göteborg för att titta på Bushdemonstrationen. Jag tänkte att det skulle vara skoj att se tåget där de gick med en stor mask av Bush och det skulle hända en massa annat i stan. ”Ja, åk ner ni under torsdagen”, säger jag. ”Då blir det inga problem.”

MEN DEN FRIDFULLA gatufesten och protestdagen mot Bush förbyts rätt snabbt i något annat. Gunilla och hennes kollega Gerd går tillsammans i Bushdemonstrationen som utgår från Stora Teatern och ska passera Vasaplatsen. Redan vid starten talas det i tåget om att något ska hända, och när tåget kommer till Vasaplatsen lösgör sig en våldsam grupp ur demonstrationen.

– Jag ser, runt klockan 19 på torsdagskvällen, hur det bara väller in grå-, beige- och svartklädda med AFA-flaggor och syndikalistflaggor i

demonstrationståget i Vasaparken. Och jag säger till min kollega Gerd: ”Herregud, nu kommer de”. Då kände jag att nu är det upplopp. Men vi insåg att det gällde att försöka genomföra det här trots allt, att vi skulle göra vårt jobb och få demonstrationen att fortsätta.

– Gerd och jag pratar med den kontaktperson vi har, Jonas från Attac, och han säger till oss: ”Vad ska vi göra?” Vi förstår att vi ensamma inget kan göra. Samtidigt ser jag att det kommer radiobilar och förstår att man vet om att upploppet är igång. Gerd och jag försöker få kontakt över radion, men vi får ingen kontakt.

– Även om vi inte har uniform är vi väldigt synliga som poliser genom våra västar. Vi ser efter om det finns vanliga människor som är instängda i den svarta massan, och om det händer något med dem. Men det verkar som det är endast upploppsmakarna där. Plötsligt ser vi att demonstrationståget tagit en annan väg vid sidan om oroshärden, att de skilt ut sig från oroshärden.

– När demonstrationståget passerat följer vi det och vi tror då att vi är sist i tåget. Men när vi kommit en liten bit på väg ner mot Avenyn, vid Götabergsgatan, ser vi ett 30-tal med rånarluvor och tillhyggen och stenar som rusar mot oss. När de får syn på oss med våra västar hör jag att någon skriker: ”Där är dom. Ta dom jävlarna!”. Vi förstår att det är riktat mot oss och de kommer rusande. Jag skriker till Gerd: ”Kom vi måste sticka!” Vi springer ner mot ett hus, nästan ända framme vid Avenyn. Jag kommer fram till en port och upptäcker att jag är fast där och inte kan retirera.

Under några sekunder hinner det snurra runt massor av tankar hos Gunilla: Vart ska jag ta vägen? Vad händer när jag inte kan fly längre?

Kollegan Gerd kommer strax efteråt och tar tag i dörren och rycker till. Det är en metall dörr som förmodligen inte slagit igen riktigt. Hon får upp dörren och de två poliserna rusar in i trapphuset och stänger dörren efter sig.

– Vi rusar upp i trappuppgången och hoppas kunna knacka på och få hjälp. Första våningen är bara kontor, andra, tredje våningen likaså, och när vi står högst uppe på femte våningen förstår vi att det finns inte en människa i huset. Allt är bara stängda kontor och vi kan inte få hjälp. Jag

försöker ropa över radion igen, men får ingen kontakt. Då ringer jag på mobiltelefonen. Under tiden hör vi bankanden på dörren, och hör att dörren går upp – men hör sedan inget mer. Så tydligen sticker de. Allt går väldigt fort – vi står där kanske bara två minuter. När det blivit lugnt smyger vi oss ner och tittar. Då ser vi skyddsutrustade poliser utanför.

– Vi ställer oss utanför och lugnar ned oss, pratar en stund och tar av västarna och radion. Sedan ringer vi in till insatsledningen och förklarar att det är för farligt, att vi inte kommer att gå kvar i tåget och går ur kommenderingen. Efteråt får vi veta att vi inte varit sist i tåget, utan att tre andra ur kontaktgruppen som gick sist blev angripna av svartklädda maskerade med stenar i händerna. Både Attac och KPML (r) försöker hjälpa till och säger till de här maskerade människorna: ”Ge er iväg, vi vill inte ha er i våra tåg. Vi vill ha fredliga demonstrationer”. Men de svartklädda, maskerade stenbärarna stannar kvar. Vi lämnar i alla fall tåget i detta läge och då är det i stort sett framme vid Götaplatsen.

GATUSTRIDERN I GÖTEBORG har bara börjat. Alla förhoppningar om att det ska bli sansade protester på gatorna har spruckit. I stället är det den våldssamma mobben som tagit över.

Men vad känner Gunilla när hon jagas längst Vasagatan? Skräck och rädsla?

– Jag har jobbat länge som polis och varit i många besvärliga situationer. Man brukar säga: ”Jag har aldrig varit så rädd.” Men det vet jag inte om jag kan säga, jag hann nog inte tänka på det då. Men jag har aldrig känt mig så utlämnad. Vi var utan kontakt med omvärlden, vi hade inget att freda oss med. Vapen hade inte hjälpt mig, jag hade inte kunnat skjuta. Men jag hade velat ha batong, så jag i alla fall kunnat hålla angripare ifrån mig och parerat när de kastade saker. Nu hade jag ingenting, inte ens en radio som funkade.

– Man hann ju tänka: Vad händer om de kommer in? Jag vet inte vad jag hade gjort, men jag hade inte stått och tagit emot – aldrig. Men man kände sig väldigt utlämnad.

– Redan när Bushdemonstrationen skulle gå fick vi besked från kommenderingsledningen att vi själva fick bestämma om vi ville gå

med som det var sagt. Det hade ju redan varit oroligt i Vasaparken. Men vi enades om att fortsätta följa konceptet. Vi har hela tiden känt att det varit viktigt att följa det vi avtalat med demonstrationsledningarna. Och det som dessa människor nu gjort, ja – det handlade om helt andra människor än dem som vi haft dialog med innan mötet.

Men plötsligt blir Gunilla påmind om att hon inte heller som civilperson hade trott att detta skulle kunna hända.

– Efter jakten och efter att jag haft kontakt med chefen över telefon, så ringer min mobiltelefon. Det är min man: ”Hej, var är du?” Och i bakgrunden hör jag yngste sonen: ”Är det mamma? Kommer hon snart?”.

– Då tänkte jag: Vad har jag gjort som mamma? Har jag lurat ner familjen till det här? Det är klart att i den stunden var jag också besviken på dem som ordnat demonstrationerna och som inte klarat att hålla de maskerade vandalerna ifrån sig.

EFTERÅT HAR EN del sagt att det var händelserna vid Hvitfeldtska under torsdagen som satte fart på våldsamheterna.

– I dag vet vi mer, det fanns folk på Hvitfeldtska som förberedde brott och som begått brottsliga handlingar av olika slag. Efteråt kan jag också känna en besvikelse på de organisationer som ansvarade för inkvarteringen. De borde i ett tidigt skede talat med dem som fanns på Hvitfeldtska och som mer eller mindre ockuperade skolan, men de har knappast alls berört sin egen roll i konflikten. Men det är ingen stor kvarvarande konflikt mellan oss. Jag har faktiskt Hans Abrahamsson från Attac som föreläsare på den universitetskurs jag går. Den kursen fick jag intresse för efter händelserna i Göteborg. Jag ville veta mer om globalisering och vad det innebär på gott och ont.

EFTER DE OMFATTANDE gatukravallerna på torsdagen var det ett nervigt Göteborg som gjorde sig redo för fredagen, för EU-mötets officiella öppnande och för fortsatta protester.

Det är dagen som alla göteborgare kommer att minnas som den när Kungssportsavenyn blev en krigszon. Gunilla och de andra i kontakt-

gruppen försökte trots händelserna dagen innan fortsätta dialogen med de demonstrerande.

– På fredagsmorgonen var vi med vid Göteborgsaktionens manifestation vid Götaplatsen. Den hade de tillstånd till. Först sökte de tillstånd för 9.00–12.00, och i samtal med oss framkom att ”det kommer kanske hända något i slutet av mötet”. Vi sade att vi måste veta vad som händer och att Göteborgsaktionen är ansvarig för den tid de sökt. Då ändrade de sin tid till att sluta 10.30. Därefter skulle något annat hända, antydde de.

– Ja, vad skulle hända? Vi fick mer och mer information om det. Det framkom att Rättvisepartiet Socialisterna sökt tillstånd för en demonstration mellan 10.30 – 12.00. ”Vi kommer att gå en antikapitalistisk marsch, och målet är att gå mot Mässan, och vi har för avsikt att stå och gapa och skrika där utanför, men mer är det inte”, sade de.

Rättvisepartiet sökte tillstånd och fick nej på den väg de föreslagit. Den ansågs vara allt för nära Mässan och EU-toppmötet. De fick i stället en annan demonstrationsväg anvisad som gick bort mot Vasaplatsen.

– Men de sade: ”Vi kommer inte gå den vägen”. Så det var egentligen en olaglig demonstration. Den är sökt, men har fått avslag. Då har de brutit mot sitt tillstånd och det är värre än att inte söka tillstånd alls.

– Då valde insatsledningen att inte slå en ring med poliser vid Götaplatsen, utan sade att området skulle avskärmas vid Södra vägen för att skydda Mässan. Men Rättvisepartiet valde att ändå gå med demonstrationen mot Mässan. Personer som faktiskt är parlamentariker, som Per Garthón, stod på Götaplatsen och uppmanade folk gå med i det tåget. Egentligen en uppmaning att bryta mot lagen.

Demonstrationen lämnade Götaplatsen. Först med ett hundratal fredliga demonstranter, sedan med den grupp av svartklädda och maskerade som utmärkt sig under torsdagen.

– De började bryta loss gatsten tidigt vid Götaplatsen, ungefär vid 10.30. Vi tog redan en timme tidigare kontakt med våra kontaktpersoner, när vi såg alla de här svarta komma, och sa att det var för farligt för oss att vara kvar. Vi förklarade att situationen nu var utanför vår kontroll. De

sade det var tråkigt, men de förstod oss. Vi förklarade att det inte var en vanlig manifestation när de tillät de här maskerade att delta. Under förmiddagen fick polisen också allt fler uppgifter om att om demonstrationen inte skulle kunna gå mot Mässan så skulle den i stället gå mot polishuset, i protest mot att aktivister hade gripits under gårdagen.

Det fanns poliser utposterade vid polishuset. Hotet var från början främst riktat mot Mässan, men nu allt tydligare också mot polishuset.

– Vi gick ut igen, omkring klockan 11.00, för att se vad vi kunde göra. Vi såg svart rök från Bältesspännarparken och vi kom till Södra vägen där det stod flera polisbilar uppställda mitt i vägen. Jag gick själv fram och ställde mig framför en polisbil med krossad ruta. Jag tänkte att de ska i alla fall inte få radion eller annan utrustning. Jag såg ut som vem som helst ur allmänheten. De som verkligen var allmänhet stod chockade och tittade på vandalernas framfart.

– Sedan fortsatte vi mot Avenyn där man nu kunde se eldslågorna. När jag tittade uppför Avenyn brann det överallt. Då kändes det som att Göteborg var förvandlat till ett slagfält. Jag är född i Göteborg och det kändes fruktansvärt när jag såg vad de hade gjort med stan. Nu var jag civilklädd utan väst och kunde röra mig bland dem, och stämningen var så upphetsad.

Längs Avenyn pågick de värsta gatukravaller Sverige har upplevt.

– Jag såg hur det kom en grupp piketpoliser ner för Södra vägen mot de barrikader som vandalerna byggt upp. Gruppen av poliser ställde upp sig på led och det bara haglade gatsten över dem. De stod vid Bältesspännarparken där kvällens middag med EU-ledarna i Trädgårdsföreningen skulle skyddas.

– När de står där och får en massa gatsten på sig får jag tårar i ögonen. Det var så fruktansvärt. Då ser jag hur några poliser tar upp sten och börjar kasta tillbaka, och då blev jag faktiskt glad. Jag kände att det var deras enda chans. Först då kunde de rycka fram mot barrikaden. De här aktivisterna rörde sig inte annars, de bara provocerade och fortsatte kasta sten. Men när stenarna kastades tillbaka hände något och de började splittras.

– I det läget önskade jag att jag hade haft skyddsutrustning och kunnat hoppa in som en av poliserna i ledet. Jag kände så starkt att jag ville göra någonting, men var så maktlös. Det var så hemskt att se vad de hade gjort. Hur de hade härjat på Avenyn, skadat poliser och förstört polisbilar. Jag kände hur adrenalinet hos mig själv var upp över öronen. Jag var både ledsen och arg på samma gång.

GUNILLA GICK POLISHÖGSKOLAN 1978. Egentligen var det en tillfällighet att hon hamnade inom polisen. En viktig egenskap som polis tycker hon är att ha ett starkt rättspatos och civilkurage, en känsla för vad som är rätt och fel.

– Jag började som sjukvårdsbiträde och var länge inne på att jobba i vården. Men jag fick allergier av att man är tvungen att tvätta sig hela tiden. Då sökte jag Sjöbefälsskolan och när jag gått den jobbade jag inom handelsflottan en tid. Men att vara till sjöss blev rätt jobbigt i längden och efter en tid i land som kontorist bestämde jag mig för att söka Polishögskolan.

– Jag trivs verkligen med mitt jobb. Det som kan vara det tyngsta i jobbet är också något av det mest fascinerande. Att möta människor som gått igenom svåra händelser och som ofta har traumatiska upplevelser. De utredningar vi gör är ganska omfattande och ofta hinner man få en relation till dem som drabbats.

– Jag är mycket intresserad av hur trauman och svåra händelser påverkar oss människor. Jag är utbildad debriefinghandledare och försöker läsa aktuell litteratur i ämnet så mycket jag hinner. Det handlar om hur man kan hjälpa människor att gå vidare.

På väggarna i hennes tjänsterum hänger det tavlor med kinesiska motiv, i bokhyllan står en kinesisk parlör.

– Ja, jag har alltid varit intresserad av Kina. För några år sedan reste vi dit med hela familjen. Jag läste lite om landets historia och lärde mig lite kinesiska innan. Överhuvudtaget intresserar andra kulturer mig.

Gunilla är gift, maken träffade hon på Sjöbefälsskolan, och de har tre barn. De bor sedan 80-talet i en villa i Stora Höga utanför Stenungsund. Sommartid, när vädret tillåter, tar hon mc:n till jobbet på polishuset i Göteborg.

UNDER HÖSTEN OCH vintern har Gunilla fått jobba med vad som hände under EU-toppmötet i Göteborg, nu som utredare av misstänkta brott under händelserna på stan. Hon har också funderat mycket på hur det kunde bli så här.

– Det är självklart att vanligt folk ska kunna gå ut på gatorna och säga sin mening. Det tillhör våra demokratiska rättigheter, och ska försvaras.

– Strategin var att man inte ville ”tagga upp” och skrämma för vad som skulle kunna hända. Vi trodde inte det skulle bli någon söndags-skola precis, men försökte tona ned – eller rättare sagt inte tona upp – hotbilden. Jag tycker däremot inte man undanhöll att det fanns problem att vänta, men att de skulle orsakas av en förhållandevis liten grupp. Vissa grejer visste vi om, som att de skulle försöka gå mot Mässan och försöka göra ett antal inträngningsförsök där på fredagsmorgonen.

– Men de autonoma grupperna, där förmodligen de mest våldsamma finns, nådde vi aldrig riktigt fram till, dem nådde kanske inte ens demonstrationsledningarna riktigt. De har också en tendens att säga en sak och göra en annan. De vilseleder, sätter in en liten insats och stör på ett ställe för att få poliser dit och i stället slår de till på ett annat ställe. Det visste vi och därför blev det en ganska stort område som inte fick beträdas runt Mässan. Man var rädd att få dem nära Mässan.

Kanske fanns det en förhoppning om att de som kom till EU-mötet i Göteborg i juni 2001 inte skulle minnas gatukravaller och våldsamma strider som i Nice och Prag, utan det ”goa” Göteborg.

– Vi har haft stora händelser här förr, som friidrotts-VM 1995 och fotbolls-EM 1992. Det var mycket folk, men fungerade jättefint. Jag tror man inför EU-toppmötet ville förmedla den bilden av det glada och trevliga Göteborg. Vanligt folk skulle kunna vara ute på gatorna, utan att vara rädda. Visserligen skulle det komma ett helt annat klientel än vid ett stort idrottsarrangemang. Men Göteborg har velat visa upp sig som evenemangsstad och folk här är väl kända för att vara goa och glada. Staden Göteborg skulle bjuda till och fixa saker.

– Det var också ett vägval. Skulle man gått ut i media och tryckt på vad som hände i Nice, Seattle och Prag? Då är risken att folk inte vågat

sig ut i demonstrationerna. För där var demonstrationsledningarna starka – de ville att vanligt folk skulle kunna gå med. Men där borde de markerat - som KPML (r) gjorde – att de inte ville ha några maskerade i sina tåg.

Det finns inget som helst försvar för att demonstranter uppträdde maskerade, menar Gunilla.

– En del har sagt att de maskerade sig för att inte bli igenkända och identifierade av nynazister som ibland fotograferar dem som går i demonstrationer och sedan hotar eller utsätter dem för våld. Och det finns säkert sådana händelser. Men går du i ett tåg med 10 000 – 20 000 blir knappast några enskilda påhoppade, så som nynazisterna gjort i andra sammanhang.

– Att efter detta påstå att de är maskerade för att skydda sig från nynazister känns för mig som ett argument som inte har någon trovärdighet. Jag anser att maskering ska förbjudas, för det är bara ett sätt att undgå att identifieras för brott. Om de vill framföra sina åsikter är detta helt fel sätt. Det är viktigt att våga stå för det man tycker och gör. Bara människor utan civillurage använder sig av anonymitet när det gäller att föra fram sina åsikter.

Fanns det ändå en aningslöshet i samhällets inställning inför vad som skulle kunna hända i Göteborg?

– Det fanns bilden av att man tonade ned hoten. Men vänd på det och säg: "Vad hade hänt om man tonat upp hotbilden?" Det kunde blivit lika fel då. "Vad de går ut och skräms", hade man sagt då. Och det i sig hade skapat spänningar.

Men bland de grupper som demonstrerade i Göteborg fanns uppenbarligen också en mindre grupp som inte bara såg EU eller Bush som sina fiender, utan som i fiendeleddet också räknar in den svenska polisen.

– De autonoma grupperna, dit jag delvis även räknar in syndikalisterna, har en vilja att misskreditera polisen. Hade inte detta med Hvitfeldtska hänt hade de hittat någon annan orsak till att agera – om inte på torsdagen så på fredagen. Hvitfeldtska blev en utlösande faktor, men det hade kunnat bli något annat, det är jag övertygad om.

– Efteråt har polisen fått en del kritik, som genom Jan Josefssons TV-program. Men när jag pratar med vanligt folk får man kommentaren att ”vi håller ändå på er” och man tycker polisen gjorde ett bra arbete. Det finns alltid enskildheter du kan kritisera, men generellt tror jag allmänheten tycker att polisen gjorde det vi skulle. Vi som är poliser kan inte känna att allmänheten tycker illa om oss.

GUNILLA TRÄFFADE HUNDRATALS personer under de veckor EU-toppmötet förbereddes. Politiskt aktiva människor som ville uttrycka sin åsikt i samband med att EU-ledarna möttes. På ytan fredliga och demokratiska – som sedan sätter på sig rånarluvan och beväpnar sig med järnrör och gatsten? Eller?

– Jag tror aldrig att jag mötte de här människorna i förberedelserna. Många kom också hit från andra länder. Men jag sätter verkligen inga likhetstecken mellan dem som vi pratade med och de här våldsamma grupperna.

– Vilka de är? Det är svårt att generalisera. Det finns en del halvkriminella ungdomar som bara ryckts med. Vi förstod att AFA via internet rekryterade en del i våra ytterområden. ”Kom in till stan och var med i gatustrider”, kunde man läsa. Men bland dem som drivs mer av politisk övertygelse kommer många från medelklass- eller överklasshem. En stenkastare har en far som är riksdagsledamot för socialdemokraterna. En flicka har en förälder som är kommunpolitiker för vänsterpartiet. Det är inte barn som farit illa på vanligt sätt. Det märker man när man pratar med dem. En misstänkt satt och läste Dostojevskij i cellen, det är knappast vad de flesta häktade läser. Det är inte det kriminella i sig de är ute efter, utan politiska motiv ligger bakom. Det är därför jag ändå tror på en dialog.

Problemet är inte protesterna, att folk går ut och demonstrerar är rätt och riktigt. Men när de urartar i våldsamheter har något gått snett. Och då kanske också de politiska syftena motverkas.

– Som det var under vänstervågen -68, då var det också många olika grupper som protesterade. Av många som deltog då har det blivit juris-

ter, läkare och advokater, de har verkligen etablerat sig i samhället. Man har en tid i ungdomen där man kanske revolterar.

– Till viss del tycker jag de här rörelserna har rätt i kritiken av globaliseringen. Västståndet har koncentrerats till västvärlden och USA. Deras tankegångar är inte alltid fel – tvärtom. Men: Man gör inte så här. Bara för att jag är kritisk till globaliseringen slår jag inte ett järnrör i ryggen på en annan människa.

– I de här grupperna har det även funnits äldre som varit aktivistiska i sitt handlande. Så det är inte bara ungdomligt oförstånd. Det är jättebra när ungdomar blir politiskt aktiva, det krävs annars kommer det politiska systemet att gå under. Det är roligt om det politiska intresset väcks, men det gäller att kanalisera det på rätt sätt, och det gör du inte genom att utöva våld mot andra människor.

MÅNGA AV DE mest våldsamma befann sig i ett tillstånd där den mänskliga och moraliska gränsen sänkts för vad de kunde göra. Andra fick en ”kick” just genom att delta i våldsamheterna.

– En del av dem var påtända. Vi ser på någon bild hur någon dricker något som kan vara GHB. Du kan också se på vissa som förekommit mycket i TV – utan att nämna namn – att de helt klart är påtända. Fler av dem som agerat här ger intryck av att vara drogpåverkade.

– Psykologiskt vet man också att även om du inte är påtänd får du en ”trigger” när du befinner dig mitt i något sånt här. Alla som var med här har inte planerat att kasta sten. En kärna har gjort det, men fler har ryckts med.

Om du funderar själv – hur skulle strategin se ut om det bestämdes att ett nytt stort möte av den här typen skulle hållas i Göteborg?

– Jag tror fortfarande dialogen är möjlig och att vi måste utveckla den. Vi måste skapa en fast grund för samarbete. Jag har bra kontakter med Hans Abrahamsson från Attac till exempel och de tycker likadant. Däremot skulle vi behöva börja tidigare. Helst se till att ha ett sådant samarbete jämt. Det är också viktigt att vi ser över polisens taktik, skyddsutrustning och sådant.

– Vi borde inför EU-toppmötet tydligare talat om vilket ansvar organisationerna hade. Får man använda en skola för övernattningsmedför ett ansvar. De måste släppa in polisen där. Annars blir det i praktiken en husockupation. På Hvitfeldtska var det som en mur, där fick inte polisen komma in.

– Därför är jag lite besviken på att representanterna för Göteborgsaktionen inte tog mer ansvar. Men självklart är jag för att man ska underlätta att folk kan uttrycka sin politiska åsikt. Att inte uniformerade poliser är i direktkontakt med demonstrationståg tycker jag är jättebra. Jag kan förstå att det finns folk som har upplevelser som gör att de inte vill mötas av ridande poliser och polishundar.

– Men titta på KPML (r). När har de och polisen jobbat ihop så här förut? Det funkade jättebra och de har gjort en utvärdering där de berömt vår grupp. De skötte sig, de genomförde den största demonstrationen och ville inte ha bråk. Om alla agerat som dem hade det inte alls sett ut som det gjorde.

Den första tiden efter EU-toppmötet ställde sig många bakom polisen. Med tiden har den bilden ändrats, inte minst i medierna?

– Det har handlat mycket om förhållandet mellan polisen och aktivisterna. Den grundläggande dialogen borde egentligen finnas mellan politiker och demonstranter. Det är ju det de vill. Vi kan inget göra åt statsskicket, vi är ett verktyg i en demokratisk stat. Men självklart ska vi vara med i en dialog. Det är farligt om vi får en polis som inkapslar sig och sluter sig.

– Men jag tycker politikerna varit tysta efter mötet. Det är där den grundläggande klyftan finns. Ibland kan jag känna att vi som poliser blir mystifierade. När jag möter folk som befinner sig på politiska vänstersidan och har kritik mot polisen kan jag hålla med om en del. Jag har inget underlag för att säga att någon enskild person gjort fel, lika lite som en enskild person bland aktivisterna.

– Men polisen är inte ofelbar – vi är inte robotar. Då säger de: ”Men att ni inte berättar det här, att inte heller ni tycker att allt var så bra.”

Det blev inte som vi hade tänkt oss heller, och det borde vi säga tydligare.

Att polisen haft en ganska låg profil innebär också att rykten har förvandlats till ”sanningar”.

– Det finns en konstig föreställning hos en del om att detta med Hvitfeldtska hände för att Bush kom hit samtidigt. Att CIA skulle krävt en genomsökning. Första gången jag hörde det tänkte jag att det var ett skämt. Men sedan har jag hört det från flera håll. Sådant måste vi gå ut och bemöta. Det är hemskt om man tror att utländska underrättelsetjänster och polisorganisationer kan påverka svensk polis. Att de skulle styra en svensk polisiär insats är helt absurt. Men om vi inte bemöter det tänker folk att det ligger något i det.

Genom Göteborgskravallerna har det politiska våldet etablerat sig också här. Sverige och svensk polis kanske får vänja sig vid det?

– Ja, försöker man nå ett visst politisk syfte med våld är det terrorism det handlar om. Det har fokuserats mycket på nynazismen i debatten om extremrörelser och polisen jobbar mycket med de grupperna. Men jag tycker personligen det är lika allvarligt med vänsterextremistiskt våld. Det är viktigt att vi lyfter fram båda ytterligheterna. De har mycket gemensamt, även om målen är olika liknar medlen varandra. De autonoma säger: ”Förbjud nazisterna.” Ja, då skulle vi förbjuda samma grupper på vänsterkanten.

– Vi kan inte ta ställning till vilka som är farligast, vilka som inte ska få demonstrera, vilka som ska fräntas rättigheter som andra har. Men vi kan lyfta upp och prata om det som ligger bakom. Då måste också viljan till dialog finnas hos alla, myndigheter, politiker och demonstranter. Även de autonoma grupperna måste ta sitt ansvar om de ska vinna trovärdighet och inte bara anses som våldsverkare, säger Gunilla.

Fredrik

Piketpolis från Malmö,
var med vid inbrytningen på Hvitfeldtska gymnasiet.

Att polisen slog till mot Hvitfeldtska gymnasiet och grep flera hundra personer redan på EU-mötets första dag har väckt en del frågor. Tillslaget bidrog till att förtroendet mellan polis och demonstranter nästan omgående fick sig en knäck.

Många har undrat vad som egentligen låg bakom denna massiva insats från polisens sida.

Fredrik vid Malmöpiketen är en av de poliser som var med om stormningen. Han har viss förståelse för att utomstående kan vara tveksamma till om detta massgripande verkligen var nödvändigt.

– Det är möjligt att jag också hade ifrågasatt det om jag inte själv varit på plats. Men för oss som var där var det uppenbart att det var ett våldsam upplopp. Det var helt synligt, de hade samlat på sig stora lager med stenar och andra tillhyggen och hade en massa kroppsskydd på sig. Dessutom sköt de stenkulor och kastade mängder av gatsten på oss. Som jag ser det var det helt motiverat att gripa och omhänderta dem som var där, säger han.

Det var Fredrik och hans 18 kolleger från Malmöpiketen som i en regelrätt gatustrid tog sig fram och bommade igen skolans huvudentré så att gripandena kunde ta sin början. Malmöpoliserna fick mycket stryk under framryckningen, men Fredrik känner sig ändå speciellt nöjd med den insatsen.

– Det var en av få uppgifter som gick enligt vårt inövade koncept under de här dagarna. Visst fick man en massa blåmärken, men det innebar ändå ingen psykisk knäck. Vid Vasaplatsen till exempel kunde vi bara försvara oss, men vi kunde inte gripa några. Även om jag inte fick lika mycket fysiska skador där så kändes det mycket värre.

FREDRIK ÄR SANNOLIKT Sveriges snabbaste polis. Han har sprungit 100 meter på 10,57 sekunder. Sin snabbhet hade han kanske ingen direkt glädje av under EU-kommenderingen, men i sitt vardagliga arbete har han i alla fall sprungit ikapp fler ”busar” än som lyckats undkomma.

– Idrotten var mitt stora intresse som barn, säger Fredrik, som funderade på att bli idrottslärare innan han fastnade för polisyrket.

Nu har han lagt av tävlandet, men innan dess hann han samla på sig flera fina meriter – några SM-tecken i stafett, några individuella junior-SM och en plats i juniorlandslaget.

Fredrik föddes 1971 och växte upp i en lugn miljö i det lilla samhället Löddeköpinge mellan Landskrona och Malmö. Han gick på idrotts-gymnasiet i Malmö och gjorde lumpen på idrottsplutonen i Växjö. Sedan jobbade han ett par år som obehörig idrottslärare på Kroks-bäcksskolan i Malmö – en skola som haft en hel del problem och där arbetsklimatet är rätt tungt.

– Många av de här ungdomarna hade varit i kontakt med polisen. Jag var själv med om att gripa eller förhöra flera av dem ett par år senare när jag jobbade som polisaspirant. Men när jag hade dem som mina elever märkte jag att flera av dem drogs till mig. De sade att de hellre lyssna-de på mig än på kvarterspoliserna. Det där fick mig att fundera och så småningom mognade det fram att jag ville bli polis. Det var inget som jag hade gått och drömt om som liten, säger Fredrik.

Efter nio år i yrket betonar han att polis knappast är ett jobb man väljer om man vill bli populär. De som grips eller omhändertas är knappast tack-samma för att polisen ingriper och de som utsatts för brotten träffar man oftast inte. Dessutom ingår hot och våld som allt vanligare inslag i jobbet.

– Det har tyvärr blivit rutin att man åker på en smäll eller blir hotad. Jag har blivit angripen ungefär en gång om året, men aldrig skadats all-varligt.

Och Fredrik ångrar inte sitt yrkesval. Han gillar sitt jobb och tycker att det är varierande och spännande. Han trivs med sina arbetskamrater och med att få ägna sig åt fysisk träning på arbetet.

FÖR TVÅ ÅR sedan sökte han sig till piketpolisen i Malmö. Där jobbar han i en grupp som består av sex poliser och en chef.

Ungefär en månad före EU-kommenderingen fick Fredriks grupp och två andra piketgrupper besked om att de skulle tjänstgöra i Göteborg under EU-mötet. Senare visade det sig att nästan alla piketpoliser i Malmö, liksom ett antal hundförare, blev beordrade dit.

– Det var en allmän uppfattning att det skulle bli rätt trevligt att åka iväg. Det var inte första gången vi var med om en kommendering där man kunde räkna med våldsamheter, men jag trodde att det skulle fungera bra. Innan vi åkte upp tränade vi på de koncept vi har för sådana situationer och jag kände mig väl förtrogen med mina arbetsuppgifter.

Men när de sedan kom till Göteborg möttes specialenheterna – häst, hund, piket och nationella insatsstyrkan – av beskedet att de skulle hålla sig i bakgrunden. Förhoppningsvis skulle de inte behöva tas i anspråk annat än för någon enstaka punktinsats. Demonstranterna skulle mötas av poliser i blåskjorta, slips och skärmmössa. Om folk blev bemötta på ett vänligt sätt skulle de säkert vara vänliga tillbaka, var budskapet från kommenderingsledningen.

Men, som Fredrik påpekar, visade det sig rätt snart att demonstranterna inte var intresserade av det vänliga konceptet.

– Jag och många med mig tyckte att det saknades beredskap för hur man skulle göra om något gick fel. Alla frågor besvarades med att ”det kommer att lösas”.

– Vi frågade till exempel hur man hade ordnat det med transporterna av de gripna. Det svar vi fick var att det inte kommer att bli så många omhändertaganden. Sedan visade det sig att vi fick vänta timmavis på bussarna. Det är inte bra. När man har omhändertagit måste de bort från platsen så fort som möjligt, annars blir folk aggressiva och man riskerar fritagningsförsök.

Fredrik har tidigare varit med om enstaka händelser som liknade dem i Göteborg. Skillnaden den här gången var den massiva omfattningen – de dramatiska händelserna kom slag i slag och avlöste varann.

– Först var man på ett ställe och slogs för sitt liv, sedan blev man direkt skickad till nästa ställe och fick slåss för sitt liv där också. Hela tiden skickades man runt och det fanns ingen tid att vila, varken mentalt eller fysiskt, säger han.

MALMÖPOLISERNA HADE KNPPT hunnit gå i tjänst på torsdagen innan de blev kallade till Hvitfeldtska gymnasiet. Det hade varit oroligt där under nat-

ten och åklagaren hade beslutat om husrannsakan, eftersom man misstänkte att det samlades vapen och andra föremål där.

Före tillslaget skulle emellertid alla som ville lämna skolan få göra det om de kunde legitimera sig och lät sig visiteras. Under tiden lät polisen också slå containrar runt skolan för att få en effektivare avspärrning.

– Medan detta pågick stod vi tillsammans med några poliser med hästar en bit därifrån och avvaktade, berättar Fredrik. Vi såg att det var massor med folk på skolgården, kanske 400–500 personer. Många var maskerade, bar på plakat och betedde sig aggressivt.

– Längst fram stod en grupp på 15–20 Ya bastas. Plötsligt försökte de bryta sig ut, men de kom inte igenom avspärrningen. De försökte flera gånger, folk tryckte på bakifrån och för varje gång kom de närmare. Då fick vi order att gå fram. Hästarna skickades in först och vi kom strax bakom. Men hästarna fick vända, motståndet var tätt och de lyckades inte splittra upp det. Det blev bara stopp.

I stället fick de 19 piketpoliserna från Malmö gå fram själva. De hamnade i en ren gatustrid med demonstranterna.

– Det blev ett enormt tryck. De slogs med käppar med vassa spetsar, det var en riktigt farlig situation. Vi var tvungna att ta till våld, vi delade ut rätt mycket batongslag och slog sönder deras plakat. Efter en närstrid på kanske någon minut backade de hemåt.

– Så fort det blivit ett avstånd mellan oss och dem började folk kasta saker på oss. Det kom från alla håll, även från sidorna och bakifrån. De hade lagt upp mängder av gatsten överallt. Det var inte bara vanliga gatstenar utan också sådana där riktigt stora på 15x15 centimeter. Vi kunde inte göra något annat än att försöka försvara oss med skölden. Batongen kändes lite löjlig på det avståndet.

Fredrik upptäckte rätt snart att skyddsutrustningen var otillräcklig. Han träffades av en mängd gatstenar och det gjorde rejält ont. Minst tre stenar träffade hjälmen.

– Man blev rejält vimmelkantig. Hade de fått in två träffar alldeles efter varann hade jag nog tuppatt av, säger han.

Men i det läget gick det inte att vända om. Avdelningschefen beordrade ”Framåt”. Och så fort poliserna ryckte fram upphörde kastandet. Sakta men säkert närmade de sig målet.

– När vi skulle rycka fram den sista biten in på skolgården var det så trångt att vi bara kunde gå två och två. Ett tag gick jag främst och då hände något som jag aldrig kommer att glömma. En av motståndarna står och slår med en lång spetsig käpp. Han slår mot huvudet och försöker få in spetsen under visiret för att sticka mig i ansiktet. Visiret immar igen så jag måste lyfta det för att kunna se. Då är han där och sticker och jag försöker skydda mig med skölden.

– Jag kunde inte agera mot honom, hans käpp var ju två och en halv meter lång, min batong är 60 centimeter. Men jag hade tur, han slog mig mycket, men han lyckades inte sticka mig.

Till slut hade alla 19 Malmöpoliserna tagit sig in på skolgården. Andra polisavdelningar kom och stöttade från sidan. Flera demonstranter kunde gripas, men ännu fler flydde in i skolan.

Det var dags för den sista framryckningen. Fredrik och tre kolleger skulle ta sig fram och spärra huvudentrén.

– Vi ryckte fram längs husväggen och hela tiden regnade det saker över oss. Folk stod på andra och tredje våningen och kastade ut datorer, skrivmaskiner, stolar – ja, allt möjligt kom farande. Vi fick springa fram och tillbaka flera gånger för att hitta något som vi kunde spärra av med. Till slut hittade vi en järnstång som passade i glipan till dörrhandtaget.

– När vi gick tillbaka tittade de andra poliserna lite skeptiskt på oss, som om de tänkte: ”Hur kan de vilja utsätta sig för detta?” Men vi hade ju inget val – mer än att vi en gång har valt piketpolisen, förstås.

– Antagligen var de som hade stått och tittat på mer chockade än vad vi var. De trodde kanske inte riktigt på vad de hade sett. Sånt där händer ju inte i Sverige...

FREDRIKS GRUPP JOBBADE 16 timmar på torsdagen. Efter några timmars sömn på ett vandrarhem utanför Göteborg gick han åter i tjänst på fredags-

morgonen. Det skulle visa sig bli en arbetsdag på 18 timmar. Och det var full fart från första början.

– Vi hörde att många hade skadats under kravallerna och körde i ilfart till stan. Vi stannade på en sidogata till Avenyn och såg att det brann där och att en massa maskerade killar sprang omkring och kastade sten. Ambulans och brandkår stod bredvid. Brandmännen ville fram och släcka, men vi sade till dem att avvakta för det var inte säkert att gå fram. Själva hade vi inte fått några direktiv och visste inte hur vi skulle bete oss. Jag tror inte vår chef visste något heller, det var allmänt kaos.

När folket hade försvunnit från Avenyn kunde brandmännen gå fram och släcka. Fredrik och hans kolleger fortsatte bort mot Viktoriabron där många av dem som dragit fram längs Avenyn hade samlats. Tillsammans med kolleger från andra avdelningar skulle Malmöpoliserna säcka in en folkmassa som skulle omhändertas.

– Där blev det riktigt tråkigt och segt för det kom aldrig någon transportstyrka. Medan vi väntade blev det upploppsstämning och folk runt omkring började kasta sten igen. I det tumult som utbröt blev en kollega biten av en polishund. Det symboliserar lite grann det kaos som rådde och hur det kan gå om man inte får träna ihop i förväg och lära känna varann.

Efter mer än en timmes väntan kom äntligen transportstyrkan och de gripna kunde föras bort. Malmöpoliserna återvände till sina bilar och fann däcken sönderskurna. I den paus som då uppstod passade de på att begära bättre skyddsutrusning.

– Kvällen före hade vi ju känt att vi behövde bättre skydd, framför allt på axlarna. Men det var väldigt svårt att få fram det. Den person som ansvarade för sådant höll hårt i sin pengapåse. Vi försökte på flera sätt. Vårt personalombud tjatade på sitt håll och jag ringde till vårt huvudskyddsombud i Malmö som lovade hjälpa till. Sedan gick det snabbt. Vi fick tag i vad som fanns av hockeyskydd i Göteborgs sportbutiker i juni. Men vi hann aldrig sätta på oss dem, för precis när grejerna kom fick vi order att dra till Vasaplatsen där det började bli oroligt.

I **SAMBAND MED** uppehållet hade Fredrik också tvingats byta grupp. Tre av hans kolleger hade skadats, så gruppen splittrades och de som var kvar fick fylla ut andra grupper.

– Det kändes förstås inte bra att behöva byta grupp, men jag visste att mina kolleger inte var allvarligt skadade. Det var en fingerskada, en tåskada och en som hade blivit hundbiten.

När Fredrik kom med sin nya grupp till festplatsen vid Vasaplatsen var det massor av folk där. Det fanns också rätt gott om poliser. Samtidigt var det några hundförare som skrek efter hjälp uppe vid Vasagatan.

– Vi hörde dem skrika att det höll på att gå åt helvete där uppe. De lät riktigt stressade. Så vi sprang dit för att hjälpa dem. Precis när vi kom upp på Vasagatan hörde vi några smällar. Då fattade vi inte att det var skottlossningen, vi trodde att det var några som kastat knallskott för det hade man gjort tidigare, säger Fredrik.

Han beskriver det som nu hände som full kalabalik. Själv hamnade han vid en husvägg i korsningen Aschebergsgatan/Vasagatan och kunde inte göra mycket annat än att stå där.

– Vår uppgift var att skydda och hjälpa dem som var skadade och att försöka driva bort folk från platsen. Det var väldigt svårt för de kastade sten från alla håll, även uppifrån husen kastades saker på oss.

– För min del var stenkastningen värre vid Hvitfeldtska, men på det stora hela var Vasaplatsen ändå en värre händelse för där hade vi ingen kontroll. De var ute efter att skada oss. Vårt mål var att spärra av och att skydda dem som var skadade. Efter ett tag fick vi avlösning och kunde börja driva bort och splittra folkmassan.

En reflektion som Fredrik gjorde direkt efter slaget var hur välorganiserade motståndarna var. I Vasaparken hade demonstranterna en egen sjukvårdsorganisation med folk som bar Röda Kors-bindlar och tog hand om skadade.

– Då fick jag klart för mig att vi inte hade att göra med vanliga demonstranter eller husockupanter. Det här var en välorganiserad och planerad aktion. De visste att de skulle få skador och hade förberett sig

för det. Där fick man sig en tankeställare. Man ska inte underskatta motståndaren, det är en lärdom man kan dra till nästa gång, säger Fredrik.

LÖRDAGEN BLEV EN lugnare dag, men på ett sätt blev den ändå jobbigare än de andra, tycker Fredrik. På förmiddagen stod hans grupp i väntläge, samtidigt som det surrade av rykten. Någon hade hört att det fanns hundratals Ya bastas i det demonstrationståg som just startat, någon annan hade hört om en tysk som lovat döda en polis innan han åkte hem.

– Det var många som började grubbla och oroa sig medan vi stod där. Det är nästan svårare när man inte har en uppgift och inte ser vad som händer, men det är också en del av det här jobbet, säger han.

Nu hände inget dramatiskt under lördagen så Fredrik kunde tämligen helskinnad åka hem till sin sambo Pernilla. Varje kväll i Göteborg hade han ringt hem, men för att inte oroa henne berättade han inte särskilt utförligt om vad han hade upplevt.

– Efteråt har jag berättat och när hon förstått hur vi hade det var hon tacksam för att jag inte tog det på telefon.

Pernilla och Fredrik har varit tillsammans i många år och ska gifta sig i sommar. Hon är socionom och de pratar ofta jobb hemma. Pernilla har en del synpunkter på hans jobb.

– Hon oroar sig ibland och är inte riktigt nöjd med att jag är piketpolis. Visst utsätter man sig för risker och kan råka ut för olika saker i jobbet. Men jag trivs väldigt bra i gruppen och med arbetsuppgifterna. Då får man ta det negativa också, det är ändå en mindre del, säger han.

Händelserna i Göteborg har snarast stärkt honom i hans yrkesroll.

– Fördelen för mig var att jag fick vara med om en lyckad insats. Det vi gjorde vid Hvitfeldtska gav mig massor av rutin, jag har blivit mycket mer professionell på att agera i folkmassa. Men de som fick jobba defensivt eller bara stå och ta emot har säkert mer negativa känslor efteråt.

FREDRIK TYCKER ATT det kommenderingstillägg på 5 000 kronor som utgick på torsdagen och fredagen var en fin gest från polisledningen. Men det var trots allt en engångsföreteelse och efteråt tycker han att Riks-

polisstyrelsen har varit dålig på att utnyttja EU-kommenderingen och polisens ökade förtroende bland allmänheten till att uppvärdera yrkets status.

– Vi tjänar alldeles för dåligt med tanke på de insatser vi tvingas göra. Det fanns poliser med som tjänar 16 500 kronor i månaden. Det är inte mycket staten betalar dem som är villiga att riskera livet för att skydda demokratin.

Några veckor efter kommenderingen startade polisens löneförhandlingar. Fredrik och många av hans kolleger trodde att politiker och polisledning skulle tycka att poliserna gjort ett bra jobb och var värda lite mer pengar.

– Men vi fick bara 2,5 procent, vilket gör att vi tappar mark mot övriga yrkeskategorier. Det var helt fel signaler att ge polisen i det läget. Luften gick ur många och det var svårt att mobilisera kampvilja för högre löner. Skulle vi nu behöva slåss på hemmaplan också? Det var något av det mest nedslående jag varit med om i polisväg, då kände man sig riktigt sviken, säger Fredrik.

Eva-Lena Larsson

**Ridande polis från Stockholm som
anser att skadegörelsen hade kunnat begränsas och är starkt kritisk mot polisledningen.**

När skottlossningen utbröt vid Vasaplatsen stod Eva-Lena Larsson och alla andra ridande poliser i väntläge på Heden några hundra meter därifrån. Detta trots att man via radio kunde följa hur stämningen vid Reclaim the city-festen trappades upp och var beredda att rida dit för att ingripa. Men den ordern kom inte.

– Om man hade satt in oss tidigare hade det inte blivit någon skottlossning, det är min bestämda uppfattning, säger Eva-Lena.

Sammanlagt var 36 ryttare med hästar inkallade under EU-mötet. Alla utom de som hade skadats under sammandrabbningen på Avenyn tidigare på dagen var i tjänst på fredagskvällen. I väntläge.

– När det blev ett skarpt läge stod hela ryttarresursen i reserv. Vi gick omkring och rastade våra hästar. Det var enormt frustrerande. Vi hörde hur stökigt det var vid Vasaplatsen och kunde inte förstå varför vi inte beordrades dit. Om vi hade varit på plats skulle Hannes Westberg aldrig ha kommit så nära piketpoliserna att den situation där han blev skjuten hade uppstått.

Flera andra händelser där folk kom till skada skulle också ha kunnat undvikas med ett bättre utnyttjande av rytteriet, tror Eva-Lena. Även fredagsförmiddagens bärsärkagång på Avenyn skulle ha kunnat begränsas.

– När vi red hem för att sova på torsdagskvällen bad vi våra befäl att bli inkallade nästa morgon för att nå bästa möjliga effekt. Hade vi varit en kedja på Avenyn med 36 hästar i stället för 18 så hade vi kunnat trycka undan folk effektivare, då hade de inte fått samma utrymme att kasta saker, slå sönder och bära sig åt som svin. Och vi hade fått färre skadade kolleger bland fotfolket, säger Eva-Lena.

Men ledningen tyckte att halva styrkan skulle sova ut och sparas till kvällen. Den kväll då man alltså fick stå i väntläge på Heden.

EVA-LENA LARSSON ÄR 38 år och har arbetat vid rytteriet sedan 1989. Hon är uppvuxen på en gård i Vaxholm där det fanns en ridskola. När Eva-Lena och hennes lekkamrater lekte indianer och cowboys så red de omkring på riktiga ponnyhästar och skrek och pangade.

– Det var en väldigt bra barndom, säger hon. Ganska tidigt började jag prata om att jag ville bli polis och någon gång i framtiden gärna ridande polis. Det gick fortare än jag hade tänkt mig.

Efter gymnasiet provade hon några olika ströjobb, reste till Australien ett halvår och började 1986 på Polishögskolan. Som nyutexaminerad hamnade hon i Stockholmsförorten Skärholmen som radiobilspolis. Efter bara ett år sökte hon till rytteriet och kom till sin egen förvåning in på första försöket.

Nu har hon sin bas vid rytteriet på Lidingövägen i Stockholm. Vissa perioder har hon varit tjänstledig för fackligt arbete. Men hon har aldrig släppt kontakten med jobbet och med Mirage, som har varit hennes tjänstehäst i sju år. Han var även med i Göteborg i somras.

EN VANLIG DAG på jobbet rider Eva-Lena förutom Mirage även ett par andra hästar. Alla hästar måste hållas i gång dagligen. Vardagspatrulleringen sker i ambassadområdena på Djurgården och Östermalm. När det inte är någon speciell kommendering handlar det mest om att patrullera för att vara synlig och upprätthålla ordningen.

De vanligaste kommenderingarna är fotbollsmatcher och demonstrationer. Eva-Lena har varit med om några stökiga derbymatcher på Råsunda. Hon berättar om en gång när supportrarna tömde en glasisgloo och överöste poliser och hästar med flaskor. Hon har också varit med om några våldsamma 30 november-demonstrationer i början av 90-talet.

– Det är egentligen ingen merit, men bland ryttare är det vanligt att ha varit med om sådana här händelser. Vår huvuduppgift är ju att vara en förstärkningsresurs och gå in i folkmassor när det är stökigt. Vi är tränade för detta och vi är rätt stryktåliga. Jag har aldrig tvekat att ge mig in. Antingen är man mentalt förberedd eller så är man korkad, jag vill gärna tro att det är det förstnämnda, säger Eva-Lena.

Men, tillägger hon, något som liknar det som hände i Göteborg hade hon eller hennes kolleger inte varit med om tidigare.

EVA-LENA INGICK i en grupp på 13 ridande poliser från Stockholm som deltog i EU-kommenderingen. Redan den 5 juni åkte de ner till Göteborg,

där de inkvarterades i stugor på Kärralunds camping. Eva-Lena och många med henne ansåg att det var lite väl tidigt att åka ner en dryg vecka i förväg.

– Meningen var att rytterierna skulle träna ihop och att vi skulle ha övningar ihop med fotfolket, men det kunde vi lika gärna ha varit utan. Det var oorganiserat, det fanns ingen klar strategi och ingen tycktes ha tänkt på vår medverkan. Man hade lagt övningen till en fotbollsplan som hästarna inte fick vara på.

– Om vi hade haft riktiga övningar skulle vi absolut ha klarat uppgiften mycket bättre. Konceptet häst-hund-fotfolk, där vi går in och trycker ihop folk och de andra sedan kommer efter och griper dem, fungerade bara en enda gång under hela kommenderingen.

Mentalt hade Eva-Lena förberett sig på att Göteborgskommenderingen skulle bli det värsta hon varit med om i sitt liv.

– De flesta av oss hade intalat oss att det skulle bli väldigt tufft. Det fanns så många tecken som tydde på det. Därför blev man minst sagt förvånad när vi kom ner den 5 juni och fick höra av kommenderingschefen Håkan Jaldung att allt var under kontroll, det skulle gå så bra och vi skulle bara vara vänliga. Ryttare, hundförare och andra insatsstyrkor skulle vara i väntläge på området bakom Mässan och i princip inte behöva arbeta alls.

– Vi bara tittade storögt på varann och undrade hur de kunde utgå från att allt skulle gå så bra. Det värsta av allt var att det inte fanns någon alternativ strategi. Man måste alltid ha en omfallsplanering om det inte går som man har tänkt sig. Men här verkade det viktigaste av allt vara vem som var chef över vem, säger Eva-Lena.

REDAN PÅ EU-MÖTETS första dag fick hon fog för sina farhågor. Eva-Lenas grupp och två andra, totalt 18 ryttare, blev under frukosten inkallade i förtid för att hjälpa till med avspärrningen runt Hvitfeldtska gymnasiet. Ryttarna skulle bilda mur nere vid Vasakyrkan så att ingen kunde ta sig upp till skolan den vägen.

– Vi fick sitta stilla i sadeln sju timmar i sträck som en levande avspärrning. Det är det absolut sämsta sättet man kan använda hästar på.

Det är som att säga till demonstranterna: ”Kom och kasta, här är en levande köttmur. Langa på bara, det finns mycket att träffa.”

Och demonstranterna langade på. Eva-Lena berättar hur ryttarna bara kunde sitta och titta på när de maskerade sig och beväpnade sig med järnrör, stenar och flaskor.

– Vi ropade på förstärkning, men fick beskedet att det inte fanns några poliser att skicka dit. I stället fick vi order att flytta bort dem. Så vi red fram och de började kasta. Vi undrade varför vi skulle rida fram när det inte fanns något fotfolk som kunde ta hand om dem, men det var så vi användes. Oklart varför. Visst, demonstranterna skingrades, men bara för stunden. De återkom senare, vi hade inte uppnått någonting.

Det blev ändå lite lugnare en stund och ryttarna kunde sitta av för första gången den dagen.

– Vid det laget hade alla hämningar släppt. Jag satte mig och kissade bakom en buske. Grabbarna var också där, det fanns inget annat ställe att gå till...

DET VISADE SIG snart att dramatiken bara hade börjat. Efter att ha utträttat sina behov och precis hunnit få i sig en bit mat behövdes ryttarna uppe vid skolgården när Hvitfeldtska skulle börja tömmas på demonstranter.

– När vi red upp där fick vi syn på några Ya bastas, det är sådana där som ser ut som Michelingubbar. De bar flaggor och längst upp satt spetsar att sticka med. Jag tänkte att nu sätter det fart på allvar.

Men än en gång fick de stå och vänta väldigt länge, eftersom transportstyrkorna som skulle föra bort dem som togs ut från skolan inte fanns på plats. Under tiden förbereddes motståndet.

– När vi till slut får klartecken att gå fram tar det fart som på en given signal. Det bara haglar prylar, det är som en ymnigt snöfall av gatsten och burkar och flaskor, jag har aldrig varit med om något liknande. Hela tiden skriker de fascistsvin och liknande saker, men det hör man inte efter ett tag. När fotkollegerna försöker ta sig in i skolan vräker de ner stolar och bord på dem. Frågan är om man över huvud taget ska gå in i ett sådant läge.

Själv blev Eva-Lena bara träffad av två gatstenar och fick ett par blåmärken. Ja, det kom en del flaskor och burkar också, men det räknas inte, säger hon. Dem kände man inte efter ett tag. En brandsläckare kom farande och träffade henne snär. Om hon hade fått den i huvudet är risken stor att hon hade ramlat av hästen och blivit liggande.

Efter tillslaget mot Hvitfeldtska fick hälften av ryttarna ta sig hem för att orka upp och jobba på fredagsmorgonen.

Eva-Lena och hennes kolleger blev kvar utanför skolan några timmar till. Innan de red hem till campingen för att sova klargjorde de för sina befäl att de gärna skulle ställa upp på Götaplatsen tidigt på fredagsmorgonen för att få bästa möjliga effekt där. Men så blev det alltså inte.

INTE FÖRRÄN KLOCKAN 12.00 på fredagen gick den ryttagruppen i tjänst, ovetande om vad deras kolleger utsatts för under förmiddagstimmarna. Och det är ytterligare en punkt som Eva-Lena är kritisk emot.

– För att kunna göra ett bra jobb måste man få rätt information innan man börjar, men det var något som brast under hela kommenderingen. När vi gick i tjänst hade det varit på sin plats med en nulägesbeskrivning och en rapport om vad som hade hänt under morgonen. Men det enda vi fick veta var att det hade varit ”lite stökigt” på Avenyn.

– När vi sedan rider förbi reservstallarna vid Valhalla och vinkar till våra kolleger ser vi en ambulans komma dit. Vi vet inte vem som är skadad och vi vet inte vad våra kolleger har varit med om.

De rider vidare ner mot stan och när de ser skadegörelsen börjar de ana vad som har hänt. Men inte förrän senare på eftermiddagen när de kan ta rast inser de vidden av vad kollegerna upplevt.

– Vi åker upp till skolan vi har som samlingsplats och det första jag ser där är en kvinnlig kollega med ett jättebandage. En annan kollega kan inte prata för hon har fått en gatsten på halsen. Flera andra berättar om sitt möte med de svartklädda på Avenyn och hur de då tänkte att de måste hålla sig kvar på hästen, annars skulle de dö. Först då går det upp för oss vilket helvete de haft, säger Eva-Lena.

KLOCKAN 19.00 PÅ fredagskvällen beger sig samtliga ryttare till Heden. Det är drygt 30 ryttare med hästar kvar, sedan några skadats och tagits ur tjänst.

– Där står vi och väntar, tittar på klockan och leder runt våra hästar. På radion hör vi hur stökigt det är och det känns frustrerande att bara stå där. Sedan hör vi skottlossningen och tänker att nu måste vi väl ändå dit direkt, men vi får fortsätta vänta.

Än i dag vet inte Eva-Lena varför inte ryttarna beordrades fram tidigare. Hon är övertygad om att händelseförloppet då hade blivit mindre dramatiskt.

När de till slut fick rida fram till Vasaplatsen upplevde de poliser de mötte där det som ett stort stöd, berättar hon. Ryttarna gjorde några chocker och kunde snabbt fösa upp demonstranterna i Vasaparken. Det blev åter stenkastning, men efter ett tag lugnade det ner sig och den grupp av ryttare som varit i gång sedan klockan nio på morgonen fick åka ”hem” till campingen och sova.

Eva-Lenas avdelning befann sig i reservläge hela natten. De låg och halvsov på höbalar i reservstallarna. Vid femtiden på morgonen fick de åka till campingen, men eftersom de skulle börja jobba igen några timmar senare var det ingen idé att ta med hästarna dit. I stället kröp poliserna in i hästtransporten och forslades iväg genom Göteborg i gryningen.

VID NIOTIDEN PÅ morgonen ringde Eva-Lenas åttaårige son Fredrik som befann sig hos goda vänner i Skåne under kommenderingen. Han hade sett tv-bilder på demonstranter som kastade sten på poliser och hästar och ville veta om mamma hade gjort sig illa.

– Då fick jag verkligen behärska mig. Och när jag hade lagt på luren kom tankarna: Vad är det jag håller på med? Varför utsätter jag mig för det här? Tänk om jag får en gatsten i huvudet, ramlar av och skadar nacken för tid och evighet. Nej, det är inte värt det, det är inte värt det. Så kände jag då.

– Jag sade till en kollega att jag inte visste hur jag skulle orka en dag till. Hon sade att hon också hade känt det på samma sätt, men nu gällde det att komma igen. Vi peppade varann och fighting spiriten började återvända.

Dessbättre blev det inte så mycket till ”fight” under lördagen. Ryttarna stod mest i väntläge och kunde konstatera att demonstrationerna i huvudsak fick ett lugnt förlopp.

– Det sista vi gjorde var att stå som någon slags häck vid Järntorget för att stänga in folk. Egentligen vet jag inte varför, vi behövdes knappast där och vi var inte kvar till slutet.

– När vi red hem längs Avenyn på kvällen kom folk ut från krogarna och applåderade. Det var något alldeles enormt, jag får gåshud bara jag tänker på det. Sådant är man inte van vid, man blev nästan förlägen.

Långt tidigare hade ryttarna bestämt att de skulle ha avskedsparty med rostbiff, potatissallad och vin klockan 18.00 på lördagskvällen, men inte förrän halv ett på natten kom de i gång.

– Det blev en informell debriefing samtidigt som vi satt och åt och drack. Men det var tokigt att många skulle resa hem direkt på söndagsmorgonen. Vi hade behövt vila ut och ha en ordentligt debriefing på plats och gå igenom våra upplevelser.

– Det var några som mådde riktigt dåligt. Det borde man ha planerat för i förväg, vi kunde ha lagt på en dag efteråt i stället för att åka ner så långt i förväg, säger Eva-Lena.

FÖR EGEN DEL klarade hon sig relativt lindrigt undan fysiska skador. Däremot säger hon sig fortfarande ha ett stort mentalt blåmärke:

– Det är på grund av den frustration man känner över hur insatsen sköttes, hur illa resurserna användes, hur bedrövlig taktiken var och hur illa ordergivningen fungerade. Plus att man lurade i folk att allt var under kontroll, det var ju förskräckligt. Ja, jag är mycket kritisk.

Eva-Lena är övertygad om att EU-mötet inte skulle ha fått ett lika våldsamt förlopp om det hade ägt rum i Stockholm.

– Inte för att Stockholmspolisen är bäst, men vi har större erfarenhet av sådana här stora möten och dessutom tror jag att ledningen här är mer prestigelös. Det stora misstaget i Göteborg var att det var sådan jäkla prestige i ledningen. Det var viktigare vem som bestämde över vem än att beslutet blev klokt.

NU HAR VARDAGEN återvänt och Eva-Lena tycker fortfarande att hon har det bästa jobb som finns.

– Trots allt är jag lyckligt lottad som kan ha denna unika kombination av nytta och nöje på arbetet. Hästar har alltid varit min stora hobby. När vi har beordrad ridlektion på schemat kan jag sitta och tänka att det är egentligen inte klokt, men det här har jag betalt för. Det är viktigt att påminna sig om det som är bra ibland. Allt är faktiskt inte jobbigt och tråkigt.

I nästa andetag är det dock som att hon kommer på sig med att ha gett en alltför positiv bild och tillägger:

– Många kanske tror att det är som en dans på rosor, men visst har det sina avigsidor också. En häst är inte som en sportbil som man ställer undan på vintern. Han ska ut en regnig novemberkväll också.

Samtidigt som hon är engagerad i jobbet och i det fackliga arbetet är hon noga med att också ha ett rikt privatliv. Eva-Lena är fränskild och har hand om Fredrik varannan vecka.

– När jag har Fredrik jobbar jag mindre. Jag är engagerad i hans fotboll och ishockey och i föräldraföreningen i skolan – ja, i honom helt enkelt. De veckor jag inte har honom jobbar jag mycket, men jag försöker också leva livet. Det är något jag tränar på – att befinna mig här och nu och bara göra vad jag vill. Det kan vara rätt vardagliga ting som att ligga framför tv:n en hel dag eller ställa mig och baka eller umgås med mina vänner.

Och trots de tankar som dök upp efter att Fredrik hade ringt henne i Göteborg hyser Eva-Lena i dag inga tvivel över sitt yrkesval.

– För en polis hör det till jobbet att ibland få vara med om extremt jobbiga situationer. Om jag blev tillfrågad skulle jag ställa upp igen, säger hon.

Jarl Axelson

Facklig förtroendeman,
ingick i fackets och polisledningens gemensamma arbetsgrupp
för planering av EU-kommenderingen.

Efter den kritik som Polisförbundet och dess lokala företrädare riktat mot polisledningen i Göteborg har relationerna mellan arbetsgivaren och facket varit frostiga.

– Ja, kylan är uppenbar. Det verkar som om ordet samverkan är ett fullständigt främmande ord för den högsta ledningen i myndigheten, säger Jarl Axelson, som är kassör i avdelningsstyrelsen och som ingick i den samverkansgrupp som bildades inför EU-mötet.

För fackets del är EU-kommenderingen långt ifrån slut. Det återstår mycket tidsödande arbete för att reda ut vad som egentligen hände, att kartlägga enskilda polisers arbetstider och att hantera en rad ersättningsfrågor.

Jarl ansvarade för arbetstidsfrågorna under EU-mötet. Sedan slutet av oktober har han förgäves försökt få tillgång till arbetsgivarens sammanställning av tjänstgöringsjournalerna för hela kommenderingstiden, totalt ett 30-tal pärmar. Men arbetsgivaren har vägrat lämna över materialet.

Däremot har Jarl efter mycket tjat fått ett utdrag över hur mycket poliserna jobbade under själva mötesdagarna den 14-16 juni.

Där framgår bland annat följande:

- Några poliser hade arbetspass på 31,5 timmar i sträck.
- Efter 6 timmars vila gick de åter i tjänst.
- Den kortaste viloperioden mellan två pass var 2,5 timmar.
- Många poliser hade sammanhängande arbetspass på mer än 20 timmar och viloperioder på mellan 3 och 6 timmar.
- De som jobbade mest var i tjänst 58 av 72 timmar under de tre dygnen.

JARL ÄR FÖDD 1944 i Frykerud på den värmländska landsbygden. Han började som polis i Karlstad 1965. Två år senare flyttade han till Göteborg och där har han varit stationerad sedan dess.

Han bor tillsammans med sin fru Gudhrun i en lägenhet i centrala Göteborg, alldeles vid polishuset. De har två vuxna barn och fem barnbarn. På fritiden blir det gärna långa promenader med hunden Anton, men också mycket läsning.

Under sin karriär har Jarl framför allt arbetat som motorcykelpolis. Parallellt med det har han varit instruktör i självskydd, simning och livräddning.

– Att vara mc-polis är mycket av en servicefunktion och man bemöts som regel väldigt väl av allmänheten. Jag har varit förskonad från våldsamma upplevelser. Under mina år som polis har jag aldrig blivit beskjuten eller behövt ta till vapen. Det som har skakat om mest är trafiko-lyckor, självmord och lägenhetsbråk, speciellt när barn har varit inblandade, säger han.

På 1980-talet började Jarl intressera sig allt mer för fackliga frågor och sedan 1991 jobbar han heltid för polisföreningen.

– Det är otroligt roligt, samtidigt som jag känner att man kan påverka och göra nytta för medlemmarna. Så länge jag har medlemmarnas förtroende känns det inte aktuellt att återgå till min närpolistjänst. Det har hänt väldigt mycket sedan jag jobbade i yttre tjänst. Arbetsmiljön för poliser har blivit tuffare, vilket gör att jag just nu inte längtar ut igen, säger han.

REDAN I MAJ 2000 – alltså drygt ett år före EU-mötet – bildade arbetsgivaren och facket en gemensam samverkansgrupp för att förbereda kommanderingen. Jarl utsågs till en av tre fackliga representanter.

– Meningen var inte att facket skulle lägga sig i det rent operativa, men vi ville framföra synpunkter och samråda om utrustning, utbildning, förläggning och arbetstid. Det var de fyra absolut viktigaste frågorna för oss, berättar Jarl.

Efter sammandrabbningarna i Prag och Nice under hösten 2000 började de fackliga representanterna ställa frågor om vilken beredskap som fanns för liknande händelser i Göteborg.

– Redan då pratade kommenderingschefen Håkan Jaldung om ”det vänliga konceptet”. Även om man kastade brandbomber i Prag så var det inget som skulle förekomma i Göteborg. Här skulle demonstranterna bemötas vänligt och de svenska poliserna skulle klara situationen genom att prata med dem.

Trots inställningen ”sånt händer inte här” beslutade man successivt att utöka antalet poliser som skulle komma att ingå i kommenderingen. Strax efter Nicemötet i december fördubblades styrkan till 1 000 poliser. Den skulle komma att fördubblas en gång till innan det var dags för mötet i Göteborg.

– I takt med att antalet växte frågade vi hur man tänkte lösa boendet. Enligt avtalet har poliser som tjänstgör utanför hemorten rätt till eget rum med toalett och dusch. Fanns det verkligen hotellrum till så många poliser? Vi visste ju att UD hade bokat upp massor av rum till delegaterna.

– De svar vi fick var att man hade full kontroll på den biten också. Det var inga problem, alla poliser skulle få var sitt rum. Då var det inget tal om att några skulle ligga på campingplatser eller logement – så som det sedan blev.

Det var samma mönster när det gällde utrustning, utbildning och arbetstider, fortsätter Jarl. Allt var under kontroll, det fanns ingenting att oroa sig för. Arbetsgivarens svar på våra frågor var att utrustning skulle finnas i tillräcklig mängd, att utbildningsbehovet var uppfyllt och att inga arbetspass över 14 timmar skulle behövas. Vi kunde endast framföra fackets stora tvekan till svarens innehåll.

I SLUTET AV april upphörde mötena i samverkansgruppen. Facket fick ingen kallelse och ingen information om hur förberedelserna fortskred. Inte förrän i slutet av maj träffades gruppen igen.

– Då var vi nästan inne i skarpt läge och fortfarande fick vi inga indikationer från kommenderingsledningen på att det fanns några problem. Men när poliserna utifrån började komma hit veckan före mötet visade det sig snart att det var massor av praktiska frågor som inte var lösta, säger Jarl.

Det handlade om boendet, om utrustningen, om utbildningen – ja, precis det som facket i flera månader fått försäkringar om att det skulle ordnas på bästa sätt.

– Detta hade kunnat förberedas i god tid. Nu blev det stressigt på

slutet och en massa onödigt spring fram och tillbaka.

– Främsta skälet till att det blev så här var att allting var så toppstyrt. Håkan Jaldung skulle vara med hela tiden och bestämma om allt. Minsta småsak skulle gå genom kommenderingschefen. Det gjorde att det blev tungrott och att inget hände. Ingen vågade ta beslut, det fanns inget delegerat ansvar. Det verkade inte vara en angelägenhet för hela myndigheten, utan bara för länsordningspolisens stab.

Även när det gällde hotbilden var det Jaldungs bedömning som var allenarådande. Jarl och hans fackliga kolleger frågade flera gånger vilka risker som fanns och vilken information ledningen hade fått från säkerhetspolisen, framför allt efter Prag och Nice.

– Jag fick en stark känsla av att man inte tog händelserna där på fullt allvar. Det har ju senare visat sig att den bedömning av hotbilden som fördes ut till personalen var minst sagt nedtonad.

UNDER SJÄLVA KOMMENDERINGEN försökte de fackliga representanterna serva sina medlemmar så gott det gick. De gick på utsättningarna för att hålla sig informerade och de följde händelseutvecklingen via media och även på plats ute på stan. Jarl var själv med vid Berzeliigatan när slaget bröt ut där.

– Vi var ju civilklädda och attityderna mot polisen var sådana att man verkligen kände en hätsk stämning, berättar han.

Efter att Avenyn slagits i bitar krävde en av de fackliga representanterna att de ”vänliga” fotpatrullerande poliserna i uniform – de som skulle prata folk till rätta – inte skulle få visa sig på stan över huvud taget.

Det skulle ha varit alltför farligt i det upptrappade stämningsläge som rådde. Facket lyckades också få Jaldung att ta det beslutet.

Det vänliga konceptet hade således spruckit nästan direkt. Också när det gällde arbetstiderna gick proppen ur ganska omgående.

– Det fanns inga regler. Det var nästan så att man skämtade om det på utsättningarna – ”vi har jobbat 17 timmar, men vi är friska och fräscha”.

– Det var väldigt oroande. Ingen kan vara frisk och fräsch efter ett så

långt arbetspass. Och det fanns de som hade varit i gång ännu längre. ”Rekordet” enligt vad man hittat hittills är 31,5 timmar i sträck. Det är alltså fyra normala arbetspass på raken, men med arbetsuppgifter som var långt ifrån normala.

Från fackligt håll är man angelägen om att få klarhet i exakt hur mycket alla poliser jobbade. Det handlar om att alla ska få den ersättning de har rätt till, men också om att man vill utreda huruvida det har förekommit avtalsbrott.

DEN FÖRSTA TIDEN efter kommenderingen bestod det fackliga arbetet mest i att hantera arbetsskadeärenden och att ta hand om kolleger som mådde dåligt. I efterspelet kom allt mer kritik mot polisledningen upp till ytan – från enskilda poliser, från det lokala facket och från Polisförbundet. En enkät som organiserades av förbundet utmynnade i en kravlista på nio punkter.

– När facket i augusti försökte återuppta kontakten med ledningen fick vi ett mycket kyligt bemötande. Den känsligaste punkten var uppenbarligen att polisföreningen krävde att kommenderingschefen skulle kopplas bort från ytterligare kommenderingar så länge EU-insatsen var föremål för utredning. Jaldung spände ögonen i oss och frågade om vi stod bakom polisföreningens krav. Och visst gjorde vi det. Kylan i rummet var påtaglig, säger Jarl.

– Jag hade aldrig en tanke på att samverkansgruppen skulle upphöra i och med att kommenderingen var över, men i och med att vi var kritiska ville inte arbetsgivaren ha den kvar.

Jarl påpekar att facket inte är ute efter att avsätta chefer:

– Det är en fråga som vi inte förfogar över. Däremot är vi kritiska mot den ledningsfilosofi som finns i myndigheten. Vi vill ha en annan atmosfär. Vi vill kunna umgås med varann för vi tror att en arbetsgivare som har facket med sig kan bli otroligt stark. Nu får vi i stället känslan av att myndighetscheferna vill döda facket, vilket är utsiktslöst. Det är helt obefogat att göra så här bara för att vi har framfört kritik. Vår avsikt är ju att dra lärdomar av vad som hänt för att om möjligt förhindra en upp-

Lars Tengelin

Länskommunikationsansvarig på polismyndigheten i Västra Götaland.
Skulle se till att radiosambandet fungerade under kommenderingen.

”...och vi kunde inte ens få kontakt över radio”. Kommentaren återkommer gång på gång i polisernas berättelse om de dramatiska dagarna i Göteborg. Vid sidan av de våldsamma och maskerade aktivisterna finns det en syndabock som de flesta poliser kan enas kring: polisradion.

Visst, det fanns en person som medvetet saboterade radiosambandet. Och flera poliser hade svårt att använda radion ihop med sin skyddsutrustning, allra helst om de befann sig på platser där det var ett öronbedövande larm. Men annars fungerade faktiskt radiosambandet som det skulle, menar Lars Tengelin, länskommunikationsansvarig på polismyndigheten i Västra Götaland.

- **LÄNSORDNINGSPOLISEN ÄR DEN** enhet som talar om hur de vill att det ska funka. Vi på förvaltningsavdelningen har att se till att det sedan gör det. Ryktet om att polisens radiosystem är gammalt och slitet är sant. Visst skulle vi behöva bättre utrustning. Men utifrån de förutsättningar vi hade fungerade det ändå under EU-mötet, säger Lars.

Han blev polis i Göteborg på 70-talet, men kom ganska raskt över till Lerum, där han jobbade hela 80-talet. Under 90-talet blev han allt mer intresserad av kommunikationsfrågor och har jobbat heltid med det sedan mitten på 90-talet. När den nya polisorganisationen kom igång 1 januari 1998 blev han länskommunikationsansvarig.

Förberedelserna för EU-toppmötet kom igång redan hösten 2000 för Lars del. Han satt med i den samverkansgrupp som planerade mötet.

– I ett första skede pratade vi om en polisinsats på cirka 500–600 poliser. I varje grupp, om sju personer, skulle det finnas en ordinarie radio och en i reserv för ordinarie radiosystem, s 80. Varje grupp skulle också ha tillgång till en reservradio för ett alternativt radiosystem, s 70M. Totalt innebar det att 300 radioenheter skulle vara ute. Och det fanns det gott och väl inom myndigheten.

– Men sedan minskades gruppernas storlek till sex personer. Och för varje möte ökade antalet poliser totalt i kommenderingen. Mot slutet insåg vi att det skulle röra sig om 1 800 poliser, plus möjligheten att ta in reserver.

Fortfarande skulle de egna radioenheterna räcka till. Nu började Lars avdelning också kontrollera transportvägarna och hur radiotäckningen skulle vara längs dem.

– Vi utarbetade en struktur som godkändes av ledningsstaben. Det fanns stora krav på att sambandet skulle fungera. Strukturen byggde på en orderkanal till avdelningscheferna från ledningsstaben. Och en arbetskanal inom avdelningen.

Rätt tidigt fick man också information om att det kunde finnas grupper i Göteborg som kunde tänkas försöka störa polisens radiotrafik.

– Vi samarbetade med Post- och Telestyrelsen (PTS) som i god tid kom hit med fem personer med pejlingsutrustning. Allt var förberett för att vi kunde bli utsatta för störningar. När den inofficiella delen av EU-toppmötet kom igång under torsdagen, vid George W Bush besök, fungerade det som det skulle.

– Någon gång under torsdagskvällen hör vi att någon börjar prata på våra frekvenser och kommer med vilseledande anrop. Pejlgrupperna från PTS gick genast igång med att söka.

– Under natten mot fredagen var det inga större störningar, men under fredagen och natten mot lördag drabbas vi av stora störningar igen. Och under lördagen kan vi genom pejlingarna lokalisera varifrån de kommer och griper en man i en lägenhet i Partille.

Men innan mannen grips hinner han skicka ut falska larm. När man kontrollerar larmens ursprung ser man att de kommer från samma station. Tidigare hade det kommit larm från olika stationer.

– Vi visste inte att det fanns utrustning som kunde sända de radiotoner vi använder. Efteråt fick vi klart för oss att det som användes var ett program som ganska enkelt kan hämtas ned på internet. Man kan säga att det systematiserar störningarna och får till effekt att vår radiotrafik störs.

Partillemannen hade inga kända kopplingar till de grupper som svarade för upplopp under EU-toppmötet. Snarare handlade det om ett allmänt agg till polisen.

Störningar och sabotage är en sak, men även när dessa inte pågick fanns det poliser som förklarade att de inte kunde få någon kontakt över radio?

– Om vi tar händelserna på Vasaplatsen på fredagen som exempel: De hade allt liv runtomkring sig, och det höga ljudnivån gjorde att de knappt kunde höra vad som sades på radion.

– Vi hörde radiokommunikationen från enheterna vid Vasaplatsen mellan de ”inlägg” som den obehörige gjorde och det gjorde även polispatruller vid Svenska mässan. Dessa ville ta sig till Vasaplatsen och hjälpa till men fick inte det. Radion var inte utslagen ur teknisk synpunkt, men med det kaos många polismän hade runt omkring sig kunde det upplevas så.

– Därför kom heller inte informationen ut som den skulle. Många använde mobiler för att ringa och skaffa sig uppdaterad information i stället. Under vissa tider hade vi ett rent sabotage, då den här djupingen i Partille pratade och pratade hela tiden.

De skyddsutrustade poliserna hade hjälmar på huvudet. Runt omkring dem pågick larmet. Så här i efterhand menar Lars att radioutrustningen kanske måste bli bättre anpassad till hjälmarna, med bättre hörsnäckor och liknande.

– Innan hade vi pratat med dem som skötte radiosambandet i ledningsstaben om att gå ut med en generell information varje timme. Men som det nu artade sig pågick det ordergivning precis hela tiden. Att då koppla ned systemet, som är nödvändigt för att gå ut med ett allanrop gick inte i ett så känsligt läge.

På lördagen gick polisens radiokommunikation, efter beslut av ledningsstaben, helt över till reservsystemet.

– Vi stängde ner det ordinarie systemet efter nattens och morgonens störningar, och gick över i reservläge. Med hjälp av ett antal reläväskor som ställdes ut på olika platser kunde vi täcka in centrala staden.

Att polisens radiosystem uppvisar brister har många vittnat om. Inte minst efter händelserna i Göteborg.

– Det har hängt med sedan 1980 och är gammalt och slitet. Redan 1990 började Rikspolisstyrelsen titta efter ett nytt system. Basstationerna är ganska slitna, även om man fortfarande tar fram nya saker för det. Nya stationer för polisbilarna börjar installeras nu. I år börjar Rikspolisstyrel-

sen ett projekt med att utveckla ett landsomfattande public safety-nät byggt på Tetra, som också ska täcka räddningstjänstens med fleras behov. Ett sådant system kommer naturligtvis också att vara krypterat så det skyddas mot utomståendes inblandning. Men någon finansiering för att bygga det nya systemet finns inte och det är en stor investering.

Att poliser i storstäderna och i landsorten använder olika system är ett annat problem.

- Kollegerna från Malmö och Stockholm som kom hit var vana vid vår utrustning. Men andra kolleger som blev extrainkallade med kort varsel fick bara en kort information om hur de hanterar s 80-apparaterna under natten mot fredag eller lördag.

- Utanför storstäderna använder man det gamla nationella systemet, S 70, från 70-talet. Och det kommer nog att leva kvar i många år än.

Allt större betydelse – liksom överallt annars – får också mobiltelefonerna.

- Det är egentligen vårt största ”radiosystem” i dag sett till antalet stationer. Och som reserv är det bra med mobiler, varje patrull ska vara utrustad med minst en telefon. Men mobiler bygger ju som bekant på att två personer pratar med varandra. I ett läge som detta, när kommunikationen behöver ske med många poliser ute på fältet, är det inget alternativ.

Mobiltelefonin var däremot ytterst användbar för dem som var ute efter bråk.

- Polisens spanare upptäckte aktivisternas sambandscentral under mötet. Därifrån hade de dirigerat sina kamrater. De hade polisscanner och kunde lyssna på vår trafik. Via mobilsamtal eller sms kunde de meddela sig med dem som fanns på gatorna.

Det är alltid lätt att vara efterklok. Och Lars har självklart funderat på vad som kunde gjorts annorlunda.

- Skulle vi gått på reservtrafik tidigare? Problemet med det är att räckvidden blir kortare. Redan vid ingripandet vid Järntorget var vi tvungna att flytta reläväskor för att få täckning. Vi hade inte klarat oss så långt med bara reservsystemet.

– Skulle radiotrafiken fungerat utan störningarna av Partillemannen? Poliserna som var på plats i Vasaparken hade förmodligen haft svårt att höra ändå. Det rådde ju rena krigstillståndet där.

De 1800 poliser man räknat med i kommenderingen blev till slut 2500 efter att poliser extrainkallats. Många av dem har vittnat om brister i skyddsutrustningen.

– Det stämmer säkert. En kollega jagade skyddsutrustningar hela våren. Och skyddsutrustning skickades inte alltid med dem som blev extrainkallade. Det gick helt enkelt inte att få tag på grejer.

– Varje polis borde ha sin egen personliga skyddsutrustning. Men så är det tyvärr inte i dag, säger Lars.

Leif Holst

**Utbildningschef för polismyndigheten i Västra Götaland,
logistikansvarig under EU-kommenderingen.**

Under sina 38 år som polis har Leif Holst aldrig upplevt något som ens kommer i närheten av händelserna under EU-mötet.

– Det var krig, säger han.

Aldrig tidigare har han heller kommit till en kommendering så fullständigt oförberedd på arbetsuppgiften. Inte förrän samma dag som EU-mötet började fick han veta vad han skulle ägna sig åt under det tjänstgöringspass som kom att bli det tuffaste i hans 58-åriga liv.

– Möjligheterna att förbereda sig på uppgiften var obefintliga. När man summerar insatsen kan man se att en hel del förberedelsearbete kunde ha gjorts långt tidigare, säger han.

LEIF HOLST ÄR i dag chef för utbildningsenheten på polismyndigheten i Västra Götaland. Det är en position han hamnat på efter en lång och innehållsrik karriär inom polisen. Men att han blev polis var en ren tillfällighet.

– Det var en tanke som aldrig föresvävade mig som barn. När vi lekte bov och polis hemma i Hofors ville jag alltid vara bov. Jag ville vara den som blev jagad och försöka lura de andra, minns han.

Hans pappa jobbade som avsynare på bruket, mamman var omväxlande servitris och hemmafru. När Leif var 12 år skilde sig föräldrarna, han bodde kvar hos pappan. Mamman flyttade till Göteborg.

Efter realskolan hade Leif planer på att söka in på Valands konstskola i Göteborg och utbilda sig till industridesigner, men han hittade inget lämpligt extraknäck för att få ekonomin att gå ihop. Så han gjorde lumpen och gick sedan ut på sjön ett år. När han kom hem igen funderade han på om han skulle börja jobba eller studera. Hemma på bruket fanns inga jobb. I samma veva hade hans pappa genom en bekant som själv var polis uppmärksammat på en annons där polisen i Gävleborg sökte folk.

– Pappa tyckte väl inte att det var så roligt att ha mig ute på sjön, så han frågade om jag inte kunde söka åtminstone. Så det gjorde jag, jag blev antagen och började på Polishögskolan 1963.

Det kunde ha blivit industridesign, det kunde ha blivit bruket, men det blev polis. Och det har han inte ångrat. Leif säger att han har trivts fantastiskt bra med polisyrket.

NÄSTAN DIREKT HAMNADE han i Göteborg. Där har han prövat på det mesta – han har fotpatrullerat, jobbat som radiobilpolis och utredare hos kriminalpolisen, han har varit ekobrottsutredare, haft chefsjobb på kriminalavdelningen och på ekoroteln, varit projektledare för mobila arbetsplatser med mera, med mera. I ett par omgångar har han gjort FN-tjänst som civilpolis på Cypern. Sedan hösten 2000 är han utbildningschef.

Även mycket av fritiden har en koppling till polisen. Han sjunger i Göteborgs polissångkör och är aktiv i International Police Association (IPA) – en världsomfattande sammanslutning som anordnar kultur- och fritidsaktiviteter för poliser.

Leif är gift med Eva som är frisörmästare. De bor i villa med stor tomt i Hammarkullen. Tillsammans gillar de att påta i trädgården och att resa. De har också två vuxna barn.

Ena dottern bor i Dublin och jobbar på ett hotell som ägs av rockgruppen U2. I sommar åker Eva och Leif dit och hälsar på.

Annars tar trädgården mycket av fritiden. Leif har anlagt en liten damm där han har gulfiskar.

Han gillar också att läsa skönlitteratur, gärna socialrealistiska skildringar. En bok han blev mycket förtjust i var "Ängeln på sjunde trappsteget" av Frank McCourt och nu ligger uppföljaren "Lyckans land" på nattduksbordet. Leif har också läst hela Jan Guillous Arn-svit och berättar att IPA ska arrangera en resa genom Västergötland i Arns fotspår.

Leif är också en stor Harry Potter-älskare. Han har läst alla fyra delarna.

– Den sista läste jag på engelska. Jag fick den av Eva, den var skriven på en väldigt lättläst engelska, säger han.

Däremot läser han nästan aldrig deckare.

– Det orkar jag bara inte med, de är så töntiga. Där har poliserna obegränsade resurser, de har obegränsad intelligens och de behöver inga bevis. Som polis blir man fruktansvärt trött på att läsa sådant.

– Undantagen är Sjöwall-Wahlöö och Mankell. De beskriver ändå någon slags polisvardag – om hur jobbigt det kan vara och vad som krävs i bevisväg för att det ska hålla i rätten.

REDAN PÅ HÖSTEN 2000 fick Leif en förfrågan om han kunde tänka sig att ställa upp i yttre tjänst i samband med EU:s toppmöte.

– Det var självklart för mig att svara ja. Jag har varit med om liknande kommenderingar tidigare, till exempel miljövårdskonferensen i Stockholm 1972 och Opecmötet i Saltsjöbaden 1983, och det är faktiskt väldigt roligt. Man träffar nya människor från andra delar av landet, man får nya annorlunda arbetsuppgifter och alltid lär man sig något nytt. Så jag var positivt inställd, men jag hade ingen aning om vad jag skulle göra, berättar Leif.

Det skulle dröja innan han fick reda på det. Trots upprepade påstötningar under vintern och våren fick han inget besked. Ungefär två veckor före kommenderingen kom man på att två skolor skulle iordningställas som uppehållsplatser för poliserna. Där skulle de kunna få en bit mat, vila eller spela spel, där skulle också finnas utsättningslokaler och möjlighet att förvara vapen och utrustning.

Leif utsågs till koordinator för detta arbete, men han hann knappt börja innan han fick nya arbetsuppgifter. Onsdagen den 6 juni, när bara en vecka återstod till mötet, förflyttades Leif på nytt. Nu skulle han ingå i den så kallade logistikstaben med uppgift att bland annat ordna extraföreläggningar, lösa förplägnadsfrågor, utplacering av vapenkassuner med mera.

MEN SAMMA DAG som EU-mötet skulle börja, torsdagen den 14 juni, kom det nya bud.

– När jag kom ner till polishuset klockan 7.00 på morgonen var kommanderingschefen och stabschefen där och diskuterade avspärningar. Vi skulle spärra av Hvitfeldtska läroverket med containrar och jag fick i uppgift att organisera detta. Det var minst sagt överraskande. Jag har aldrig hört talas om eller sysslat med något liknande tidigare. I det läget hade jag heller ingen aning om varför vi skulle göra det. Men jag började ringa runt för att samla ihop det 60-tal containrar som behövdes, berättar Leif.

Medan detta pågår får han också reda på att insatsledningen har uppgett fel byggnad. Containrarna ska till nuvarande Hvitfeldtska gymnasiet,

inte till det gamla Hvitfeldtska vid Hvitfeldtsplatsen, som ligger en bit därifrån. Så småningom får han också reda på varför området ska spärras av. Polisen misstänker att det finns farliga föremål bland ungdomarna på skolan.

Till slut kom containrarna på plats. Och trots avsaknad av tidigare erfarenhet och obefintliga möjligheter att förbereda uppgiften tycker Leif att man genomförde den på ett bra sätt.

– Det är klart att det kunde ha gått snabbare om vi hade fått öva att på att sätta ut containrar och om vi i förväg vetat var man kunde få tag på dem. Men jag har varit med om katastrofsituationer tidigare. Då gäller det att snabbt ställa om till ett pragmatiskt läge. Man får gå rätt mycket på känsla och på den erfarenhet man har av att hantera folk. Jag upplevde det ändå inte som något jätteproblem.

REDAN PÅ FREDAGEN skulle Leif och hans medarbetare få mer erfarenhet av att placera ut containrar. Sedan tidigare fanns avspärningar på gatorna i närheten av Scandinavium och Svenska mässan, där EU-delegaterna befann sig. Men på fredagsmorgonen gjordes bedömningen att skyddet skulle behöva förstärkas.

– Jag fick order att placera ut containrar på Olof Wijksgatan, Johannebergsgatan och Berzeliigatan – området mellan Götaplatsen och Södra vägen. Syftet var att förhindra att man kom anstormande från Götaplatsen ner mot EU-mötet. Om horder av folk skulle bestämma sig för att försöka storma mötet skulle en poliskedja inte kunna stå emot trycket.

– Lastbilar, gaffeltruckar och lyftkranar gick i skytteltrafik. Medan vi höll på med detta hörde vi vad som började hända på Avenyn. Tack vare en fantastisk insats av förarna hann vi få upp de flesta containrarna innan det brakade lös på allvar. Jag tror att AFA (Antifascistisk aktion) genom sin underrättelsetjänst fick klart för sig att det inte var någon idé att försöka ta sig till Mässan för den vägen var det stopp. I stället vände man ner mot Avenyn, man kände sig väl tvungna att göra något som väckte uppmärksamhet.

I EFTERHAND KAN man fråga sig varför denna insats skulle göras så sent. Kunde man inte ha förutsett att det behövdes ordentliga avspärrningar längs den här vägen? Det är en fråga som Leif också funderat på.

– Det är lite känsligt för mig, för jag hade tagit upp detta i fikarummet några veckor tidigare när omfattningen av avspärrningarna offentliggjordes. Jag nämnde för kollegorna att det bara fanns två naturliga vägar ner från Götaplatsen och då vore det väl himla käckt om man spärrade av dem också. Men jag förde aldrig detta vidare, jag tyckte inte att det var min sak. När man sitter på en administrativ avdelning är man lite försiktig med att lägga sig i det operativa arbetet. Men nu blev det ju ändå rätt till slut, säger han.

PÅ FREDAGSEFTERMIDDAGEN, när det värsta bråket vid Avenyn hade lagt sig, togs det beslut om nya avspärrningar. Den här gången gällde ordern ett jätteområde från Vallgraven, via Parkgatan och längs med Avenyn ända upp till Götaplatsen.

– Det var en syn för gudar, säger Leif. I det här läget var Avenyn redan krossad. Det är bara kommenderingsledningen som kan svara på varför vi skulle sätta ut så mycket containrar då. Man trodde väl att det skulle komma ännu fler attacker och ville ha kontroll över läget. Förmodligen hade det också en profylaktisk effekt.

Det här arbetet pågick till närmare midnatt på fredagen. Under tiden utspelade sig, återigen, den stora dramatiken ett par hundra meter från där Leif befann sig – vid Vasaplatsen.

– När vi hörde på radion att någon var skjuten samlade vi ihop chaufförerna och förklarade att läget var allvarligt. Vid tecken från oss skulle de dra iväg så fort de kunde. De var ju helt oskyddade. Tidigare hade deras bilar utsatts för angrepp, bland annat hade däcken skurits sönder.

Men den här gången hände ingenting sådant. Efter en arbetsdag på drygt 16 timmar åkte Leif hem för att sova.

LÖRDAGEN FORTSATTE I samma stil. Nu fick Leif order att sätta upp ytterligare ett varv med containrar ovanpå de andra på de mest känsliga ställena

runt Götaplatsen, dit ett demonstrationståg skulle gå. Tanken var dels att ge ett ännu starkare skydd för EU-mötet, dels att skydda demonstrationen från överfall.

– Det var en realistisk hotbild. Dels var vanliga göteborgare urförbannade. Det var flera som kom fram till oss och sa att det skulle vara skönt att få spöa upp demonstranterna. Dessutom hade det redan under fredagen förekommit angrepp av motdemonstranter på fredliga demonstranter.

Under tiden som arbetet med containrarna pågick förhandlade andra poliser med demonstrationsledningen. De kom överens om en ny marschväg, så konfrontationen vid Götaplatsen uteblev.

På lördagseftermiddagen var Leif helt slut och blev hemskickad. För hans del var kommenderingen över. Trodde han. Men på söndagsmorgonen blev han inkallad igen med ordern att få undan containrarna illa kvickt för att cyklisterna i Postgirot Open skulle kunna komma fram och gå i mål på Götaplatsen...

LEIF BEFANN SIG alltså hela tiden en bit ifrån händelsernas centrum, men via radiotrafiken hörde han om de kravaller som pågick.

– Då tänkte man att det lät rätt jävligt, men man förstod ändå inte att det var värre än vanligt. När jag sedan kom in och såg på tv hur allvarligt det varit blev jag rätt chockad.

– Jag var med under FNL-demonstrationerna på 1970-talet, jag har varit med om raggarpupploppen på Kungstorget och om både det ena och det andra. Men aldrig på 38 år har jag varit med om något som liknat detta. Under vissa perioder var det ett rent krigstillstånd, säger han.

Samtidigt vittnar han om en frustration bland de poliser som befann sig på "fel" ställe och inte kunde eller fick ingripa. Många stod inom hörhåll och hörde Avenyn slås sönder. De ville springa dit och försöka stoppa skadegörelsen.

– Det var en mänsklig reaktion, men å andra sidan så hade vi knappast klarat det och dessutom lämnat blottor i bevakningen av huvudobjektet. Vi skulle ha behövt vara minst dubbelt så många poliser för att rädda

Avenyn. Och med den inställning de här ligisterna hade skulle de bara ha gått vidare och förstört något annat.

Anledningen till att det urartade kan man bara spekulera i. Leif miss-tänker att något gick snett i förhandlingarna mellan polisen och demon-stranterna, men han vet inte vad. Däremot menar han att många inom polisen, inklusive han själv, hade en alltför blåögd föreställning om vad EU-mötet skulle föra med sig.

– Vi hade ju sett vad som hände i Seattle och Prag och vi hade fått signaler om att det kunde bli jäkligt i Göteborg också. Men ändå var det som om ingen riktigt trodde att det skulle hända här: ”OK, sånt där händ-der på kontinenten, men inte bryr de sig om att åka upp till Norden”. Så gick snacket. Vi var inte mentalt förberedda på att det finns män-niskor som har till yrke att vara något slags legosoldater och åka runt på demonstrationer och utöva ett grovt våld utan att ha någon klar politisk uppfattning eller politiskt mål.

– Det är uppenbart att även demonstrationsledningarna har varit oer-hört naiva på den här punkten. De insåg inte vad någon promille av demonstranterna kan ställa till med när de har rätt utrustning. Det finns ingen chans att stävja detta när det drar i gång, för då skulle de själva fått minst lika mycket stryk som poliserna fick.

PÅ DET STORA hela taget tycker Leif att poliserna skötte sig bra, men att det finns anledning för vissa att idka självkritik. Det gäller både bland dem som planerade insatsen och bland poliserna ute på fältet.

– Vi klarade det som var vår huvuduppgift, nämligen att se till att toppmötet kunde hållas. Det kan vi vara stolta över, men det finns också en del saker vi måste dra lärdom av.

Ett exempel är stabsarbetet som enligt Leifs beskrivning organiserades väldigt slumpartat och där flera av de inblandade poliserna saknade erfarenhet från området. Detta är ett område där man kan och ska ha en betydande framförhållning. Leif talar om ett par års planeringshorisont, här tycks mycket av logistikplaneringen ha skett veckan före mötet. Han tycker också att polisledningen varit dålig på att tillvarata erfaren-

heter från tidigare stora evenemang i Göteborg som EM i fotboll och VM i friidrott.

– Då byggde vi upp en erfarenhetsbank och det fanns upparbetade strukturer som man skulle ha kunnat följa med justeringar för den speciella strukturen för ett politiskt toppmöte. Men här var det som att man startade från noll igen. Det har jag och flera med mig svårt att förstå.

– Att det är ett antal nya personer i kommenderingsledningen kan vara en del av förklaringen. Det blev lite för mycket enmansshow från kommenderingschefens sida. Saker och ting fördröjdes för att alltför många beslut skulle tas av en enda person, trots att mycket med fördel kunde ha delegerats ner på ett tidigt stadium.

LEIF ANTyder OCKSÅ att det förekommit tveksamheter i enskilda polismäns agerande, men han reserverar sig för att han inte har hela bakgrunden klar för sig.

– När kolleger närmast furiöst använder batongen mot sittande demonstranter ser det ju väldigt illa ut. Men jag ser ju bara närbilderna i TV av detta, jag vet inte vad som ligger bakom, vilka provokationer de har utsatts för. Varför är de så arga? Hur många timmar hade de arbetat utan sömn? Hade de en fair chans att vara så mentalt starka att de kunde stå emot vad som helst?

– Vi är utbildade till att tåla rätt mycket, men utsätts man för hugg och smälek under lång tid blir stubinen kortare. Jag vill inte försvara dem, men heller inte fördöma dem utan att ha en ordentlig bakgrund till varför de agerar som de gör på bilderna.

EN ANNAN SAK som han anser måste klaras ut är ansvaret för att flera av poliserna som kom resande till Göteborg var dåligt utrustade.

– Det har vi i Västra Götaland oförtjänt fått klä skott för. Här finns inget centrallager med skyddsutrustning. När man skickar ut folk från distrikten ska de vara fullt utrustade, vilket också var klart uttryckt i de ordrar som gick ut. Nu verkar det som om förrådsförvaltarna på vissa polismyndigheter trott att det är deras egen personliga egendom de

hanterar och vägrat släppa den ifrån sig. Det här kommer säkert att tas upp i utvärderingen, säger Leif.

EU-dagarna gav dock även positiva lärdomar, tillägger han. Ett exempel är just den containerhantering han själv ansvarade för.

– Mig veterligt var det första gången containrar användes på det här sättet i Sverige. Rätt använt är det utan tvekan ett effektivt sätt att förhindra farliga anstormningar. Problemet här var att vi var väldigt ovana. Det tog mellan åtta minuter och en kvart att få en 40 fots container på plats, så det tog ju lång tid att bygga. Totalt tror jag att vi satt upp minst 150 containrar.

MEN HANS BESTÄENDE intryck är ändå ett annat. Det handlar om hur radikalt polisarbetet har förändrats under hans tid i yrket.

– Det var inte lika svårt att vara polis under 1960- och 70-talens demonstrationer. Visst blev vi utsatta för hugg och slag och sparkar mot benen, vi fick peppar i ansiktet och pikförsedda plakat användes mot oss. Men det var ingenting mot det här. Det har tvivelsutan blivit ett mycket hårdare klimat.

– Det finns vissa saker som jag har lite svårt att ta till mig. I dag har unga adepter skottsäker väst på sig när de ska ut och prata i skolorna. Det är väl bra att vara på sin vakt och vidta åtgärder för sitt eget personskydd, men jag ser också en risk med detta. Kolleger som går omkring i skyddsutrustning känner sig osårbara och kan ge sig in i konfrontation i stället för att backa. Då kanske man tvingas ta till skjutvapen för att klara sig ur en situation som man aldrig borde ha hamnat i.

HÄR FINNS NÅGOT att ta fasta på när det gäller polisutbildningen, säger Leif. Här behövs mer utbildning och träning. Och nu är det utbildningschef Holst som talar:

– De här frågorna måste hållas ständigt levande. Kan vi hitta ännu bättre metoder att hitta de poliser vi vill ha? Då menar jag sådana med ett stabilt psyke, som inte är lättprovocerade och som inte i första hand tänker på att man bekämpar brottslighet med blåljus, sirener och dragna vapen.

– Det är oerhört viktigt vilken psykisk stabilitet en polisman har. Det som förvånar mig när jag ser TV-bilderna från kravallerna är att många av de kolleger jag känner väl bara står där med uppspärrade ögon. De är så utmattade att de lätt blir provocerade och därför inte agerar rationellt.

Vad drar du då som utbildningschef för konkreta slutsatser av erfarenheterna från Göteborg?

– Att vidareutbildningen måste förbättras. Alla poliser måste få en reguljär vidareutbildning – säg vart fjärde, vart femte år – för att bli uppdaterad på nyheter och kanske repetera en del av det man lärde sig för längesen. På Polishögskolan får man en fin boklig kunskap och träning i flera polisiära moment, men sedan händer i princip ingenting om man inte söker en tjänst som kräver en specialutbildning.

YTTERST HANDLAR DET ändå om resurser, betonar Leif. Politikerna har ett tungt ansvar för att polisinsatsen under EU-mötet inte kunde vara så helgjuten som de berörda skulle ha önskat.

– De signaler politikerna sände ut när EU-mötet kom på tal var att vi skulle visa vilket öppet land Sverige är. Här har vi åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Visst skulle det finnas ett antal poliser närvarande, men de skulle helst inte synas. Så även politikerna var i högsta grad naiva.

– När det sedan började hända saker slag i slag fick vi mer resurser, men då var möjligheten till maximala förberedelser förbi. Vi fick inte tillräckligt med tid för att utbilda och samträna poliserna ordentligt. Det kan inte polisledningen lastas för.

– Jag tror aldrig att vi fullt ut skulle ha kunnat förhindra kravallerna. Men om vi hade haft en större numerär poliser att tillgå, så de inte behövde arbeta uttröttade, tror jag vi hade klarat det bättre.

Hur ska det då bli i framtiden? Måste vi vänja oss vid att politiska toppmöten urartar till gatustrider? Är det värt priset?

Leif säger att hans syn på detta inte har ändrats. Mötesfriheten måste vara total, annars har vi ingen fungerande demokrati kvar.

– Det är klart att jag tycker fruktansvärt illa om det som hänt. Jag tycker fortfarande att alla ska ha rätt att uttrycka sina åsikter, men det finns gränser för medlen. Det får aldrig gå dithän att man skadar liv, hälsa eller egendom av betydande värde eller att man utgör ett hot mot den demokratiska processen.

– Jag bekänner mig till den representativa demokratin. Om våra politiker beslutar att vi ska ha sådana här möten är jag beredd att försvara dem. Som jag ser det är det ingen lösning att förlägga mötena till absolut säkra platser, som ett hangarfartyg till exempel. Då har man gett upp, då har vi förlorat kampen mot dem som inte vill acceptera de demokratiska spelreglerna.

Maria

Nyutexaminerad polisaspirant som hamnade i hetluften direkt.

Den 5 juni kom Maria direkt från Polishögskolan till Göteborg för en introduktionsvecka. Under EU-mötet några dagar senare fick hon uppleva sin första kommendering.

Snacka om rivstart på nya jobbet för en nybakad polisaspirant. Men trots att hon såg kolleger skadas till höger och vänster blev hon inte avskräckt.

– Nej, jag älskar det här jobbet, jag skrattar varenda dag när jag går till polishuset, säger hon.

Nu är det förstås inte åt det som hände under kravallerna som Maria skrattar. Efter att ha arbetat nästan ett år som polis i stadsdelen Kortedala i Göteborg har hon nu fått känna av den mer vardagliga delen av jobbet och blivit allt säkrare på att hon har valt rätt.

– Allting är så himla kul. Nästan hela tiden får man vara med om fascinerande och spännande saker och man lär sig något nytt hela tiden. Ibland efter en biljakt eller när man gripit någon är det så att benen skakar. Då kan jag förstå hur de poliser kände sig som var med där ute i somras, säger Maria.

HON INGICK INTE själv i den egentliga insatsstyrkan under EU-kommenderingen. Tillsammans med ett 60-tal andra purfärska polisaspiranter tjänstgjorde hon i en slags serviceenhet för de utkommenderade poliserna.

– Många av oss skulle jobba på de skolor som var uppehållsrum för poliserna. Vi skulle vara där och förse dem med mat, batterier, skoputsmedel och annat som de behövde. Att sitta på en skola var ju inte precis vad man ville göra då, men samtidigt insåg vi att det inte hade varit vettigt att skicka ut oss som inte hade någon erfarenhet. Det hade inte varit just mot de äldre poliserna.

Det visade sig dock ganska snart att Maria och hennes aspirantkompisar också behövdes ute på stan. Som läget utvecklades var det omöjligt för poliserna att ta sig till skolan för att äta, så aspiranterna fick ge sig ut på stan och dela ut mat i stället.

– Det kändes knappast som ett riktigt polisjobb, utan mer som att vi var bambatanter. Nu i efterhand är jag ändå väldigt glad över att vi fick

vara med, säger hon.

REDAN UNDER torsdagseftermiddagen när containerslagningen runt Hvitfeldtska gymnasiet inleddes stod det klart att många poliser tvingades stå kvar och inte hade möjlighet att åka in för att äta.

– Vi åkte dit för att dela ut mat. När vi kom var det ganska lugnt, men efter ett tag blev det en hetsigare stämning. Sedan gick det väldigt fort. Folk började skrika och kasta sten. Det kom poliser med hundar och hästar och började trycka tillbaka demonstranterna.

– Jag stod en bit ifrån och visste inte riktigt vad jag skulle göra. Jag bara stod och tittade på, det var otroligt fascinerande. Det såg snyggt ut, jag tyckte att de klarade sig så bra. Just då uppfattade jag det inte som särskilt skrämmande, men det var nog annorlunda för dem som var mitt i det.

Aspiranterna var civilklädda och hade ingen skyddsutrustning. När dramatiken tilltog var de tvungna att åka tillbaka till skolan. Där hörde de över radion att läget förvärrades.

Många poliser hade varit ute hela dagen utan att få mat. Så aspiranterna fick ge sig ut igen.

– Vi fyllde på med mat och körde runt hela natten. Vi visste inte var patrullerna fanns, så vi fick åka runt och leta. I början missade vi nog många, men det blev bättre sedan. De som inte hade fått mat ringde in och talade om var de stod.

UNDER FREDAGEN fortsatte det på ungefär samma sätt. Några av aspiranterna körde skadade poliser till sjukhuset, andra poliser kom till skolan för att vila och bli omplåstrade.

– Många hade inte fått sova på hela natten, de var trötta och kände att de hade slagits för sina liv. Andra var frustrerade för att de inte fick rycka in. Själv ville jag bara hjälpa till och jobba så mycket som möjligt, säger Maria som hade 38 övertidstimmar på fyra dagar.

– Jag är van att arbeta så. Jag brukar vara med på Gothia Cup, så det var bara att gå in på den dygnsrytmen.

Hur har upplevelserna i somras påverkat din syn på polisyrket?

– Inte så mycket, faktiskt. Jag har nog ingen riktig referensram.

Visserligen har jag stött på bråkiga människor i jobbet, men från det till att stå i ett regn av gatsten – nej, jag har lite svårt att tänka mig in i det.

– Jag har absolut inte blivit avskräckt. När man var yngre kände man sig odödlig och fortfarande är det nog så att man slår ifrån sig en del tankar. Förnuftet säger att man kan bli skadad, men ändå tror man alltid att man ska klara sig på något sätt.

Och peppar, peppar – än så länge har Maria under sin korta poliskarriär inte råkat ut för några skador i tjänsten.

– Däremot, fortsätter hon, är det en del kolleger som var med där ute i somras som har börjat resonera lite annorlunda, speciellt de som har barn. De har inte kvar den där odödlighetskänslan, de tänker mer på säkerhet och på hur de ska uppträda. Det viktigaste för dem är att finnas till för sina barn.

Det handlar om erfarna poliser som efter kanske 20 år i yrket fått sig en rejäl tankeställare. Så fort det kommer upp något som påminner om EU-mötet i TV eller tidningar så går snacket i gång, berättar Maria.

– Vi har en väldigt öppen och positiv stämning. Många saknade debriefing direkt efter kravallerna. Då blev det snabb upplösning och alla bara begav sig iväg hem. Därför har man tagit tag i det efteråt i stället.

MARIA ÄR 30 år och har inga barn. Hon är uppväxt i en liten ort söder om Göteborg. Nu bor hon i en liten lägenhet i Göteborg tillsammans med sin sambo. De träffades för tio år sedan i en liten stad utanför Dallas där Maria jobbade som au-pair.

När hon kom hem från USA hade hon lite olika ströjobb innan hon bestämde sig för att börja studera religionskunskap på universitetet.

– Jag vet inte vad jag hade för mål då. Jag har alltid varit fascinerad av religion och tror att man förstår människor från andra kulturer bättre om man har kunskap om deras religion. Jag vill lära mig om olika saker i livet och inte gå omkring med skyggappar.

– Jag minns inte när polistankarna dök upp. Mamma säger att jag hade dem som liten. Det kommer jag inte ihåg själv. Kanske har de alltid funnits där, men det är nog mycket slumpen som har styrt. Det kunde

lika gärna ha blivit något annat jobb där man har med människor att göra. **PÅ HÖSTEN 1999** började hon i alla fall på Polishögskolan. Nu när utbildningstiden är över och hon har gjort sitt halvår som aspirant känns det helt rätt. Fascinerande är ett ord hon ofta använder, både när hon beskriver situationer med höga spänningsmoment och mer triviala arbetsuppgifter som att skriva rapporter.

– Man får göra väldigt olika saker, men jag gillar alltihop. Jag trodde inte att det skulle vara så mycket att stå och vänta och så mycket att sitta och skriva, men det är också fascinerande. Man lär sig nya saker hela tiden.

– En sån sak som att gå in i lägenheter där det ligger döda människor – det är ju något oerhört tragiskt, men det får mig att växa som människa. Eller om man kommer hem till en misshandlad kvinna – då anstränger man sig för att göra ett så bra jobb som möjligt för man vill hjälpa henne så mycket man kan, säger hon.

En sak vågar hon knappast säga: i början trivdes hon så bra med jobbet att hon tyckte det var för mycket ledighet mellan passen.

– När man har jobbat intensivt en period är man ledig i nästan fyra dagar. Då kunde jag ha svårt att få dagarna att gå. Jag hade väl inte kommit in i vardagslunken än. Men alla andra sade att det kommer att lösa sig, att man lugnar ner sig och att man behöver vara ledig.

– Nu har jag anpassat mig och insett att man behöver de där dagarna för att orka med jobbet. Jag har blivit bättre på att slappna av när jag är ledig. Det gör jag genom att röra mig mycket och att vara ute. Jag gillar att gå i skogen, det ger mig energi, säger hon.

MARIA KOM TILL Göteborg med en färskare grundutbildning i bagaget än de poliser som var utkommenderade. En naturlig fråga är därför om hon tycker att den utbildning hon alldeles nyligen fått vid Polishögskolan kändes relevant när det gällde att bemästra de svåra situationer som uppstod under EU-kommenderingen.

– Jag tyckte inte att jag var färdigutbildad i någonting när jag kom från Polishögskolan. Hela tiden känner man att det finns mer att lära

och att man kan bli bättre på allting.

– På skolan sprang vi omkring med sköldar och så var det några som kastade tennisbollar på oss. Det kändes ingenting, det var bara att stå kvar. Den övningen var inte särskilt realistisk, men å andra sidan skulle det aldrig tillåtas att man kastar gatsten under övning. Det man skulle kunna göra annorlunda är att ha mer praktik under utbildningen, det är nog bästa sättet att lära sig.

När hon såg poliserna i stenregnet i Göteborg tänkte Maria på övningen med tennisbollarna. Det blev en tydlig illustration till skillnaden mellan övning och verklighet.

– Poliserna var tvungna att stå kvar när gatstenarna haglade. Hur kan man bara stå där och ta emot? Vad tänker man på när man själv och hästarna överöses av sten? Det måste vara otroligt påfrestande. Och det finns ingen möjlighet att fatta ett eget beslut om vad man ska göra, det är alltid någon annan som fattar beslut åt dig.

ETT BESTÅENDE INTRYCK från Marias första riktiga möte med sina blivande kolleger är den respekt hon bemöttes med. I början trodde hon att det skulle bli lite ”vi” mot ”dom” mellan aspiranterna och de mer erfarna poliserna, men så blev det inte alls.

– Många kom fram och tackade oss. De sade att vi hade gjort ett bra jobb och att det var tur att vi fanns.

Ingen av dem hon kom i kontakt med hävdade att polisen borde ha gått hårdare fram. Däremot fanns det en frustration bland dem som hörde att deras kolleger hade problem över att man inte fick bege sig dit och hjälpa dem.

– Många poliser kände att de hade slagits för sina liv, men det fanns ingen som ville gå ut och slåss med batongen för sitt eget nöjes skull, säger hon.

Ola Winkvist

**Piketpolis i Göteborg,
skadades svårt av en gatsten i ansiktet under kravallerna.**

Ola Winkvist är drygt 190 centimeter lång, kraftigt byggd och har ett ärr under vänster öga. Han är född i Leksand och det är inte utan att han påminner en hel del om en ishockeyspelare.

Men ärret är inte något minne från hockeyrinken utan från en sommar-dag i Göteborg och mötet med ”det svarta blocket”. Det var då en gats-ten krossade delar av hans ansikte och höll på att kosta honom synen på ena ögat.

Ett halvår senare är han fortfarande sjukskriven på deltid. Först efter ett år vet han om han blir helt återställd.

Än så länge vet han inte heller hur han kommer att fungera den dag han åter ska ut i verkligheten tillsammans med sina kolleger vid piket-polisen i Göteborg.

– Det blir sista steget i bearbetningsfasen, säger han.

OLA ÄR 36 år och har varit polis sedan 1994. Han började som radiobilpolis på Hisingen direkt efter Polishögskolan. 1998 sökte han sig till piketen.

– Tidigare har jag aldrig blivit skadad i jobbet. Klart man har brottats några gånger och blivit hotad, men det har inte varit något att bry sig om. Innan EU-mötet hade jag aldrig använt batongen.

Den 29 maj 2001 blev Ola pappa för andra gången. Han var pappaledig fram till den 12 juni, men återgick i tjänst lagom till EU-mötet.

– Jag hade några pappadagar kvar, men den här kommenderingen ville man inte missa. Det hade snackats om att det här skulle bli något som man kommer att prata om i kanske 20–30 år framöver, säger han.

Det blev en upplevelse som Ola säkert kommer att minnas längre än så. Och som han länge kommer att bli påmind om när han tittar sig i spegeln.

Egentligen tillhörde Olas piketpolisgrupp den ordinarie utryckningsstyrkan och skulle ta hand om de ”vanliga” larmen under de här dagarna. Gruppen skulle dock vara gripbar vid behov. Redan under torsdagen, EU-mötets första dag, uppstod behovet.

– Men då utsattes vi inte för några allvarliga saker. Då var det faktiskt ganska skoj, säger Ola.

Hans grupp åkte runt på stan och gjorde en del visiteringar och omhändertaganden. På kvällen var de med och bildade kedja vid Hvitfeldtska gymnasiet medan andra poliser genomsökte skolan och omhändertog folk. Vid tvåtiden på natten kom Ola i säng efter en arbetsdag på 19–20 timmar.

– Trött var man ju, men det gick ingen nöd på mig. Efteråt förstod vi vad kollegerna som gick in på skolan utsatts för. Vi hade hört talas om vad som hände när vi stod där uppe, men inte förrän man såg filmerna insåg vi vilket fruktansvärt stenregn det var.

SNART SKULLE OLA själv bli varse vad det innebär att stå i ett stenregn. På fredagen började han jobba igen efter bara tre-fyra timmars sömn. Hans grupp samlades på Södra vägen vid Heden och höll sig till att börja med i bakgrunden för att se vad som hände efter demonstrationen vid Götaplatsen på förmiddagen.

Många demonstranter drog sig längs Berzeliigatan ner mot Södra vägen där polisen satt upp avspärningar för att skydda EU-mötet. När det började bli oroligt där blev några piketpolisgrupper, bland annat Olas, tillsagda att förflytta sig upp till parkeringshusets Lorensberg infart vid Berzeliigatan.

– När vi kommer dit ser man det svarta blocket komma gående. De håller på och tisslar och tasslar och plockar med saker i sina ryggsäckar. Men man tror ändå inte att det ska bli så farligt.

– Efter en stund blir trycket mot avspärningarna så hårt att vi får order att gå in och bryta tåget. Vi är ett tjugotal poliser som går rakt in och ställer oss i vägen. Det blir en jäkla stämning direkt, sedan kommer jag bara ihåg korta sekvenser. Nu har slaget börjat.

DET BLIR EN ojämn kamp. Ola beskriver den som något av kattens lek med råttan. Och det är inte poliserna som är katten. Demonstranterna är ”hur många som helst”, de finns överallt runt honom.

– De jagar ner oss på Johannebergsgatan, vi försöker trycka tillbaka dem upp mot Götaplatsen. Det går några turer fram och tillbaka. De

kastar gatsten, cyklar, staket, trafikstolpar, golfbollar – jag vet inte allt. Vi har en batong på en halv meter. Vi har inte en chans för vi kommer aldrig i närkamp. Det vi får göra är att stå och ta emot en massa sten.

Mitt under striden ser Ola flera andra poliser i närheten. Han undrar varför de inte kommer och hjälper till.

Senare har han förstått att de var tvungna att hålla andra demonstranter på avstånd så att inte Ola och hans kolleger skulle bli instängda. Men han tycker ändå att det borde funnits hjälp att tillgå. Det var ju rätt gott om poliser i Göteborg de här dagarna, konstaterar han.

Så småningom kommer ridande poliser till hjälp från Johannebergsgatan. De får demonstranterna att backa och efter ett tag uppfattar Ola det som att de ger upp.

– Jag vet inte om de blir skraja eller om de bara bestämmer sig för att dra vidare. Hur som helst struntar de i oss och drar ner på Avenyn och går lös på egendomen där. Vi följer efter ner till Engelbrektsgatan, där vi stannar och samlar ihop oss.

Ola minns inte om de fick order att stanna där eller om de bara gjorde det ändå.

– Man var totalblockerad och fattade inte vad som hade hänt. Det fattades tre–fyra av våra gubbar. Vi anropade dem på radio, men fick ingen kontakt. Sedan stod vi bara och tittade och såg den svarta röken stiga från Avenyn och vi undrade var vi var någonstans och vad det var som pågick.

Efteråt har han och hans kolleger pratat mycket om hur poliserna kunde ha fredat sig – inte minst efter den debatt som uppstått efter skottlossningen vid Vasaplatsen senare samma kväll.

– Ingen hade kunnat kritisera oss om vi hade skjutit varningsskott uppe vid Götaplatsen, det var ju nödvärn så det bara sjöng om det. Men jag tror inte att någon hade en tanke på det då. I efterhand kan man tycka att det är konstigt att det inte sköts tidigare och att det inte sköts mer, säger han.

UNDER SLAGET PÅ Berzeliigatan fick Ola massor av föremål på sig. Bland annat fick han tre gatstenar i huvudet. Hur mycket han fick på kroppen

och benen har han ingen koll på. Skydden tog emot rätt bra, men ändå hade han flera jättestora blåmärken.

– Det kändes jävligt märkligt att få en gatsten i huvudet. Det är inget man tror ska hända. Även om hjälmen tar smällen rätt bra så tjongar det till rejält i huvudet. Man börjar fatta att det inte är någon lek. Jag var livrädd och tänkte att det här kanske är det sista man gör.

Ändå hade det bara börjat.

Från Engelbrektsgatan vek Ola och hans kolleger ner mot Heden igen. De drack lite vatten och vilade i kanske fem minuter innan det var dags igen.

Gänget som gått bärsärkagång på Avenyn har nu barrikaderat sig i Bältesspännarparken. Polisens strategi är att formera sig från tre håll och ”säcka in” dem. Ola och de andra i Göteborgspiketen ställer upp på Södra vägen för att vänta medan Malmö- och Stockholmskollegerna intar sina positioner.

Men innan de grupperna hinner fram kommer tre radiobilar farande efter ett larm om att en grupp poliser attackerats inne på Trädgårdsföreningen. När radiobilspoliserna kommer fram blir också de attackerade. Ola och hans kolleger beger sig dit för att hjälpa dem. Insäckningen misslyckas alltså.

I stället hamnar Olas grupp åter i ett stenregn. Aktivisterna har rest ett staket mellan sig och poliserna. När Ola försöker forcera staketet säger det bara pang i ansiktet. Han träffas av en gatsten på kinden.

– Jag förstår inte riktigt hur det gick till, den måste ha kommit nerifrån och slagit undan visiret, säger han.

Ola känner direkt att något är trasigt i munnen. Han springer tillbaka till sin chef och ber honom kalla på ambulans. Han blöder och ett par kolleger lägger tryckförband.

PÅ SJUKHUSET KONSTATERADES ett krossat okben, frakturer på käken, tandskador och flera sår. Dessutom hade ögat förskjutits ur sitt läge. Men på sjukhuset rådde katastrofberedskap denna dag, så Ola fick åka hem till familjen.

– Jag såg ut som en medicinboll i ansiktet, var uppsvullen som bara den och mådde psykiskt dåligt. Dante, min tvååriga son, ville inte sitta i knät som han brukar. Det tog ett par dagar innan han vågade sig fram till mig.

Nästa dag åkte Ola tillbaka till sjukhuset. Man baddade ögat och undersökte om han hade synen kvar. Sedan fick han vänta ytterligare några dagar för att svullnaden skulle gå ner så att han kunde opereras.

Läkarna gick in på fyra ställen. Nu har Ola tre titanplattor inopererade, två i kinden och en i ögonvrån. På okbenet har man lagt in ett lager med konstmaterial som ögat vilar mot.

Han var helt sjukskriven i två månader, sedan började han jobba halvtid i inre tjänst. Sedan den 1 november arbetar han 75 procent, men ännu ett halvår efter skadan är han inte redo för yttre tjänst.

– Jag har en liten synnedsättning som gör det svårt med avståndsbedömningen. Ögonläkaren säger att jag har fått grå starr av smällen, men att det ska gå att åtgärda.

– Jag har också lite problem med bettet, det stämmer inte riktigt. Och så har jag känselbortfall i stort sett hela tiden. I tänder och tandkött har jag ingen känsel alls. Nu när det har blivit kallt stramar det och känns stelt i ansiktet. Jag vet inte om de här besvären kommer att bli bestående.

Hur mår du psykiskt?

– Första tiden var det inte så bra. Redan på söndagen satte vi oss ner i min grupp och pratade igenom vad som hänt. Det blev en slags spontan debriefing. Sedan har det ringt en massa folk och frågat hur jag mår, man har fått älta detta rätt många gånger. För tillfället mår jag bra, men så fort jag ser filmer från kravallerna blir jag spänd. Detta är något jag kommer att bära med mig hela livet.

OLA SKULLE VILJA ha fått mer hjälp från myndigheten med att hantera alla blanketter i samband med skadan. Det gäller försäkringsfrågor, arbets-skadeanmälning och liknande.

– Man fick göra allting själv, det var rätt knepigt och man hade det tungt nog ändå. Det borde finnas någon form av checklista och en person

på myndigheten som man kan ringa till för att få hjälp, säger han. Dessutom borde det finnas en mer professionell organisation för debriefing efter sådana här händelser, tillägger han. Nu fick de enskilda poliserna själva ta tag i detta trots att det finns utbildade debriefinghandledare att anlita.

– Vi fick en riktigt proffsig debriefing flera månader senare. Det är faktiskt en väldig skillnad om man har med en utbildad handledare.

TROTS DEN SVÅRA skadan ångrar inte Ola att han blev polis. Han trivs framför allt med det fina kamratskapet och vill absolut inte byta jobb. Där-
emot skulle hans fru gärna se att Ola fortsatte med någon form av inre tjänst.

– Vi har pratat rätt mycket om det som har hänt, speciellt i början. Det är klart att hon inte mått så bra av detta, men hon vet vad jag vill och jag hoppas kunna börja jobba som förut igen. Sedan får jag se vad som händer när jag står där ute. Det är klart att man tänker en gång extra på sina anhöriga och att man inte vill utsätta dem för något liknande igen. Om jag inte klarar av att det måste jag säga ifrån och söka mig till något annat. Men det vet jag inget om i dag.

Ola bestämde sig för att bli polis efter att ha jobbat som vaktmästare i några år. Han var 26 år och ville utbilda sig till ett yrke som han kunde ha resten av livet. Svärfadern var polis och talade enbart gott om yrket. Ola funderade också på brandman, men där var det anställningsstopp så det fick bli polis.

– Det är ett jobb som passar mig bra. Jag gillar att jobba med människor och jag är en lugn och sansad person. Det är ett väldigt varierande jobb. Man träffar mycket människor och vet aldrig vad som ska hända. Ingen dag är den andra lik.

– Visst får man se mycket av samhällets baksida också. Men det är inget som jag tar med mig hem. När jag hänger in uniformen i skåpet hänger jag in jobbet också.

Fritiden ägnar han mycket åt sport, både att utöva och titta på. Han har plockat fram hockeyutrustningen igen och spelar både ishockey,

bandy och innebandy inom polisen.

Och så har familjen ett hus i Kullavik söder om Göteborg, som han ägnar mycket tid åt att renovera.

OLA TYCKER ATT det finns flera lärdomar att dra av det som hände i Göteborg. Liksom många andra tycker han att polisledningen i Västra Götaland varit mer än lovligt blåögd.

– Efter det som hade skett i Nice och Prag tror jag att nästan alla människor förstod att det skulle kunna braka åt helsike här också. Jag tror att polisledningen insåg det innerst inne, men inte riktigt vågade tro på det. Den information vi fick var att det skulle bli jättelugnt.

– Jag har funderat mycket över varför vi inte fick någon hjälp uppe vid Avenyn. Gick inte budskapet fram om att vi hade stora problem? Vi ska inte behöva stå och ta emot en massa sten under 20 minuter när det finns så gott om poliser i stan, säger han.

Men även om det var gott om poliser i Göteborg tycker Ola att man borde ha varit ännu bättre rustade. Med fler poliser och bättre organisation hade man kunnat avlösa varann och sluppit jobba nästan dygnslånga pass.

– Det är bättre att rusta för något värre än vad man tror ska hända. Om det sedan inte blir så farligt är det ju bara bra. Nu blev det värre än vad vi förberett oss på och massor av människor blev lidande.

Den personliga skyddsutrustningen tycker Ola var ganska bra, men man fick den för sent och hade behövt öva mer i den. Demonstranterna var mycket mer lättfotade och kunde snabbt dra sig undan efter att ha attackerat poliserna. Ola tror att vattenkanoner skulle ha varit ett bra sätt att hålla dem på avstånd.

SAMTIDIGT VÄRNAR HAN starkt om demonstrations- och mötesfriheten. Han var själv inne i Kungsbacka och demonstrerade för maxtaxa i höstas.

– Det var i och för sig ingen större risk att man behövde maskera sig där, säger han. Men jag tror det är jättesvårt att komma till rätta med sådant. Man kan inte förbjuda folk att maskera sig. Det är ju inte heller

säkert att de som är maskerade ingår i tåget, de bara poppar upp. Däremot har han svårt att förstå varför man förlägger sådana här toppmöten till stora städer mitt i sommaren. Han sympatiserar med förslaget från kommunalrådet Lars Törnman i Kiruna om att anordna mötena långt upp i Norrbotten mitt i vintern.

– Det är en kanonlösning. Mötet skulle kunna hållas som planerat, men frågan är hur många demonstranter som skulle ta sig dit, säger Ola.

Finns det något som är positivt med den här typen av kommenderingar?

– Ja, det är alltid trevligt att lära känna kolleger från andra delar av Sverige och utbyta erfarenheter. Vad jag förstår har också allmänhetens förtroende för polisen ökat väldigt kraftigt. Även om polisen har fått en del kritik i media tror jag fortfarande att de allra flesta litar på oss.

Ola anser inte att poliserna i Göteborg uppträdde provocerande. Han säger att många demonstranter hade som mål att ställa till bråk och att de hade gjort det med eller utan poliser på plats. Det hade knappast gått bättre om poliserna stått bredvid och tittat på i skärmmössa, skjorta och slips.

– Jag tror vi skulle ha uppträtt på samma sätt igen om vi hamnat i en sådan situation som vid Bältesspannarparken. Vi visste vad de hade gjort på Avenyn och nu sköt de stålkulor och kastade sten mot oss. Det går inte att stå still när man möter sådana hot.

Reino Norrman

Ridande polis i Göteborg.

**Under kommenderingen var han gruppchef och upplevde bland annat
upploppen på Avenyn på nära håll.**

Reino Norrman har varit polis i 30 år. Sedan 1979 tillhör han ridande polisen i Göteborg. Under EU-kommenderingen var han gruppchef för en grupp på sex ryttare. Han ledde en av de grupper som var inblandade i sammandrabbningen vid Götaplatsen och på Avenyn.

Reino är en erfaren polis och han kunde behålla sin professionella kyla under själva insatsen. Men när det hela var över brast det för honom.

– När vi red hem längs Avenyn på lördagskvällen kom folk ut från krogarna och applåderade. Det var en härlig känsla, men flera av oss började gråta. Samma sak hände på söndagen när jag var ute och handlade. En bekant kom fram och frågade hur jag mårde. Då brast det för mig igen.

– Jag hade svårt att sova i flera veckor efteråt. Man drömde svarta drömmar och jag tänkte ofta på det vi hade upplevt. Frågan är vad som hade hänt om vi inte hade gjort halt utan fortsatt ner längs Avenyn. Eller om jag hade trillat av hästen när jag fick en sten i huvudet...

Reinos fru Birgitta jobbar också vid Göteborgsrytteriet och även hon deltog i kommenderingen. Reino ser det som en fördel att kunna dela upplevelserna med sin fru. Många av hans kolleger har kommit hem och varit arga och mått dåligt och inte haft någon att prata med. Reino och Birgitta har varann och de har pratat mycket om vad de upplevt och om vad jobbet innebär. De förstår varann och har samma referensramar.

– Ingen av oss har blivit tveksam till yrket, men vi har nog blivit mer medvetna om vilka faror som finns. Samtidigt inser vi att det är vår uppgift att hjälpa kolleger i sådana här situationer och att se till att de här mötena kan genomföras. Rytteriet är det tyngsta vi har inom polisen. Helt klart skulle jag ställa upp igen, säger Reino.

REINO OCH BIRGITTA träffades på jobbet och blev kära i varann. 1995 bröt de upp från sina respektive äktenskap och slog sig ner i Varberg. Där bor de tillsammans med Birgittas döttrar, som är 11 och 13 år och som också tycker om att rida.

När han inte jobbar går Reino gärna och småsnickrar på villan eller sätter sig och målar en tavla. Kladdar lite, som han säger.

Tankarna på att bli polis väcktes redan när han gick i grundskolan i Kinna. De mognade ytterligare när han gjorde militärtjänsten som gruppbefäl vid kustartilleriet i Vaxholm.

– Det är svårt att säga vad det var som lockade. Jag minns inte hur jag tänkte då. Det kändes väl spännande och så ville man jobba med människor. Jag har absolut inte ångrat mig, säger han.

Reino har alltid har gillat djur och efter sju år som polis sökte han sig till rytteriet.

– Jag gick en utbildning på sex månader för att lära mig sitta till häst. Att rida lär man sig inte på så kort tid, jag tror aldrig att man blir fullärd som ryttare, säger han.

Sin nuvarande häst Favör har Reino haft i två år. Även Favör fick ta emot en del smällar i somras. Vi går ut i stallet och ser att han har en ljus fläck, en pigmentförändring, på bringan efter att ha träffats av en gatsten.

REINO HAR EN kombinerad tjänst. Dagpassen är nästan enbart inriktade på ridning i en blandning av träning och patrullering. Kvällspassen börjar också med ett ridpass, men efter några timmar duschar Reino av sig hästlukten och byter Favör mot en polisbil och ger sig ut på stan.

– För det mesta är det ett väldigt odramatiskt jobb. Vi har många studiebesök här, ofta är det barn som kommer hit. När man är ute är det många som kommer fram och vill klappa hästen och prata. Tack vare hästen får man väldigt bra kontakt med människor.

Oftast vet man på rytteriet långt i förväg om man ska ut på något uppdrag. Som regel är det vid demonstrationer eller fotbollsmatcher man tas i anspråk.

– Det är inte så ofta det blir våldsamheter. Jag har varit med vid någon demonstration på Järntorget när det kastades saker, men då var det mjuka grejer som tomater, frukt och ägg. Det var inte så farligt, säger Reino.

Inför EU-mötet insåg han liksom de flesta andra att det skulle komma att gå hetare till. Rytteriet förberedde sig genom att öva ingripande mot folkmassa tillsammans med hundförare och piketpoliser.

– Vi trodde nog att vi var väl förberedda. Med facit i hand kan man säga att vi inte var det. Men frågan är om man kan förbereda sig för något sådant, ingen hade ju varit med om något liknande.

REDAN PÅ TORSDAGSFÖRMIDDAGEN kallades Reinos grupp och ytterligare två grupper till Hvitfeldtska gymnasiet som då skulle börja spärras av. De fick reda på att det hade varit ”stökigt” på skolan under natten, men ingen närmare information om vad polisledningen misstänkte eller planerade.

Sedan följde ett närmast planlöst ställningskrig mellan poliser och demonstranter i området nedanför skolan i närheten av Vasaparken. Ibland fick man order att fösa bort folk, då och då utsattes man för våldsam stenkastning.

Timmarna gick och enligt Reino hade man inget riktigt grepp om situationen, man förstod inte varför man skulle utföra de uppgifter man beordrades att göra.

– På eftermiddagen fick vi order att dra oss därifrån. När vi red iväg var det några av demonstranterna som moonade, alltså visade rumpan för oss. Det tyckte de var väldigt skoj och det tyckte pressen också. Sedan tror jag de drog vidare ner mot Drottningtorget för att demonstrera mot Bush. Det blev i alla fall ganska lugnt ett tag.

På kvällen beordras ryttargrupperna tillbaka till Hvitfeldtska. En polisavspärrning vid Molinsgatan hade blivit attackerad av ett gäng svartklädda demonstranter som försökte ta sig in på skolan.

– Vi gick dit för att skingra dem och det lyckades. Men då fick jag min första gatsten i huvudet. Det svartnade och jag var borta några sekunder, men kunde som tur var sitta kvar på hästen. Jag såg en kvinnlig kollega som låg och hängde över hästen ett tag. Men trots allt tog hjälmarna emot ganska bra.

Hela torsdagskvällen fortsatte i ungefär samma stil. Det var också då som Favör träffades av en gatsten.

– Han stönade till en gång, men sedan fortsatte han framåt. Hästarna klarade smällarna förvånansvärt bra, säger Reino.

Vid 23-tiden hade det lugnat ner sig så mycket att hälften av ryttarna fick åka hem. Reino hade då varit i gång i nästan 14 timmar och suttit till häst i säkert 11 av dem.

FRÅN BÖRJAN VAR det tänkt att de skulle börja jobba igen klockan 12.00 på fredagen, men redan 7.00 satt Reino och hans kolleger till häst. Tanken var att de skulle hålla sig i bakgrunden medan demonstrationen på Götaplatsen pågick. Men när den skingrades och en stor grupp demonstranter började ta sig ner längs Berzeliigatan i riktning mot EU-mötet fick ryttarna order att gå fram och ”rensa”.

– När vi kom dit drog demonstranterna sig tillbaka upp mot Götaplatsen igen. Vi fortsatte efter, men hela tiden fanns det folk på sidorna också. Man visste inte vilka som var aktiva och vilka som bara stod och tittade på. De tog av och på sina masker hela tiden.

– Plötsligt hade vi folk bakom oss också. De hade fått tag på ett avspärningsstaket från något gatuarbete och kom springande med det för att stänga in oss. Vi försökte ta oss tillbaka. Hela tiden pågick stenkastningen. Jag blev träffad i bröstet och höll på att tappa luften, en kollega fick en sten i huvudet så att hjälmen åkte av. Men vi vågade inte stanna för då hade de kunnat stänga in oss och dra av oss från hästarna.

Medan ryttarna tillfälligt drog sig undan fortsatte slaget mellan poliserna på marken och demonstranterna.

– Vi var tvungna att gå upp igen och hjälpa våra kolleger. Vi drev demonstranterna framför oss. Efter ett tag gav de upp försöken att ta sig till EU-mötet och drog vidare ner längs Avenyn i stället. Då kommanderades det halt för oss. Vi stod kvar vid Engelbrektskatan och såg hur det började brinna längre ner på Avenyn. Man trodde inte det var sant.

Under eftermiddagen fick Reino och de andra ryttarna som varit med vid Avenyn avlösning. De fick några timmar till att vila, plåstras om och prata igenom det som hade hänt. Många hade ont i både huvud och kropp. Hästarna hade klarat sig bättre. Reino har en teori om varför:

– Folk är ofta positiva till hästarna, det gäller även dem som bär sig illa åt. Man hörde flera som skrek: ”Kasta inte på hästarna”.

Samtliga ryttare återsamlades på Heden på kvällen för att befinna sig i väntläge under Reclaim the city-festen vid Vasaplatsen. Via radio hörde de hur stämningen trissades upp, men inte förrän efter att skottlossningen var ett faktum togs ryttarna i anspråk.

– Nu när man vet vad som hände kan man tycka att vi borde ha satts in tidigare. Det är alltid lätt att vara efterklok, men då ifrågasatte jag inte att vi skulle vara i väntläge.

PÅ LÖRDAGSMORNINGEN VAR de tillbaka vid Vasaplatsen igen för att finnas till hands om det skulle bli bråkigt i samband med de nya demonstrationerna.

– Då var det rätt kymigt att stå där. Jag mådde illa, det måste ha varit av spänningen. Vi var visserligen många poliser, men vi hörde också att det var flera hundra i ledet som hade maskerat sig och att de försökte få i gång en rusning mot oss poliser. Men de fick inte med sig resten av tåget. När de gick upp mot Slottsskogen i stället kunde vi dra en lättnadens suck.

Det verkar nästan som om Reino var mer rädd när han stod och väntade än när han befann sig mitt i stenregnet.

– Ja, det stämmer. Rädslan kom efteråt. Det var många andra som sade samma sak. I flera veckor efteråt återkom tankarna på vad som egentligen hade hänt och hur illa det kunde ha gått.

Han är kritisk till att det mesta av bearbetningen överlämnades till de enskilda poliserna. Det hade behövts en gemensam, professionellt ledd debriefing, anser han.

– Själv har jag haft viss hjälp genom att jag har gått på fyra rättegångar. Alla har inte haft den möjligheten. Jag vet att det är många som haft behov av att prata om detta, därför borde det ha varit obligatoriskt.

De fysiska skador Reino ådrog sig var en sträckning i nacken och ett skadat revben, båda efter att ha träffats av gatsten. Dessutom har han gjort arbetsskadeanmälan för en hörselskada som uppstod av de starka störsignalerna i hörsnäckan. Mer än ett halvår efter kommenderingen har han fortfarande en hörselnedsättning och det piper och susar i vänsterörat.

Favör har sin missfärgade fläck i pälsen, men hans beteende verkar inte ha påverkats.

VAD FINNS DET då för lärdomar att dra? Reino tror inte att lösningen i det här fallet hade varit fler poliser. Däremot borde man ha fått en helt annan mental förberedelse.

– All information gick ut på att det skulle bli lugnt och att allt skulle bli så bra. Vi som var ute på fältet var inte alls beredda på det som sedan hände. Sedan tycker jag att man kunde ha visat mer medkänsla efteråt med dem som var hårdast utsatta.

Han tycker inte att det finns skäl att kritisera polisen för att ha varit våldsam.

– Enskilda övertramp kan ha förekommit, men i förhållande till det våld vi utsattes för tycker jag att vi tog i milt.

Reino efterlyser också någon intern kommunikationsutrustning för ryttarna. I dag har de ingen möjlighet att höra varann om de skulle hamna några meter ifrån varann, vilket är lätt hänt vid sådana här händelser. Det behövs bara att en häst blir rädd och ger sig av en bit.

Hans egen syn på yrket har inte förändrats, även om han säger att han blivit mer medveten om det våld och de risker som förekommer.

– Man har fått en påminnelse om att det är tuffare där ute. Jag har börjat tänka mer på skydd och blivit mer vaksam. Man vet vad som kan hända och därför ligger jag snäppet högre. Ser jag någon med en gatsten i handen ingriper jag direkt.

Ulla Brehm

**Tjänstgjorde som facklig förtroendeman under kommenderingen,
hennes man är piketpolis och var mitt uppe i kravallerna.**

– Inför EU-mötet var det många poliser som frågade hur mycket stryk de skulle behöva ta emot innan de fick backa hem. Ledningen svarade att vi skulle visa upp Göteborg som en trevlig stad med glada poliser i skärmmössa. Det var så man mötte polisernas oro. Det fanns två helt skilda bilder av vad man trodde skulle hända. Och det var inte ledningen som hade den mest realistiska uppfattningen om hur hotbilden såg ut.

Så säger Ulla Brehm som är ledamot av Polisförbundets avdelningsstyrelse i Västra Götaland.

Det är ett fackligt heltidsuppdrag. Hon valdes in på två år på våren 2001. Då hade hon samtidigt sökt ett befälsjobb som hon också fick, men hon valde facket.

– Om man ständigt har synpunkter på saker och ting och plötsligt får chansen att påverka, då är man inte trovärdig om man tackar nej till ett fackligt uppdrag, säger hon.

ULLA HAR VARIT polis i drygt 20 år. Hennes man Niklas jobbar vid piketpolisen i Göteborg och var med vid flera heta situationer under EU-kommenderingen.

– Det var lite dubbelt för mig. De andra i styrelsen hade medlemmarna att tänka på, men deras fruar var inte med där ute. Jag hade både medlemmarna och Niklas att tänka på och det gjorde det kanske värre. Jag skulle nog ha behövt stöd själv, men i det läget tänkte man inte på sig själv i första hand, säger hon.

Och medan de flesta av poliserna i yttre tjänst hunnit bearbeta och lägga händelserna i somras bakom sig har Ulla fortfarande fullt upp med efterarbete i form av försäkringsfrågor, övertidsersättning och liknande. Sin egen bearbetning av det som hände tycks hon ännu inte vara igenom. Hon börjar gråta flera gånger när hon berättar om sina upplevelser och avbryter sig då och då för att torka tårarna.

– Det här är ju inte slut bara för att gatstenarna har lagts tillbaka. Jag jobbar fortfarande praktiskt med EU-relaterade frågor. Det går väldigt trögt att få fram uppgifter om hur folk jobbade till exempel. Jag får nog vänta med det känslomässiga tills det arbetet är klart.

ULLA ÄR UPPVÄXT i Göteborg som enda barnet i familjen. Hennes pappa var polis, mamma var lärare. Längre tänkte sig Ulla att gå i mammas fotspår, men till pappas stora glädje valde hon i stället polisyrket.

– Efter gymnasiet hade jag varit utomlands ett par omgångar och jobbat som au pair och på restaurang i Tyskland och USA, jag hade vickat som lärare och på ungdomsgård. Mina föräldrar skildes när jag var 20 år. Jag hjälpte mamma mycket i samband med skilsmässan och blev nyfiken på juridik. Det var ett jättestort område som jag inte visste något om.

– I den vevan träffade jag av en händelse två poliser som hade varit aspiranter hos min pappa. De föreslog att jag skulle söka Polishögskolan. Jag blev lite förvånad och tänkte att det är nog inte min grej, men jag började för att se hur det var. Innan jag gjort halva utbildningen visste jag att jag skulle fortsätta hos polisen.

Ulla upptäckte snabbt att polisyrket var mycket bredare än vad hon hade föreställt sig. Det var juridik, sjukvård, psykologi, skjutning...

– Det var så många bitar som var intressanta och som berörde mig, säger hon.

Sedan hon blev polis 1981 har Ulla arbetat på flera olika ställen i Göteborgsområdet. Hela tiden har hon trivts väldigt bra. Mellan varven har hon varit barnledig några gånger. När det inte längre fungerade att jobba natt på grund av barnen började hon fotpatrullera i Nordstan. Det var en tjänst som slutade klockan två på natten.

– Nordstan har alltid varit ett samlingsställe för folk. Det är varmt och öppet dygnet runt. Dit dras alla möjliga gäng – narkomaner, fyllon, hemlösa. Småungar från hela Västsverige som har rymt hemifrån hamnar där. Folk som varit på konferens på Mässan drar dit när de ska ut på krogen.

– När jag hade varit där i tre och ett halvt år, och fyllona började heja på mig när jag var där privat, kände jag att det var dags att göra något annat. Det är lätt att bli folkilsk där nere och jag ville gå vidare innan jag blev det.

Bara en gång under dessa år råkade Ulla ut för en skada. Och då var det för att en alltför nitisk ordningsvakt ville ”hjälpa” henne när hon var på väg ut med en stökig person.

– Det blev inte så bra. Utan förvarning gjorde ordningsvakten en nedbrytning medan jag fortfarande höll fast mannen hårt i andra armen. Jag for i stengolvet och fick några tänder utslagna...

Efter Nordstan sökte Ulla sig till anmälningsmottagningen i polishuset i centrala Göteborg. Där har hon fortfarande sin befattning kvar, även om hon under senare år även vickat som närpolisbefäl och nu alltså jobbar fackligt på heltid.

SOM NYVALD LEDAMOT av avdelningsstyrelsen blev Ulla ganska omgående knuten till en grupp som tillsammans med arbetsgivaren arbetade med att förbereda EU-mötet. Det gällde frågor som arbetstider, utrustning och dylikt.

– Det var många medlemmar som vände sig till facket med olika önskemål och bad oss trycka på. Jag tyckte det verkade som att arbetsgivaren lyssnade och tog till sig våra synpunkter, ändå blev det inte som man hade sagt. Dessutom kom man i gång på tok för sent.

– Jag förstår inte varför allt skulle göras sista veckan. Folk sattes in på arbetsuppgifter de inte hade en aning om hur de skulle utföra. Många kolleger var likbleka och fullständigt utsjaskade de sista dagarna före mötet. Mycket av detta arbete skulle ha gjorts långt tidigare, det var riktigt dålig planering.

Ulla påpekar att man från fackets sida inte hade någon operativ del i kommenderingen. Det man kunde göra var att föra fram synpunkter och hoppas på gensvar. Men ibland talade facket för döva öron:

– När vårt skyddsombud tog upp frågan om flamsäkra dräkter skakade arbetsgivaren på sig och undrade om vi trodde att det skulle bli krig. Men det var en farhåga som många poliser verkligen hyste. Sedan hittade man ju också förberedelser för molotovcocktails. Nu kom de aldrig till användning, men tänk om demonstranterna hade kastat molotovcocktails på poliser som gick omkring i konstfiber eller nylonunderställ.

– Självt var jag väldigt ny i min roll och hade mycket att lära. Jag förvånades över att så mycket skulle göras i en hast och jag blev mycket besviken över att det inte var mer delaktighet från hela myndigheten.

Det var som att ledningen här i Göteborg skulle göra allt. Man borde ha tagit hjälp från andra delar av myndigheten. Runt om i Västra Götaland satt många kompetenta poliser och chefer som inte utnyttjades. Varför lade man inte ut en del arbetsuppgifter på dem?

UNDER SJÄLVA KOMMENDERINGEN delade de fackligt förtroendevalda upp sig i ett morgon- och ett kvällspass. De åkte runt och såg efter hur det fungerade vid förläggningarna, spred information och svarade på frågor så gott man kunde.

– När det small till blev det mer påtagligt, då fick vi värna om hur medlemmarna behandlades. Det fanns poliser som blev stående 16 timmar utan att få mat. Man hade inte förutsett att det skulle kunna bli så.

På fredagsförmiddagen var Ullas man med under slaget vid Berzelii-gatan. Flera av poliserna där hade tagit upp riskerna med sina befäl och frågat om de verkligen skulle ge sig in där med risk för att bli ihjälslagna. Det visade sig också mycket riktigt att flera poliser råkade ut för allvarliga skador och slogs ut där.

Men det rörde sig knappast om en sådan situation där man springer till facket för att få hjälp eller ber dem avbryta en farlig arbetsuppgift. Ulla och hennes fackliga kolleger försökte finnas till hands, lyssna, kartlägga vad som hade hänt och vilka som blivit skadade och hjälpa till så mycket som möjligt i kaoset.

– Jag pratade med jättemånga poliser och kände stor lojalitet med dem. De förtjänade inte att råka ut för detta. När det brann nere på Avenyn såg man oron i deras ansikten och hur dåligt de mådde och man tänkte: hur ska detta gå. Jag trodde att poliser skulle dö, säger Ulla och faller ett par tårar när hon tänker tillbaka.

Men ingen polis dog och ingen annan heller. Efteråt var Ulla förvånad över att det inte blev värre.

– Det kunde ha slutat precis hur som helst, det fanns ingen kontroll, ingen som hade ett övergripande ansvar. Poliser är tränade att invänta order och hålla sina positioner, men här tror jag att rådiga ingripanden av starka enskilda poliser utgjorde skillnaden mellan liv och död. Man tog

över chefernas jobb och tog egna initiativ för att hjälpa sina utsatta kolleger.

INFÖR EU-MÖTET INTERVJUADE Ulla kommenderingschefen Håkan Jaldung för det lokala facket's tidning. Med vetskap om vad som hade hänt på tidigare toppmöten ställde hon bland annat frågan hur man skulle ta hand om poliserna efter mötet.

– Han svarade att det fanns en organisation för detta och att det inte skulle bli några problem. Men jag fick en känsla av att detta inte var något prioriterat område för honom. Efteråt är det jättemånga som har kommit och behövt prata av sig. Det räcker inte att myndigheten tar kontakt med dem som skadats och säger att de kan höra av sig om de behöver hjälp. Det behövs en organiserad debriefing där alla får berätta och bearbeta vad de har varit med om.

– Mina farhågor blev alltså besannade. Vår myndighet är inte särskilt bra på att hantera de mjuka frågorna. Före kommenderingen lades nästan all tid och kraft på praktiska frågor och nästan ingenting på att skapa en trygg arbetsgrupp med stark vi-anda. Mycket av efterspelet har också handlat om praktiska saker som radiosystem, utrustning och liknande. Väldigt lite har handlat om känslor.

ULLA ÄR, SOM framgått, kritisk mot ledningens insats både före, under och efter kommenderingen. Däremot är hon full av beundran för hur hennes kolleger klarade sina uppgifter. Hon har själv inte sett något som föranleder kritik mot enskilda poliser.

– Jag läste i tidningen om poliser som skrikit könsord mot demonstranter som låg på skolgården vid Schillerska gymnasiet. Det är naturligtvis inte lämpligt och det kan nog finnas enskilda poliser som känner att de kunde ha uppfört sig bättre. Jag tror att detta utlöstes av en frustration efter att ha jobbat kanske 20 timmar i sträck och inte fått ett riktigt mål mat på två dygn. Det var extrema förutsättningar. De var utmatade, spända och kanske också rädda. Då uppträder man inte lika professionellt som i vanliga fall.

Att poliserna tvingas använda våld i vissa situationer är tyvärr något som hör till det här yrket, påpekar Ulla.

– Det är inget som är roligt, men ibland måste det göras för att försvara demokratin mot angrepp. Det kan ha skett övertramp, men av det jag har sett och hört använde inte polisen mer våld än nöden krävde.

ULLA ÄR EN öppen, utåtriktad och pratsam person som har ett innehållsrikt liv även utanför jobbet.

– Jag har den stora förmånen att ha en massa kompisar även utanför polisen. Det är viktigt för mig att göra andra saker. I början när jag var polis jobbade jag extra som mannekäng. Det var en och annan kollega som höjde på ögonbrynen när de satt med en öl i handen på modevisning och fick syn på mig på scenen, säger hon.

Tillsammans med Niklas har hon tre barn på 15, 13 och 11 år. I många år var Ulla aktiv i deras Montessoridagis och -skola. Hela familjen är engagerad i Högbo basketklubb. Ulla har kvar sina väninnor som hon umgås mycket med. Niklas har musikaliskt påbrå från pappan Simon Brehm, han spelar i två band och tillsammans går Ulla och Niklas ofta på konserter och rockklubbar. De gillar att resa, ibland själva och ibland med barnen.

Dessutom älskar Ulla att odla och påta i jorden, men det kanske inte är så konstigt att villaträdgården i Västra Frölunda lätt växer igen och utgör hennes ständigt dåliga samvete.

EFTER EU-KOMMENDERINGEN har hon och Niklas pratat mycket om det som hände och om sina jobb. Även om Niklas klarade sig relativt lindrigt undan fysiska skador var det väldigt nära att han skulle ha råkat riktigt illa ut. Den närmsta tiden hade han mardrömmar och vaknade kallsvettig på nätterna, men det har upphört nu.

Ulla var orolig för att Niklas skulle tveka att gå tillbaka till jobbet. Men det var inte så att hon önskade att han skulle vilja ha något mindre utsatt jobb inom polisen.

– Nej, så tänkte jag faktiskt inte. Det låter ju nästan som om jag inte älskar honom, men det är klart att jag gör. Jag vet att hans jobb kan vara

farligt, men både han och jag är väldigt trygga i våra yrkesroller. Jag går aldrig och hoppas att han ska sluta som polis.

För egen del har hon heller inte blivit tveksam till polisyrket, snarare tvärtom.

– Jag har nog blivit mer stolt. Även om jag inte var mitt i striden kände jag mig väldigt delaktig och tycker att vi tillsammans klarade uppgiften bra.

Marko Lappalainen

Piketpolis i Göteborg
som var med om skottlossningen vid Vasaplatsen.

Marko Lappalainen är en av de poliser som deltog i skottlossningen under EU-kravallerna vid Vasaplatsen. Trots den stora dramatik som utspelade sig tycker han att polisen skötte sin uppgift bra. Så här i efterhand känner han till och med ett drag av saknad.

– Det är ju inte så att man går och längtar efter att utsätta sig för risker eller använda sin styrka, men man vill uppnå den där känslan av spänning igen. Efter att ha levt i en sådan hög anspänning uppstår en tomhetskänsla. I dag kan jag känna en viss rastlöshet i jobbet. Det blir väldigt segt när det inte händer något, säger han.

Marko är född i Sverige av finska föräldrar och uppvuxen i Uddevalla. Han ser fysiskt vältrimmad ut. Tidigare spelade han fotboll för IFK Uddevalla, numera nöjer han sig med att extraknäcka som fotbollsdomare.

– Jag är väldigt aktiv av mig. Vi har mycket fysisk träning på jobbet, men jag tränar rätt mycket på egen hand också, både löpning och styrketräning. Jag mår inte bra om jag inte får röra på mig. Det är också ett sätt att hålla åldrandet borta.

ATT BLI POLIS var inget han drömde om som barn. Pappan var resemontör, mamman jobbade på fönsterfabrik. Marko är enda barnet. Han var ganska livlig under uppväxten, hade svårt att sitta still och gillade att testa gränser.

– Jag hade ganska svårt för att bestämma vad jag skulle syssla med och prövade lite olika ströjobb, bland annat på en ungdomsvårdsskola. Jag kände att jag ville jobba med människor, men också att jag ville vara i ett team. Och så har jag en äventyrsådra, jag kände för att göra något som är lite spännande och varierande. Ett tag var jag inne på att bli brandman.

Militärtjänsten gjorde han som kustjägare. Det var en nyttig tid, säger Marko. Han tycker att han utvecklades som människa, fick lära sig ta hänsyn till andra och blev mindre hetsig.

En dag kom det en rekryteringsman till militärförläggningen och berättade om polisyrket. Marko blev intresserad och på den vägen är det.

Han började utbilda sig till polis 1991 och blev färdig polisassistent 1994. Han började som radiobilspolis i Göteborgs ytterområden, bland annat i Bergsjön där problemen med kriminalitet är rätt stora. Sedan 1997 ingår Marko i en piketpolisgrupp i Västra Götaland med Göteborg som bas.

Han är gift med Therese som är tandhygienist, de väntar sitt första barn i augusti.

– Jag är 34 år, så det är väl dags nu. Det blir en ny fas i livet, det ska bli jättespännande, säger Marko.

Familjen bor i en lägenhet i Uddevalla och har sommarstuga i Bohuslän. Deras gemensamma intressen är att gå på auktioner och i antikaffärer. Marko lyssnar mycket på musik, helst på jazz.

– Så några fritidsproblem har jag inte, sammanfattar han.

Men efter tio år i polisyrket – hur blev det? Blev det som du hade tänkt dig?

– Ja, ungefär. Jag trodde kanske att man skulle lösa fler brott. Som radiobilspolis kommer man ofta till platsen när allt redan har hänt, man får samla in uppgifter och intervjua folk. Det blev mycket skrivbordsjobb.

Nu är han på piketenheten och jobbar treskift natt-kväll-dag enligt ett schema som rullar på sex veckor. Ungefär 30 procent av arbetstiden går åt till utbildning och fysisk träning. Resten av tiden är en blandning av preventivt arbete – att vara ute på stan och synas – och ingripanden.

– Vi är den yttersta resursen och arbetar med grov brottslighet. Det är vi som tas i anspråk till exempel vid vapenlarm eller när det är stora gäng ute och drar. Då behövs det folk som är samtränade. Ibland kan det bli rätt dramatiska ingripanden, men ofta brukar det lugna ner sig bara genom att vi kommer dit.

För ett par år sedan blev Marko knivhuggen i ryggen när han skulle omhänderta en man. Tack vare skyddsvästen klarade han sig lindrigt undan, men även då fick han den där känslan – adrenalinkicken.

– Det är svårt att beskriva vad det är. Själva spänningsmomentet och fokuseringen på uppgiften, det kräver en enorm koncentration. När sedan allt är över och har gått bra är det en enorm känsla. Då såg jag näs-

tan fram emot nästa liknande jobb, berättar Marko.

UNDER EU-KOMMENDERINGEN ingick Marko i en grupp på fem man som i sin tur ingick i en avdelning på totalt 30 poliser från Göteborg och Malmö. Inför mötet hade man fått specialutbildning i så kallad IMF – ingripande mot folkmassa – dock inte tillsammans med kollegerna från Malmö.

Trots utbildningen kände Marko vissa farhågor inför det här jobbet:

– Vi hade ju sett bilderna från Seattle och Prag och Nice och förstod att det här skulle bli annorlunda än vad man varit med om tidigare. Det kändes som att det skulle kunna bli övermäktigt. Jag hade inga farhågor för att själva EU-mötet skulle drabbas av någon aktion. Men att resten av stan skulle få känna av att det fanns andra viljor och åsikter och att det skulle komma att kosta en del, det insåg vi.

– Vi påtalade också för kommenderingsledningen att det skulle bli tuffa tag. Av bilderna från de andra städerna förstod vi att vår utrustning inte skulle räcka till om vi blev utsatta för samma sak. Vi har ju ingenting mellan skölden/batongen och tjänstevapnet. Det skulle behövs något för att kunna arbeta mer på distans, att kunna agera utan att konfronteras på så nära håll med människor som bara är där för att skapa bråk. Det finns något som kallas distansbatonger, det påminner om en bönpåse som man kan skjuta iväg med en hagelbössa från 30–40 meters håll. Det känns ungefär som ett batongslag, det är ett relativt skonsamt sätt att oskadliggöra någon för ett kort ögonblick.

Efter insatsen har Marko styrkts i sin uppfattning att svensk polis behöver en fylligare ”verktygslåda”, som han säger. Han har fler funderingar kring vad en sådan skulle innehålla, men först får han berätta vidare om EU-mötet.

- **BLAND POLISERNA SOM** var där är det en utbredd uppfattning att de som organiserade kommenderingen var på tok för naiva. De trodde att det här skulle gå att lösa på ett betydligt lugnare sätt, säger han.

För Markos egen del började det dock rätt lugnt. På torsdagen blev han beordrad till Hvitfeldtska gymnasiet, som omgärdats av containrar efter att åklagaren beslutat om husrannsakan. Misstankar fanns om att

farliga föremål skulle förvaras inne på skolan. De som var där inne kunde frivilligt lämna området efter legitimering och visitation, men många valde att stanna kvar.

– Vår grupp var aldrig inne i skolan. Vi höll ställningarna utanför, medan Malmöpiketen under ett massivt stenregn gick in för att säkra stället. Det var några som försökte komma igenom avspärningen. Vi höll emot. Det blev mest verbalt bråk. De skrek ”snutjävlar” och ”nazistsvin”. Det var ingen idé att svara, vi stod mest och tittade och undrade vad de höll på med. Vi fick stå där rätt länge.

MARKO OCH HANS grupp var förlagda till ett hotell på Hisingen. När kravaller-
na utbröt på Avenyn på fredagen fick de snabbt rycka in, men när de kom fram var det värsta över.

– När vi kom hade de redan slagit sönder Avenyn och tänt eld på möbler och bajamajor. Det pågick fortfarande en del bråk vid Bältes-
spännarparken. Vi försökte genskjuta dem från sidan, men de slank ut västerut mot Rosenlundsområdet där Folkets forum pågick. Där drog dom av sig maskeringen, blandade sig med de fredliga demonstranterna och började skrika ”icke-våld”. Då är det inte mycket man kan göra. Det är inte förbjudet att vara svartklädd och ha en huva nerdragen över halsen.

– Personligen gick jag oskadd ur detta, men en kamrat fick okben och käkben sönderslagna. Tidigare hade poliserna uppe vid Götaplatsen fått rejält med sten på sig, där var det armbrott och fingrar och axlar som gick sönder. Man såg verkligen hur organiserade dom där... människorna var.

Marko har svårt att hitta rätt ord, han vet inte vad han ska kalla dem som orsakade förödelsen.

– Det känns fel att säga demonstranter för det är för mig helt andra människor. Aktivister har jag också svårt att kalla dem, det är för mig sådana som står för ickevåld – som Greenpeace eller de som klättrar upp på kärnkraftverk eller brinner för någon annan fråga.

– Dom här stenkastarna har ett politiskt budskap i form av anarki och de försöker genomföra det med våld. Om man slår upp terrorism i

Svenska akademiens ordlista så betyder det att med våld genomdriva sin politiska uppfattning. Under rättegången kallade jag dem för terrorister. Då blev de väldigt upprivna, men jag finner inget annat ord.

SENARE PÅ FREDAGEN skulle det bli mer dramatik. Kring Vasaplatsen samlades mycket människor till en så kallad Reclaim the city-fest, som det inte fanns tillstånd till. Samtidigt skulle ett demonstrationståg gå genom staden.

Markos grupp fick rycka ut efter ett tips om att ett gäng svartklädda ungdomar synts till vid Kapellplatsen strax ovanför Vasaplatsen. I deras Volkswagenbuss hittade man föremål som tydde på att de inte var vanliga fredliga demonstranter. De var danskar och togs in till polishuset med hänvisning till utlänningslagen.

När poliserna kom tillbaka vid 20-tiden hade tumultet vid Vasaplatsen brutit ut. Markos grupp fick order att hjälpa en annan pike-tavdelning att stoppa ett gäng stenkastande människor som attackerade dem på Vasagatan i riktning västerut.

– Det var en väldigt aggressiv stämning när vi kom dit. Vi försökte täcka ryggarna på våra kolleger, men vi blev själva utsatta för stenkastningen. Det kom allehanda föremål farande – gatstenar, golfbollar, vinflaskor, plankor, järnrör och allt möjligt. Jag har aldrig varit med om något liknande. Man försöker parera, det smäller i sköldarna hela tiden, men en hel del får man på kroppen, säger Marko och fortsätter:

– Nu försöker min grupp göra chock framåt mot Vasaparken, men de samlar ihop sig ännu mer och vi blir tillbakapressade. Vi har kommit ifrån de andra poliserna och folk kommer mot oss från alla håll. Man får en känsla av att de som attackerar ser att vi fem har blivit ensamma och det fungerar som extra tändvätska för dem. Vi blir uppträckta mot en huskropp och känner oss rejält utsatta.

– Min tanke är att skapa ett igelkottsförsvar och täcka varandras ryggar, jag skriker till de andra att vi måste hålla ihop och börjar backa mot dem. Då backar jag rakt på min kollega Thomas som blivit nerslagen. Han har fått en gatsten i huvudet från nära håll. Han ligger raklång utan

hjälm och stirrar rakt upp i luften, hans hjälm ligger tre–fyra meter bort. Jag ropar hans namn, men får inget svar. Han är helt borta och stenregnet fortsätter.

Marko tänker nu i första hand på att skydda kollegans huvud. Han är i en trängd situation och känner att han måste markera att nu är det allvar. Han tar fram sitt tjänstevapen, gör mantelrörelse och visar att han är beredd att skjuta. Och så skjuter han ett varningsskott i luften. Hans kolleger gör samma sak.

Folkmassan retirerar, men en ung man fortsätter att kasta sten. Det är den 19-årige Hannes Westberg. Han är i det här läget rätt ensam framför alla de andra. Samtidigt är flera andra poliser på väg till platsen.

Detta har Marko sett i efterhand på tv-bilder som vevats många gånger om. Men just då såg han inte kollegerna som var på väg till undsättning. Han var koncentrerad på att snabbt ordna hjälp till den skadade kollegan, samtidigt såg han att Westberg försökte få människorna bakom honom att gå till förnyad attack.

– Han står och gestikulerar som en sorts anförare och utgör ett allvarligt hot genom att fortsätta kasta sten mot oss och vår försvarslöse kollega. Precis innan jag hinner skjuta mot honom träffas han av en av mina kolleger, han vänder om och springer därifrån. Precis i skottögonblicket ser jag kolleger i vita hjälmar komma inspringande från vänster.

– Vi får nu möjlighet att ta hand om Thomas, några tar in honom i en videobutik. En annan grupp poliser tar hand om Hannes Westberg. Under fortsatt stenkastning lägger en av dem första förband och det räddar förmodligen livet på honom.

DE DRAMATISKA SCENERNA har visats i tv många gånger. Och när Marko tittat på bilderna i efterhand har han sett att en stor grupp poliser är i närheten precis när dramatiken är som störst.

– Om man då hade vetat hur nära förstärkningen var kanske man hade agerat annorlunda, men jag hade ingen möjlighet att se dem då. Vi hade varit utsatta för en massiv attack och gjorde bedömningen att vi måste freda oss på det här sättet för att undvika en ny attack, säger

han.

Kunde ni inte ha gripit Westberg, det ser ju ut som att han var rätt ensam?

– Det finns något som kallas ”cop fishing” och som går ut på att locka ut en polis från gruppen och provocera eller fånga honom. Den risken måste man beakta. Därför är det allmän polistaktik att hålla ihop. Här hade vi också en skadad kollega. Då hade det varit en dödssynd att splittra gruppen. Jag anser fortfarande att vi handlade i nödvärn.

Han tillägger att han personligen inte berörs av den svartmålning av polisen som han anser att media ägnar sig åt. Vad han hoppas är att kontentan av alltihop blir att folk slutar kasta sten, eftersom de nu vet att de riskerar att bli skjutna.

DIREKT EFTER HÄNDELSENA vid Vasaplatsen togs hela Markos grupp ur kommanderingen. Det är en rutinåtgärd när poliser varit inblandade i skottlossning. Samma kväll ägde en debriefing rum, där de fyra poliserna fick berätta om vad de upplevt och prata av sig inför en personalvårdsgrupp.

– Jag var rätt lugn och sansad. Vi hade egentligen inte haft något val. Antingen var det att bli stenad eller att slåss för sitt liv. Vi valde det sista och vi var helt klara över vad vi hade gjort. Jag hade handlat rationellt och inte drabbats av panik. Det som gnagde var oron för Thomas, jag visste inte om han levde eller var död.

Kanske, fortsätter Marko, underlättade det att man inom arbetslaget hade pratat om att något sådant här skulle kunna hända.

– Vi var medvetna om att vapnet inte bara hänger där för syns skull, utan att det någon dag skulle behöva användas. Vi var mentalt klara över att pistolens uppgift är att orsaka en sådan effekt att hotet upphör. Det bidrog till att vi kunde behålla vår kyla och inte börja skjuta vilt omkring oss, säger han.

JÄMFÖRT MED MÅNGA andra klarade sig Marko lindrigt undan. Han skadade ett finger och var rejält mörbultad efter att ha träffats av 15–20 olika föremål. Psykiskt har han inte heller haft några besvär. Det är nästan tvärtom, säger han. Han saknar spänningskänslan. En viss rastlöshet har

infunnit sig i vardagen.

– Det är inte våldet man söker, det är känslan man får efter att ha klarat av något som kräver en väldigt anspänning och koncentration. De vi age-
rar emot är tungt kriminella personer. Om man gör ett bra jobb mot dem
känner man en väldigt tillfredsställelse, man känner att man har gjort en
insats för samhället.

Marko håller inte med dem som påstår att polisen var våldsbenägen
under Göteborgsinsatsen. För egen del känner han sig absolut inte träffad
av den kritiken.

– Jag har sett bilder på poliser som använt batong mot demonstranter
som sitter ner. Det finns absolut inget försvar för sådant. Man kan hitta
förklaringar, de kan ha jobbat länge under press och utsatts för provo-
kationer, men jag kan ändå inte försvara eller acceptera detta. Samtidigt
ska man komma ihåg att poliser också är människor, vi är inga robotar.
Jag tror ingen vill ha den sortens poliser.

MARKO ÄR KRITISK till polisledningen, men kritiken gäller framför allt hur
insatsen i Göteborg förbereddes.

– Det är lätt att sitta efteråt som en bror Duktig och tycka att man
skulle ha gjort annorlunda. Men när man är där ute gäller det att ta
blixtnabba beslut under extremt pressade förhållanden.

– Däremot tycker jag att de som planerade insatsen varit lite väl blå-
ögda. Det är aldrig fel att tro gott om människor, men några slutsatser borde
man ändå ha dragit av erfarenheterna från tidigare sådana här möten.

NÄR HAN TÄNKT på det i efterhand har Marko blivit än mer övertygad om att
polisen skulle behöva en annan utrustning för att klara liknande situa-
tioner i framtiden. Ett exempel är distansbatongerna – eller de så kall-
ade bönpåsarna. Vattenkanoner skulle också vara ett effektivt sätt att
styra undan folk, säger han. Däremot tror han inte på tårgas. Det ställer
till många andra problem med rökskador och kan försvåra även polisens
arbete.

Även fordonen borde vara bättre utrustade. Det framgick tydligt under

kravallerna hur lätt det är att krossa rutorna på en polisbuss. Marko hänvisar till poliserna i Köpenhamn. De har näst intill bepansrade fordon för att kunna köra in och skingra en folkmassa.

– Jag vet inte vad det finns för juridiskt utrymme, men vi har påpekat att vi saknar en del utrustning. Man kan se det som en verktygslåda man har med sig ut. Vi kanske bara behöver använda hammare och spik, men det är bra att ha skiftnyckeln med sig om den skulle behövas, säger han.

HÄNDELSERNA UNDER EU-MÖTET har inte fått Marko att omvärdera sitt yrkesval, möjligen har han blivit lite mer cynisk, säger han.

– Det är en hård och tuff värld vi lever i, den saken är klar. Den tiden är förbi när polisen i skärmmössa gick omkring hälsade på folk. När man tar på sig uniform och sätter sig i en polisbil utsätter man sig för en risk, det ska man ha fullständigt klart för sig.

– Men jag tycker vårt agerande har varit väldigt professionellt. Vi löste den situation som uppstod på ett bra sätt, det skulle ha kunnat bli mycket värre.

Markos fru har ibland undrat om det finns något lugnare jobb inom polisen som han skulle kunna ägna sig åt.

– Men hon vet också hurdan jag är och vad jag behöver för att trivas. Visst finns det negativa sidor, men det positiva överväger. Jag tänker fortsätta med det här i några år till, sedan får vi se vad som händer.

Pa Foon och Anders Jonsson

Elever vid Polishögskolan.

Morgondagens poliser samtalar om den verklighet som väntar efter utbildningen.

Polishögskolan i Sörentorp strax norr om Stockholm ser ut som ett litet samhälle. De röda tegellängorna skulle kunna vara hämtade från vilken som helst av Sveriges industristäder, som en stadsdel i Borås, Västerås, Trollhättan eller Eskilstuna.

Men byggnaderna här inrymmer morgondagens poliser. De som ska patrullera framtiden. De som ska vara trafikkontrollanter när våra barn är på vägarna. De som ska haffa de bankrånare som i dag går på dagis. De som ska hjälpa de åldringar till rätta som i dag befinner sig på livets höjdpunkt.

Det som hände i Göteborg under EU-toppmötet betraktade polis-eleverna här, och på polishögskolorna i Växjö och Umeå på ett sätt som få andra. Det var inte bara en dramatisk händelse, det gav också en verklighetens dimension åt det som annars är teori i deras utbildning. Men framför allt: De såg det med tankar på att detta är vad de själva kan komma att möta i sitt jobb som poliser.

PA FOON GÅR tredje terminen på Polishögskolan, Anders Jonsson går andra terminen. Båda är aktiva i skolans studerandeförening.

Anders Jonsson: – Jag är 23 år, bor i Huddinge, men är ursprungligen dalmas, uppvuxen i Dala-Järna. Jag kommer från en företagarfamilj.

Min far har åkeri och jag har själv kört lastbil ett tag. Men jag har också jobbat en del som ordningsvakt. Mitt politiska engagemang tar en hel del av min tid. Jag har politiska uppdrag inom moderaterna och satt tidigare i kommunstyrelsen i Vansbro. Det här att bli polis är nog en gammal dröm som går i sann. Den har alltid funnits i bakhuvudet. Samhällsengagemanget har funnits med mig länge och att bli polis tycker jag är ett bra sätt att bidra i samhället.

Pa Foon: – Jag är 30 år och kommer från Tanumshede i Bohuslän. Jag började på skolan i januari 2001. För mig har det också länge funnits en dröm om att bli polis, något jag av och till funderat på. Direkt efter lumpen letade jag fram ansökningshandlingar och sökte, men kom inte in då. Men när antagningsreglerna ändrades sökte jag direkt igen. Det som lockar mig är i första hand kontakten med människor, hela den sociala

biten. Att stå på en fabrik är inget jag tilltalas av, jag vill vara ute och träffa människor. Tidigare har jag jobbat som ordningsvakt, taxichaufför och trafiklärare.

Hur ser ni, två av framtidens poliser, på det som hände i Göteborg?

PF: – Jag har inte ändrat inställning till polisyrket som sådant. Däremot fick jag en brutal medvetenhet om att det finns människor som har en helt annan syn på hur det ska vara. De betraktar polisen som ett motståndarlag som ska kämpas ned. Det handlar inte om att man var ute efter enstaka poliser, utan det var alla mot polisen.

AJ: – Här fick polisen en annan, utforskad, roll som vi inte är vana vid. Internationellt har det alltid funnits angrepp på demokratin och folks frihet. Men det här var en situation som den svenska polisen inte är van vid och man fick ta mycket smällar. Visst har det varit bråk tidigare, som vid fotbollsmatcher. Men här hade det så starka politiska undertoner.

Kan ni se att det direkt påverkat er utbildning?

AJ: – Det man känt är att polisetiken betonas ännu hårdare. Man vill att vi ska vidga vyerna ännu mer, och föreställa oss vad som kommer i yrkeslivet. Det som hände i Göteborg var olyckligt för både polisen och de fredliga demonstranterna. De senare skuffades ju undan av dem som ville ställa till bråk. Att fundera på och ta ställning till hur vi som poliser ska agera så det här inte upprepas är viktigt. Vi ska vara en del av det demokratiska samhället, och måste värna rätten att demonstrera. Vi har inte direkt berört Göteborgskravallerna i undervisningen, men visst finns det undertoner av det sedan dess. Och jag har själv pratat med poliser som var med. Jag skulle gärna vilja höra mer både från poliser och fredliga demonstranter som var med, hur de upplevde det.

PF: – Vi hade några dagar kvar på vårterminen efter Göteborgskravallerna och pratade en hel del med vår klasslärare som själv är från Göteborg och hade många kollegor som var med. Det man tänker på mest är hur det såg ut på Götaplatsen: Poliser som möttes av ett regn av

gatsten. Det är en syn som upprör, ingen människa ska behöva sätta sitt liv på spel i ett sådant sammanhang. Det är hemskt. Med det var hemskt också för de som ordnade det som de trodde skulle bli fredliga demonstrationer. Men jag tycker inte man kan klandra polisen heller, eller att säga att polisen provocerade fram det. Av 20 000 demonstranter fanns det några hundra som bråkade. Jag kan i och för sig undra varför de som höll demonstrationerna inte tydligare försökte mota ut bråkstakarna. Att folk vill gå ut och uttrycka sitt missnöje med EU kan jag både förstå och respektera. Men det ska inte behöva bli en sådan konfrontation som i Göteborg. Om folk blir av med jobben i Gislaved och ordnar demonstration mot det finns det poliser som bevakar den demonstrationen också. Men ingen skulle komma på att kasta sten på dem.

AJ: – Jag blev frustrerad, arg och ledsen. Här fanns det de som ville genomföra en fredlig demonstration. Men här fanns också de som tog sig rätten att använda våld för att uppnå ett visst politiskt syfte. När man vill skapa opinion och använder gatsten som medel, och avsiktligt skadar poliser är det otäckt. Poliser är vanliga människor som utför ett samhällsnyttigt arbete. De poliser som var där fick uppleva något vi inte ska behöva uppleva i Sverige.

PF: – Nej, men det fanns kanske lite svensk naivitet bakom. Vi hade sett vad som hände i Seattle, Prag och Nice, och varför skulle inte samma sak kunna hända i Sverige? Där var vi kanske alla lite för naiva. En sak är att inte direkt förutsätta det värsta, men man borde kanske mer ställt frågan: Vad gör vi om det smäller, om det blir gatustrider som i de andra städerna?

AJ: – Det här var proffs. De var ute efter att bråka, det ska vi inte glömma. Man ville kanske inte riktigt se den bilden innan. Poliser är heller inga robotar. Nu har vi sett bilder av poliser som agerar tagna ur sitt sammanhang. Men i vissa lägen kan det krävas sådant vi inte önskar göra, som nödvärn och ytterst att använda vapen. Göteborg visar väl att alla misslyckats på något sätt. Det krävs nog en större samverkan inför en sådan händelse och en större förståelse för varandra. Och inte minst – en större förståelse för vad lagen säger.

Men händelserna under finansministermötet i Malmö borde funnits i färskt minne?

PF: – Ja, och Göran Persson gick ju ut och sade att som i Malmö får det inte bli i Göteborg. Jag tror det påverkade polisen. Grundinställningen var säkert riktig – att inte förutsätta det värsta. Men man kanske mer borde funderat på vad man skulle göra om det skulle hända. Kanske borde man också ge poliserna som fanns ute på fältet större befogenheter. Nu fick man känslan av att man skulle vänta in order innan man kunde agera.

AJ: – Jag tror snarare på mer samordning. En effektiv kommunikation och tydlig ordergivning. Fast jag är ju elev, knappt torr bakom öronen. Om för få poliser ställs inför en för stor uppgift då blir det kanske såhär.

PF: – Allting gick så fort. Det är naturligtvis svårt att veta vad som kunde gjorts annorlunda. Nu rev man upp Schengenavtalet under några dagar för att stoppa dem som reste dit från andra länder. Kanske skulle man ännu noggrannare kontrollerat vilka som kom dit före mötet.

Efter den här händelsen – har er kursplan förändrats eller anpassats för att svara mot vad som kanske blir nya krav?

PF: – Lite tidigt för oss att säga. Under termin fyra har vi utbildning i insats mot folkmassa. Det vore konstigt om skolan inte tog in detta.

AJ: – Det finns ju specialutbildade poliser för händelser som dessa, piketstyrkor, nationella insatsstyrkan och så vidare. Men här tog man nog in alla, även de som var unga och oerfarna. Jag tror Göteborgskravallerna visar att vi behöver både fysisk och teoretisk vidareutbildning. Inte minst i beteendevetenskap och självskydd (insats mot folkmassa). Hur reagerar folk i grupp under sådana förhållanden? Vilka är de utlösande faktorerna? Vi behöver kunna mer för att tidigare kunna ingripa mot dem som är de riktiga upplöpsmakarna.

PF: – Jag kan jämföra med fotbolls-EM 1992. Lite bråk efter någon match, men annars rätt lugnt i Göteborg. Men det här var helt andra personer med helt andra syften. Mot dem ställdes poliser som inte ens hade skyddsutrustning, som till exempel sköldar. Jag har svårt att fatta att

man skickar ut poliser som inte ens har den utrustningen.

AJ: – Det här handlar om ren terrorverksamhet av grupper som inte hör hemma i den demokratiska vänstern. De här grupperna är också internationella och gränsöverskridande, precis som EU. När man till och med delar ut skrivna instruktioner om hur man på effektivaste sätt skadar poliser. Det finns högerextrema grupper som också ställt till bråk, men bland många av dem finns inte samma politiska övertygelse, det är mer bristande sociala förhållanden. Här använder man våldsamheter för att nå andra typer av politiska syften.

Under och direkt efter Göteborgsmötet fick polisen mest sympati. Men efter hand har det kommit allt mer kritik mot polisens sätt att agera?

AJ: – Ja, och det är viktigt att man debatterar polisens roll och arbets-sätt. Därför är det också viktigt att veta mer om vad som faktiskt hänt. Så mycket av det som rapporteras om de här händelserna rycks loss ur sitt sammanhang. Det finns också en diskussion polisen måste ta, till exempel om utrustning. Ska vi ha något mellan batong och pistol? Det kanske finns alternativa möjligheter.

PF: – Men som detta med sköldarna. Det måste vara bättre att ha utrustning när man inte behöver använda den, än att stå utan i lägen som detta. Jag kan också förstå de frustrerade befäl som agerade på egen hand, som de vid Järntorget. Har man stängt inne folk i timmar och inte får några besked då är det fel någonstans i hierarkin. Det är klart att de ansvariga blir frustrerade.

AJ: – Jag kan också tycka att det fanns demonstranter som ”var på fel ställe”. Att många fler av dem borde markerat tydligare mot de som använde våld.

PF: – Alla har ett eget ansvar – både poliser och demonstranter. Vi är ansvariga för våra egna handlingar. Här borde fler demonstranter tagit avstånd och sagt att ”vi är inte här för att slåss”. Och är du där för att demonstrera har du knappast en rånarluva i bakfickan. Men i en sådan här situation påverkas väl alla. Även de som normalt är förnuftiga kan få hjärnsläpp. Eftermålet till Göteborg visar att det inte fanns några vinna-

re – bara förlorare.

AJ: – Nja, de som slåss får ju uppmärksamheten. I sina egna led betraktas de säkert som vinnare.

PF: – Fast de har också blivit synliga. Många har fått upp ögonen för vilka krafter som finns i samhället.

När polisen utsätts för kritik – som efter Göteborgsmötet – får man känslan att man sluter sig samman utåt? Att tala med en röst är en sak – men ibland kanske det inte är trovärdigt?

AJ: – Det är en utsatt yrkesgrupp och poliser har alltid ögonen på sig. Om en polis gör något är det på löpsedlarna på en gång. I en organisation med 16000 människor blir det fel någon gång ibland.

PF: – Det finns nog både en positiv och negativ kåranda. Vi lär oss inte att täcka för dem som begår misstag, lagbrott eller tjänstefel. Men kårandan kan också handla om att vi tar hand om varandra, att vi kan lita på våra kolleger. Jag kan inte försvara allt polisen gjorde i Göteborg. Jag kan inte ens tänka mig in i de situationer som de hamnade i. Men det finns nog två bilder av polisen. Den första är den som finns i medierna. Och den är inte bara negativ. Vi ser en olycka och polisen är där. Vi ser att en våldsman är gripen av polisen. Det ger en känsla av trygghet. Den andra bilden är den lokale, närvarande polisen – närpolistanken. Och tyvärr ser vi inte så mycket poliser på gator och torg. Vi ser en bil svischa förbi, och ser vi en polis törs vi knappast gå fram och ställa en fråga för de är oftast stressade och upptagna. Det är synd. Polisen behöver synas mer, också i odramatiska sammanhang.

AJ: – Medierna har en stor del i detta. Visst ska polisen granskas. Men oftare borde det finnas mer faktaunderlag – som till exempel vad som krävs för att polisen ska få tillgripa nödvärn.

Gatustrider – som i Göteborg i juni 2001 – är det något vi får vänja oss vid i samband med stora händelser som denna?

AJ: – Jag är rädd för det, att det blir fler rånarhuvsklädda på gatorna. Det är ingen fluga som försvinner, och vi kommer också få möta det som

polis. Det kommer definitivt att tillhöra den otrevliga delen av att vara polis. Om man däremot kan hjälpa någon, då kan det vara värt den låga polislönen. Polisyrket är så mycket mer än Göteborgskravaller eller det man ser på Beck-filmer.

PF: – Precis, om den lille grabben som blivit av med cykeln kan få tillbaka den. Att man kan hjälpa till.

AJ: – Polisen är på väg mot ett stor generationsskifte. Det kanske också innebär något av ett kulturskifte? De nya generationerna kanske blir mer anpassade till nya förhållanden och kan agera flexiblare.

PF: – Fast vi är elever. Vi kan inte uttala oss på det sätt som den som varit polis i kanske 20 år. Men jag hoppas verkligen jag slipper uppleva det som poliserna i Göteborg fick uppleva. Jag tänker verkligen på dem som var där, som skadats eller har jobbiga minnen. Jag kan förstå och sympatisera med vad många fredliga demonstranter försökte uttrycka i Göteborg. Det är konstigt att några få länder ska ha makten att bestämma hur det ska vara på hela jorden. Kritiken kan till stora delar vara riktig. Men det var aldrig rätt att ta till våldsamheter. Fortsätter det på den vägen får vi bara ett allt hårdare samhälle. Vi får mer skyddade och robotliknande polis, och hårdare regler och lagar. Och då vet jag inte hur det ser ut i stormens öga till slut. Då är polisen inte den demokratiska polis jag vill ha längre, och då blir den enskilde individens spelrum allt mindre.

Johan Lundberg

**Yttre befäl vid ordningspolisen i Skövde och huvudskyddsombud.
Var gruppchef under kommenderingen.**

Fyrtio poliser stod vid lunchtid fredagen den 15 juni 2001 mot den värs-
ta våldsmobb Sverige skådat. De skulle bevaka Trädgårn inför fredags-
kvällens EU-middag. Redan vid elvatiden började röken komma från
Avenyn, och snart kom den våldsamma mobben av maskerade och be-
väpnade aktivister ner för Avenyn. När de får syn på poliserna vid Träd-
gårn försöker de ta sig in på området.

– Vi lyckades mota ut några av de som tagit sig in, och kunde låsa
grinden med hjälp av ett par handbojor och säkra platsen, berättar Johan
Lundberg, chef för en av polisgrupperna på plats.

JOHAN LUNDBERG ÄR till vardags yttre befäl i ordningspolisen i po 3, gamla
Skaraborgs län. Under kommenderingen i Göteborg var han gruppchef
för en så kallad Alfa-avdelning.

Johan, som är 37 år har varit polis i 14 år. Han och familjen, hustrun
Marie och de tre barnen, bor i hus i Tidaholm. Fast arbetsplatsen är
Skövde, några mil bort.

Direkt efter Polishögskolan jobbade han i sju år som polis i Stockholms
södra förorter, och bodde i Huddinge. När de två första barnen närma-
de sig skolåldern för sju år sedan, och den tredje i barnaskaran var på väg
kände familjen för att flytta tillbaka till hemstaden Tidaholm. Johan
fick en tjänst i Skövde.

– Att bli polis var nog mitt mål redan i skolan, när jag var en 12–13 år.
Det verkade som ett omväxlande yrke där man fick träffa många män-
niskor. Fast direkt efter skolan hade jag några industrijobb, och var två
år kriminalvårdare på Tidaholmsanstalten. Det var en nyttig erfarenhet
med tanke på mitt jobb i dag.

– Polisycket är på många sätt ett mänskligt grovarbete. Man får se så
mycket av samhällets bakgård, människor i misär, psykisk ohälsa och
missbruk. Att jobba som polis har blivit ungefär som jag tänkt mig. Fast
man känner ju att det blir allt tuffare, vi ska klara mer till mindre pengar.
I dag har vi så mycket att jobba med att vi ofta bara räcker till det mest
akuta, och det är naturligtvis frustrerande. Steget från att vara polis i
Stockholm till att vara det i Skövde är inte lika dramatiskt som det kan

förefalla. Ibland kan det till och med vara säkrare att vara polis i storstaden.

– Där finns alltid uppbackning när det händer något, och det är en trygghet. Man får jobba lite annorlunda ute i landet.

Han är huvudskyddsombud för poliserna i det gamla Skaraborgs län. Som sådan och som ”vanlig” polis händer det att han funderar på hur framtiden ser ut.

– Ja, man funderar över hur det kommer att utveckla sig de kommande åren. Vi blir färre poliser, och får jobba allt mera nätter. Visst kan man tänka att det vore skönt att hamna på ett jobb med helt vanliga arbetstider. Man missar en massa aktiviteter med barnen och vänner och bekanta. Och man får ta en massa spott och spe.

Ska han koppla av blir det gärna något handgripligt, som att ta yxan och hugga upp ved, eller att vandra i skogen. Och har man barn som håller på med innebandy, fotboll och tennis är de lediga dagarna annars snabbt intecknade.

ATT JOHAN SKULLE jobba under EU-toppmötet stod klart tidigt.

– Inom länsordningspolisen pratade vi om det tidigt, och jag var nog inställd på att jobba under EU-mötet ett par år innan. Jag såg det som rätt spännande. Det är alltid kul och omväxlande att jobba i samband med större händelser.

Våren 2001 gick Johan en utbildning inför EU-kommenderingen och redan då började han inse att det kanske inte skulle bli så fridfullt.

– Vi tränade också lite skarpare än tidigare, som att öva på att släcka eld på varandra och liknande. Det är naturligtvis svårt att träna inför händelser som denna, men det går. Fast vi hade ju knappast tränat på att få gatsten på oss...

Johan och hans grupp kom ner till Göteborg redan en vecka före EU-toppmötet. Kommenderingen kombinerades med en utbildningsvecka.

– Vi inkvarterades på Hotell Arken ute vid oljehamnarna och gjorde oss redo för vad som skulle komma. Nu fick vi också en allt klarare bild av att det kunde bli rätt oroligt, och att det fanns militanta grupper som

väntades till Göteborg. Kriminalunderrättelsetjänsten fick allt fler sådana uppgifter.

– Jag fick ändå känslan av att polisledningen dämpade väldigt mycket. Det var nog de politiska reaktionerna på det som hände vid EU-mötet i Malmö som låg som ett täcke över alltihop. ”Det ska inte bli något bråk”, hette det, och självklart ville vi inte det.

Ändå fanns det en oro i gruppen. Alla hade sett bilderna från det senaste toppmötet i Nice. Och om inte 15 000 franska poliser klarat av att upprätthålla ordningen hur skulle då en polisstyrka som bara var en tiondel så många klara det i Sverige?

– Men det var väldigt tydligt att polisledningen aktade sig för att skapa oro bland poliserna. Redan från början hade man också tagit in de specialenheter i landet som är bäst rustade att möta sådana situationer. Enheter från Stockholm och Malmö, som tillsammans med kollegerna i Göteborg, hade större erfarenheter från liknande situationer, som att verka bland fotbollshuliganer.

Just sådana polisinsatser hade han själv deltagit i som polis i Stockholm, bland annat i samband med fotbolls-EM 1992 och de, vissa år, våldsamma 30 november-demonstrationerna.

– Då fanns en kontroll på vad som hände hela tiden. Och de som bråkade då var inte alls lika organiserade som de vi nu mötte i Göteborg. Där mötte vi en helt annan våldsamhet, och det kändes som många av dem var rena proffs på att bråka. Det var något helt annat än vad man möter bland fotbollsfans.

Johan och de andra fick en helg hemmavid innan de återvände ner till Göteborg.

– Det var väldigt lugnt de första dagarna. Vi åkte runt på en del vanligt polisjobb i Göteborg, och fotpatrullerade i Nordstan och sånt. Men man kände ändå en anspänning ju närmare vi kom helgen.

– På onsdagskvällen hade vi en genomgång och då fick vi reda på att det fanns information om att en hel del militanta aktivister fanns på Hvitfeldtska och att de förberedde upplopp. Bland dem fanns även sådana som var kända från andra våldsamheter, som folk från italienska Ya basta.

Tidigt torsdag morgon fick Johans grupp klart för sig att de inte, som de trodde, skulle delta i bevakningen runt president George W Bush. I stället skulle de vara med och ringa in Hvitfeldtska gymnasiet.

– Vi ställer upp oss framför ingången, och polisinsatsen grupperas runt omkring. Då börjar också containrar ställas upp runt skolan. Vi får ganska mycket ilska kommentarer på oss när vi står här: ”Varför står ni här? Vem är ansvarig för detta?” och sånt. Vi blir mer och mer provocerade och märker att det kommer aktivister bakom oss också. Men än så länge händer inget mer.

– Efter fyra timmar får vi order om att i stället ställa upp oss nere vid Molinsgatan vid Vasaparken, där vi intar vår nya position.

Under tiden har ryktet gått – ”Polisen slår till mot Hvitfeldtska!” – och allt fler människor har samlats vid skolan och i Vasaparken.

– Här inleds upplöppen när en stor grupp bestämmer sig för att ta sig in på skolan för att försöka frita dem som är instängda där. Det kommer kanske 300–400 aktivister mot oss. När de närmar sig får vi understöd av ridande poliser. När de rider in i folkmassan splittras gruppen upp och de backar. Det kommer också piketpoliser som motar dem som går mot skolan och de möts av en massa stenar och allt möjligt som slängs mot dem.

– Vi får bara vid ett enda tillfälle gatstenar direkt mot oss. Men utan hjälpen från den ridande polisen vet jag inte hur det hade gått. Angreppen mot polisen återkommer några gånger, och de tar sig några gånger fram till poliskedjan. Det är väldigt få av angriparna man ser ansiktet på, nästan alla är maskerade och bakom kommer rödsvarta fanor. Och en fana med ett hjärta på som jag sedan ser återkomma i de flesta oroligheterna under dagarna i Göteborg.

När Johan och kollegerna framåt natten återvänder ut till hotellet på Hisingen har de varit i tjänst 19 timmar under torsdagen.

FREDAG MORGN: JOHAN och hans grupp vet om att de är avsatta att skydda och säkra Trädgårdsföreningen under dagen. På kvällen ska den gemensamma middagen med EU-ledarna hållas på restaurang Trädgårn på

området. Dessförinnan ska området säkras, genomsökas med bombhundar och bevakas så ingen otillåten smiter in på området.

– Vi kommer dit och jag ställer ut två poliser att bevaka ut mot Avenyn. Efter ett tag börjar vi känna att det kommer brandrök uppifrån Avenyn och en av de två poliserna kommer springande: ”De håller på att slå sönder hela Avenyn!”.

– Vi bestämmer oss för att stänga in oss på Trädgårdsföreningen och samtidigt väller massan av aktivister nerför Avenyn. Några försöker ta sig in på området, men vi lyckas pressa ut dem igen och kan sedan stänga grindarna med hjälp av ett par handbojor.

– Själva anfaller varar i 5–10 minuter, innan de fortsätter vidare. Och där är vi instängda, ett 40-tal poliser. Vi hade heller ingen kontroll på vad som pågick på Avenyn, mer än vad vi hört från privatpersoner som passerade förbi. Men i utgångsläget stod alltså två poliser mot en massa på hundratals våldsamma aktivister. Jag törs inte tänka på vad som hänt om vi inte lyckats stänga igen in till Trädgårn, och om inte låsningen med handbojorna räckt. Vi visste att aktivisterna som ett av sina mål hade att stoppa fredagskvällens EU-middag, säger Johan.

Under torsdagen kunde Johan ibland känna att allmänheten var tveksam inför polisinsatsen vid Hvitfeldtska. De fick höra ”Hur kan ni göra så här mot barn” och liknande. Efter det som hände på fredagen var det däremot ingen tvekan om var sympatierna fanns.

– Vi kände en hundra procentig uppslutning bakom polisen. Folk kom fram och bjöd på kaffe och godis. Det stöd vi mötte då var ett lyft. Och alla – ung som gammal – var fruktansvärt arga på demonstranterna.

Under fredagen tas beslutet att EU-middagen ska flyttas, och den hålls i stället ute på Mässan. Johans grupp sätts i stället in uppe vid Vasaparken, där man tror att det kommer att hända saker under kvällen.

– Under eftermiddagen har det varit relativt lugnt. Framåt kvällen förflyttas vi till Vasaparken och ställer upp för att stänga in aktivister där. Vi går på led upp mot Vasaplatsen men blir stående med aktivister på båda sidor om oss. Det är en oerhört hätsk stämning, och jag ser hur en kvinnlig kollega blir slagen med en påk i ryggen. Det är så uppenbart

att de vill ha igång bråk. Jag tycker ändå vi lyckas hålla oss lugna trots pressen.

Alfa-gruppen blir stående bland aktivisterna i runt en timme.

– Sedan får vi hjälp av en Stockholmsavdelning att backa ur. Nu får vi också höra att någon är skjuten en bit bort, men vi vet inget mer. Och det är en väldigt konstig stämning där på kvällen.

– Efter ytterligare några timmar i väntläge drar vi oss ur och återvänder ner till Trädgårn. Det blir återigen en dag med 18–19 timmar i tjänst när vi avbryter strax efter midnatt.

LÖRDAG MORGON: JOHANS grupp ska vara med och bevaka den stora demonstration som ska gå från Slottsskogen. Efter händelserna under torsdag och fredag befarar polisledningen nya oroligheter i samband med demonstrationen.

– Det fanns rykten om att folk setts maskera sig och plocka på sig gatsten. Men det fanns också signaler om att folk bland aktivisterna skulle försöka inta polisstationen på Andra Långgatan, som låg längs demonstrationsvägen. Vår uppgift var att skydda stationen.

– Vi ställde upp ut mot Linnégatan och Järntorget. Framför oss hade i ett tåg med 20000 – 25000 demonstranter. Och när de maskerade passerade förbi ekade talkörerna: ”Mördare! Mördare!”.

– Den här demonstrationen blev aldrig våldsam. Men jag kan samtidigt känna att det var den mest pressande situationen under dagarna i Göteborg. Det fanns säkert runt 2000 svartklädda, varav de flesta maskerade, i tåget. Jag visste att hade de gått mot oss hade vi inte haft en chans.

Nu kom i stället demonstrationen att återvända till Slottsskogen där den upplöstes utan intermezzon.

Gruppen kunde andas ut en stund, och för en gång skull äta i en matsal och inte i ett gathörn. Men snart kom beskedet att de skulle åter till Järntorget. Ryktet hade än en gång gått, nu om att det skulle ordnas en demonstration mot polisbrutalitet framåt kvällen på Järntorget.

– Vi var en grupp i inringningen av torget och stängde in aktivister som hade samlats där. Vissa kunde vi släppa ut ganska omedelbart, folk

som bara råkat passera och så. När vi stått uppställda där i fyra timmar förstod vi att specialenheterna på platsen gjorde sig redo att gå därifrån. Då gjorde vi detsamma och lämnade Järntorget. Beslutet att vi skulle dra oss tillbaka togs vad jag kan förstå på platsen av polisbefälet i specialenheten, som länge hade väntat på besked från polisledningen om vad vi skulle göra.

Skaraborgsgruppen kunde återvända hem till Arken efter ännu en lång dag.

– Då var allt ganska lugnt och fridfullt. Ändå när man gick och la sig kunde man igen höra rotorbladen från helikoptrarna och det larm som varit under de här dagarna. Vi var utmattade och väldigt trötta efter all anspänning.

Men innan han kunde vila ut ville han ringa ett snabbt samtal hem.

– Jag pratade med de därhemma varje dag, men det är klart att de var oroliga hela tiden. Min fru Marie har ändå tagit det rätt bra. Efteråt kom också en hel del av min reaktion, man kom hem och kände en enorm fysisk och psykisk trötthet.

– Samtidigt fanns det något slags ilska. Vi hade bara fått ta emot hela tiden. Jag kan inte påstå att jag var speciellt rädd, jag var gruppchef och hade det ansvaret och andra att ta hand om. Vi bet ihop, och trots allt var det ändå rätt god stämning i gruppen. Fast alla var nog innerst inne rädda vid vissa stunder. Det var så uppenbart att de vid några tillfällen var ute efter att skada oss.

SÖNDAG 17 JUNI återvände Johan hem till familjen i Tidaholm.

– Maries syster och hennes man var hemma hos oss. Jag hällde upp en rejäl whisky, och började berätta hur det hade varit. Även om jag var oerhört trött var det skönt att prata av sig. Samtidigt fanns det något slags tomhet, som om luften gått ur en.

Någon dag senare kom en granne över med blommor. Han ville tacka för polisens jobb i Göteborg.

– När vi sett att samhället runt omkring oss slutit upp och stöttat känns det bra. Det hjälpte mycket.

– På sommaren hade vi sedan en återsamling med vår grupp på Stenungsbaden. Någon hade fått en knäskada, en annan hade fått en påk i ryggen. Med lite distans hade det ändå gått ganska bra. Men det fanns också trötthet och ilska kvar. Och så fort jag ser TV-bilder från Göteborg kommer mycket av upplevelserna tillbaka.

Men vad kunde gjorts annorlunda under de där dagarna i Göteborg? Johan har funderat på det sedan dess.

– Polisledningen har fått mycket kritik, men gjorde nog så gott den kunde i den situation som var. Med facit i hand borde kommenderingen varit större. Vi var för få poliser. Framförallt om man tänker på att det kom horder av bråkstakar till Göteborg.

– Målet var väl att man skulle möta alla besökare med det glada och öppna Göteborg. Och då skulle polisen hålla sig i bakgrunden. Den ambitionen fanns nog kvar ända tills våldsamheterna tog fart på allvar.

– Det fanns ett politisk spel runt det också. Polisen ville använda beredskapspoliser, men det sade regeringen nej till.

Var gatukravallerna i Göteborg något som blossade upp utifrån vad som hände eller var de våldsamma bråken planerade? Johan är övertygad om det senare:

– Det verkade uttänkt och organiserat, som om de hade en ledning för det de gjorde. De visste mycket väl vad de skulle göra. Problemet är att om en av dessa drar av sig rånarhuvan och vänder på jackan – ja, då ser de ut som vem som helst, då är de en av de vanliga demonstranterna. I de här grupperna byggs det upp ett hat mot polisen. De eftersträvar anarki, inte demokrati.

Alfa-gruppen från Skaraborg klarade sig undan allvarliga skador.

– Men hade vi hamnat i ett riktigt stenregn hade vi tagit mycket stryk. Vi hade inte de skydden. Till Göteborg kom det också poliser som definitivt inte skulle ut i stenregn. Vi har en åldrande poliskår i dag, i Skaraborg ligger medelåldern på 50 år.

PÅ FREDAGSKVÄLLEN FICK Johan höra talas om skotten på Vasagatan, men visste inte vem som var skjuten. Nu efteråt kan han förstå det som hände.

– De hade varit under hård press så länge, är man det får man till slut tunnelseende. De såg aktivister som kastade sten mot dem, och en kollega som träffas och ramlar ned. Samtidigt fortsätter stenkastningen. Jag förstår precis hur de reagerade. Enskilda polismän ska prövas på samma sätt som andra. Men jag har svårt att tänka mig att samhället sviker sin polis. Det här var ett fruktansvärt svårt läge, man måste se vad vi som fanns ute på gatorna hade emot oss.

– Skottlossningen gjorde att det var en ännu starkare press dagen efter. Man hörde demonstranter som skrek att de skulle ”döda en polis”. Och just då kändes det som att de faktiskt inte skulle dra sig för att göra det.

– Det mest frustrerande för oss var nog bevakningen på Järntorget. Det hade kunnat sluta riktigt illa. Och vi visste inte alls hur polisledningen tänkte. Vi kände oss bara som en måltavla hela tiden, vi stod och tog emot.

ATT EN POLIS som med förbundna ögon skulle hitta till Bates i Tidaholm eller till Hallenbergsrondellen i Skövde inte lika lätt hittar i Göteborg var ett problem.

– Hvitfeldtska hade jag aldrig hört talas om tidigare. Nu efteråt har jag åkt runt i Göteborg och tänkt på hur samlat det område är där allt utspelade sig. Vi hade med oss en chaufför som bott i Göteborg och det underlättade en del för oss.

– Jag kan också tycka att det varit bra med en uppsummering varje morgon. Det hanns nu inte med, det gick för runt hela tiden. För oss funkade radiosambandet relativt bra under dagarna i Göteborg. Men att ha med sig en egen mobiltelefon var guld värt och en nödvändighet.

– Att vi var få poliser i Göteborg gjorde också att vi var alldeles för få vid vissa insatser, som på fredagen vid Trädgårn. Vi visste att de ville störa ut middagen. Men skyddet runt var bara ett byggnadsstängsel utanför de vanliga järnstaketerna. Hade det utvecklats i en annan riktning hade de lätt kunnat ta sig igenom alla avspärningar. Sedan kan man fråga sig om det inte var ett rätt galet ställe att placera middagen på från

första början. Delegaterna skulle ju ha åkt dit i bilar. Vi kände nog hela tiden att det här kommer inte att gå. Men återigen: Man ville visa upp det ”goa” Göteborg.

I stridens hetta var alla chockade över det som hände. När veckor och månader gått låter det annorlunda. Allt fler vet hur polisen borde ha agerat.

– Det rådde något av krigstillstånd i Göteborg under tre dagar. Sedan kan någon komma efteråt och säga att vi gjorde fel. Men vi hade de förutsättningarna för arbetet som politikerna hade bestämt. Det är bra om inte politikerna låser in sig och håller möten. Ändå borde vi kanske alla insett att det här svarta blocket som svarade för kravallerna i Göteborg knappast kom dit för fridfulla demonstrationer, säger Johan.

Thomas Säfström

Piketpolis från Göteborg,
långtidssjukskriven efter att ha träffats av en gatsten i nacken vid Vasaplatsen.

När kravallerna på Vasaplatsen pågick som värst fick Thomas Säfström en gatsten i nacken. Hjälmens flög av och han föll handlöst till marken.

Thomas är en av de poliser som skadades allvarligast i Göteborg. Det var medan han låg avtuppad som hans kolleger avlossade varningsskott och även skottskadade tre personer.

– Det blev bara svart. Ben och armar lydde mig inte. Jag trodde min sista stund var kommen, säger Thomas.

Ett halvår efter smällen är han fortfarande sjukskriven. Han vet ännu inte när han kan återgå i tjänst eller om han kommer att bli helt återställd.

Men psykiskt känner han sig i balans.

– Jag har ältat det som hände fram och tillbaka och pratat om det så många gånger att jag nästan börjar bli trött på det. Då har man nog kommit ganska långt med bearbetningen. Men det som fortfarande oroar mig är att inte veta om jag kommer att bli bra igen och få arbeta med det jag vill, säger han.

ÄVEN OM HAN börjat tröttna på att berätta ber vi honom än en gång ge sin version av de dramatiska händelserna vid Vasaplatsen på fredagskvällen den 15 juni.

Thomas och hans fyra kolleger vid piketpolisen hade blivit kallade till Reclaim the city-festen vid Vasaplatsen där kalabaliken redan hade brutit ut. De parkerade i korsningen Engelbrektsgatan/Aschebergsgatan och sprang ner mot Vasaplatsen.

– Vi anslöt till en poliskedja med hundförare som skurit av ett demonstrationståg på Vasagatan österut mot Handelshögskolan. Stenkastningen pågick för fullt. Vår grupp försökte täcka hundförarnas ryggar. Det var hundratals människor vid Vasaplatsen och uppe i parken. Vi försökte jaga upp dem som stod och kastade sten i korsningen mot parken.

– När vi samlar ihop oss igen och ska ansluta till poliskedjan har den redan hunnit två kvarter bort. Det finns inte en polis i närheten. I samma sekund som vi ser att de är borta inser de uppe i parken att det bara är fem poliser kvar. Jag hör ett vrål och sedan blir det svart med folk

som springer emot oss och det börjar hagla saker över oss – gatsten, delar av cementblock, golfbollar...

– Det går otroligt snabbt, det tar kanske tio sekunder. Jag hinner tänka att det här kommer inte att gå bra. Tidigare har man alltid haft kontroll över situationen, men det hade vi inte nu. Det kunde ha gått hur illa som helst. Sedan blir det bara svart.

Efteråt har Thomas fått höra av ett vittne att någon tagit sig runt och bakifrån kastat en gatsten mot hans huvud från två-tre meters håll. Oturligt nog träffade den precis under hjälmkanten och skadade nacken. Om den hade gått ett par centimeter högre hade hjälmen tagit emot den värsta stöten.

Thomas fortsätter:

– Nästa minnesbild är att jag ligger på rygg och ett runt hål öppnar sig, nästan som ett prisma. Jag ser himlen och hustaken, sneglar åt sidan och ser min hjälm. Jag tänker att jag har ramlat och försöker resa på mig, men armar och ben lyder inte. Jag får panik, jag tror ju fortfarande de är på väg emot mig. Det var en fruktansvärd upplevelse.

Thomas vet inte vad som händer medan han ligger där, men efteråt har han förstått att hans kamrater hamnat i en nödvärnssituation och känt sig tvingade att skjuta skarpt för att stoppa stenkastarna.

– Jag ligger där några sekunder, sedan kommer min gruppchef och en kollega från Stockholm och leder in mig i videobutiken tvärs över gatan. De lägger mig på golvet. Under tiden fortsätter kriget utanför. De drar mig längre in i butiken. Någon säger: ”Lås dörren, lås dörren”.

– Jag har min radio på och hör att någon ropar på ambulans, det låter som om läget är förtvivlat. Det kommer blod ur näsan och munnen och jag har fruktansvärt ont i nacken. Rädslan jag känner går inte att beskriva. Jag har ingen aning om vad det är för skador, försöker kontrollera om jag har någon känsel, men jag känner ingenting. Jag har ingen kontroll på andningen eller nånting. Jag tänker att nu är det bara sekunder kvar att leva, det är fullständigt vidrigt.

Efter en stund kommer Thomas gruppchef och säger att man ska ta honom till sjukhuset. Ambulansen har inte kunnat köra fram, men utan-

för står en polisbuss med en knäskadad hundförare och hans hund i.

– Hunden är aggressiv, den försöker skydda sin förare och gör utfall mot mig. Det är sånt man kan skratta åt i dag, men det gjorde jag inte då. Hundföraren får hålla hunden hårt med ena handen och andra handen om mig.

– Jag sätter mig med huvudet mot händerna och armbågarna lutade mot knäna och försöker fixera nacken så gott det går upp till sjukhuset. Jag kommer inte ihåg något av färden, men han som körde sa att jag klippte med ögonen och ”krampade” flera gånger. Vi körde genom demonstrationsleden och de kastade cyklar och andra saker på bussen.

Framme på Sahlgrenska sjukhuset får Thomas snabbt bekräftat att läget är allvarligt. Snabbt klipper man upp hans kläder, fixerar ryggen, sätter nålar i armarna.

– Jag har varit på sjukhus förr, de brukar prata med en och allt är lugnt och fint. Den här gången var det ingen som sade något. Det var bara bråttom. Jag tappade kontrollen fullständigt. Då kom alla de där tankarna som man inte har förberett sig på – ska man inte få se fru och barn igen, ska man inte kunna gå...

RÖNTGENPLÅTARNA GAV DET lugnande beskedet att det inte fanns några skador på ryggmärgen. Thomas hade fått en skallbasfraktur och blev kvar på sjukhuset i fyra dagar. Han var sjukskriven till den 1 september och började sedan med arbetsträning några timmar om dagen.

– I början hade jag ofta huvudvärk och yrsel och var illamående. Jag hade problem med hörseln, men det har försvunnit nu. Fortfarande har jag känselbortfall i händerna. Det är en blödning som sitter och klämmer på en nerv, men det ska försvinna. Och så är det hjärnskakningen som inte är bra än, jag blir trött och har koncentrationssvårigheter.

– Psykiskt är det ingen större fara. I början var man rätt tagen, började gråta lätt och hade svårt att sova. Nu är det mera oron för att inte bli fullt återställd som gnager. Jag vill komma tillbaka dit jag var förut och känna hur det är. Jag har ingen aning om hur jag kommer att fungera, men jag måste ta reda på det. Det skulle kännas konstigt att bara sätta

sig inne och jobba dagtid utan att försöka gå tillbaka. Om det inte fungerar där ute får jag väl tänka om och göra något annat.

Känner du ingen tveksamhet inför att återvända efter det du har upplevt?

– I början gjorde jag det. De första dagarna på sjukhuset tänkte jag att det är inte värt att utsätta sig för de här riskerna, nu gör jag något annat. Men det var i den akuta fasen, nu har jag fått lite distans till det.

– Men jag tycker det är otroligt orättvist att vi som utsätter oss för de största riskerna inte har en krona extra för det. Okej, vi har sökt oss till piketpolisen frivilligt och vi har fått jobben i konkurrens med andra. Men det innebär också att andra slipper utsätta sig för detta. På piketen i Göteborg blev ett 20-tal av 60 poliser skadade, samtidigt finns det kolleger som gått och varit frustrerade för att de inte haft något att göra.

THOMAS SÖKTE SIG till piketavdelningen 1998 efter att ha arbetet fem år som ordningspolis och närpolis. Han är född 1968 i Uppsala och började på Polishögskolan 1990. När han gick ut 1993 sökte han sig till Göteborg där hans flickvän Anneli, som också är polis, bodde.

Nu bor han tillsammans med Anneli och två barn på 2 och 6 år i radhus i Jonsered. För tillfället har han fullt upp med sin egen rehabilitering, annars tränar han mycket på fritiden, spelar lite innebandy, springer, styrketränar. Att snickra på den nyinköpta sommarstugan på Orust hör också till avdelningen fritidsintressen. Att Anneli också är polis har varit en fördel för Thomas under skadetiden. De har pratat mycket om det som hände. Det underlättar att hon känner till begrepp inom polisen och att hon också känner alla som ringer för att prata och stötta.

– Samtidigt har det varit jättejobbigt för henne, både att jag blev skadad och det rent praktiska. I början orkade jag inte göra någonting, hon fick sköta precis allt, säger Thomas.

I början hade den då femårige sonen Rasmus många frågor om allt från hur stor stenen var till den svåra frågan ”Varför?”.

– Det finns inte i hans värld att någon vill skada hans pappa. Jag pratade så öppet som möjligt och försökte förklara för honom, men jag vet inte vad han tog till sig, säger Thomas.

TROTS DET SOM hänt honom har Thomas aldrig ångrat sitt yrkesval. Det blev till och med bättre än vad jag hade trott, säger han.

Men att han valde polisyrket var mest en slump. Några lumparkompisar vid kustartilleriet i Karlskrona skulle söka Polishögskolan och Thomas tyckte det lät intressant. Att det var betald utbildning lockade också.

– Alternativet var väl att bli ingenjör som farsan. Jag läste teknik på gymnasiet och hade funderingar åt det hållet. Med facit i hand är jag glad att jag inte valde det, ingenjör verkar lite torrt och tråkigt. Som polis får man jobba med människor och det händer nya saker varje dag. Det är lite drag runt det här yrket.

– Sedan var det en utmaning att söka sig till piketen. Det händer mer där, det är klart intressanta arbetsuppgifter och mer dramatik. Det är inte så att man söker faran, men det är något med kittlingen i jobbet. Man vill vara med där det händer.

ÄVEN FÖRE EU-MÖTET hade Thomas fått uppleva dramatik i jobbet. Hans grupp har gått igenom mycket tillsammans och svetsats ihop till ett team där alla känner varann väl och litar på varann i vått och torrt. Det är givetvis ännu ett skäl till att han vill tillbaka. Han saknar sina arbetskamrater.

– Jag brukar titta in till dem ibland, men det är inte alls samma sak som att jobba ihop, säger han.

Thomas och hans kamrater insåg att EU-mötet skulle bli annorlunda än en vanlig dag på jobbet. De hade provat på lite förpostfäktningar under finansministermötet i Malmö tidigare under året. Men trots detta och trots att alla i två års tid vetat om att Göteborgsmötet skulle äga rum blev det panikartat när det närmade sig på allvar.

– En del av utrustningen kom bara någon vecka före mötet – ja, de sista grejerna kom samma dag. Det skapade en osäkerhetskänsla. Man bör ha haft grejerna på sig och känt hur det fungerar att jobba i dem, man vill testa värme och rörelseförmåga och sådant så man känner sig trygg med utrustningen. Men här fick vi ge oss in i ett skarpt läge direkt, säger Thomas.

SITT FÖRSTA MÖTE med stenkastarna hade han utanför Hvitfeldtska gymnasiet på torsdagseftermiddagen. Thomas grupp hade beordrats dit för att hindra utträngningsförsök efter beslutet att skolan skulle genomsökas.

– Då visste vi inte vad som pågick därinne, men vi förstod att det fanns misstankar om att man byggde upp ett vapenlager där. Vi blev stående ett par timmar utanför och folk började bli desperata. När vi gick fram för att flytta på några som stod i vägen på trappan började de vråka sten emot oss. De var otroligt aggressiva och skrek skällsord på tyska och engelska, jag kommer inte riktigt ihåg vad de skrek. Det var fullt med folk överallt. De stod lite ovanför oss och man tänkte att de kastar nog inte. Men det var inga tveksamheter där. De drog iväg sina stenar. Den gången blev jag inte träffad, men det var nära, berättar Thomas.

Efter ett tag kunde Thomas grupp dra sig tillbaka för att återvända senare på kvällen när husrannsakan genomfördes. De stod då ungefär 100 meter från skolan för att hindra de demonstranter som ville ta sig in och ”hjälpa till”. Vid midnatt var det över. Efter en arbetsdag på 14 timmar åkte de ut till ett hotell på Hisingen för att sova.

PÅ FREDAGEN SKULLE Thomas börja jobba klockan 12.00, men hans grupp kallas in tidigare. De har hört på radion vad som hänt vid Götaplatsen och på Avenyn och när de kommer ner till stan ser de brinnande toaletter och fullt av demonstranter och poliser som springer fram och tillbaka.

– Vi blir stående på Allén, 100–150 meter från kollegerna som blir utsatta för stenkastning vid Bältesspännarparken. Efteråt har det sagts att vi skulle stå kvar, eftersom det fanns ett hot riktat mot polishuset. Det kändes oerhört frustrerande att stå så nära kolleger som utsattes för stenkastning och inte få göra en insats. Hade vi bara fått gå fram och hjälpa till kanske vi hade kunnat gripa dem som bedrev skadegörelsen på Avenyn.

Men demonstranterna kom än en gång ur polisens grepp och skingrades. Thomas och hans kolleger återvände till bilen och fick i uppgift att ta sig mot Viktoriabron där en grupp demonstranter satt sig i en korsning. De identifierade och omhändertog ett par stenkastare och åter-

samlades sedan på Katrinelundsgymnasiet för att byta kläder och äta lunch.

– Då får vi höra hur läget är. Många kolleger är på sjukhus. På skolan ligger folk med kylpåsar till höger och vänster, det är trasiga handleder och utslagna tänder. Ändå är det ingen uppgiven stämning, man vill ut igen och känner nästan revanschlust, säger han.

Redan då vet Thomas att det är Reclaim the city-fest vid Vasaplatsen på kvällen och att han ska vara där. Vad han möjligen inte insåg då var att dramatiken bara hade börjat.

THOMAS TYCKER ATT det finns åtminstone en uppenbar lärdom att dra till nästa gång – om det nu skulle bli fler sådana här möten:

– Man behöver ju inte bjuda in motståndarna gratis på första parkett. Visst, det är lätt att kritisera i efterhand, men det tycker jag var otroligt naivt. Man ville ha ett öppet och fredligt möte, men då måste man också kunna lita på de människor man har att göra med. Att man bjuder på boende mitt i hjärtat av stan tror jag inte kommer att hända igen.

– Tanken var god och om det hade lyckats hade det varit en milstolpe för den här typen av möten. Men tyvärr, jag tror inte att det går. Det är ett gäng internationella brottslingar som åker runt.

– Med bättre samarbete mellan länderna borde det gå att plocka undan dessa individer. Det som har skett efteråt i Göteborg unikt. Att så många har kunnat gripas och lagföras är imponerande. Kanske har de som nu dömts till ett eller ett par års fängelse fått sig en tankeställare och man kan hoppas att budskapet sprids.

EN SAK SOM Thomas har svårt att förstå är varför poliser flera gånger blev stående på sin plats, samtidigt som kolleger i närheten behövde hjälp. Detta inträffade inte bara vid det tillfälle vid Bältesspannarparken som han berättat om. Han tycker att kommenderingsledningen borde ha visat prov på större flexibilitet.

Däremot har han inte mycket till övers för utomstående som kritiserar polisens insats i övrigt. Han är övertygad om att allmänheten hyser ett

stort förtroende för polisen och att det har ökat efter Göteborgs-kravallerna. Den mediekritik som förekommit, bland annat mot hans kolleger som sköt skarpt vid Vasaplatsen, kommenterar han så här:

– Det var en extrem händelse. De hade blivit attackerade från tre håll och varit utsatta för dödshot, deras kollega var nedslagen och de visst inte om han var död eller levande. Den som har läst lite psykologi förstår vilken situation de befann sig.

– Det är helt sjukt att försöka måla upp en bild av att det var polisen som sökte konfrontation. Det är ju vi som är satta att skydda medborgarna. Ingen tror på att det är polisen som skulle ha dragit i gång det här, vanliga människor är inte så korkade, säger Thomas.

Kronologi över händelserna

Uppgifterna baserar sig främst på uppgifter från polisens kommunikationscentral. I några fall har klarlägganden eller kompletterande uppgifter tillförts.

Tisdag 12 juni

Götaholmsgatan, 04.00: Polisen griper fem danska medborgare i en lägenhet misstänkta för förberedelse till sabotage.

Korsvägen, 09.15: Polisingripande där 37 demonstranter från ett tältläger utanför Mässan förs bort.

Onsdag 13 juni

Universitetets aula, 17.00: Statsminister Göran Persson och andra regeringsmedlemmar möter representanter för Attac, Göteborgsaktionen och andra organisationer i ett öppet möte.

Hvitfeldtska gymnasiet, kvällen: En piketstyrka besöker skolan för att se vad som händer. Cirka 30 personer ställer sig runt polisbussen, flera av dem maskerade. Poliserna beskriver stämningen som hotfull. Vittnen berättar att stenar, påkar och slangbellor burits in på skolan. Åklagare beslutar under kvällen om husrannsakan på skolan, besökarna ska identifieras och visiteras. Brottsmisstankarna benämns ”förberedelse till våld mot tjänsteman” samt ”olaga hot”.

Torsdag 14 juni – EU-mötets inofficiella del inleds med besök av president George W Bush.

Landvetters flygplats, 10.30: USA:s president George W Bush landar.

Hvitfeldtska, 10.48–12.34: Insatsen påbörjas vid Hvitfeldtska skolan. Containers beställs fram för att inringa skolan. Ett 15-tal aktivister kommer in mot skolan från Kapellplatsen, de bär på svarta säckar. På Engelbrekts-gatan börjar folk samlas runt obehagade polisbilar. Mycket folk inne på skolområdet. Aktivisterna bygger barrikader på Viktor Rydbergsgatan/

Läraregatan. En polisgrupp meddelar att aktivister laddar upp med stenar vid Rektorsgatan/Läraregatan. Personer som finns vid Molinsgatan börjar maskera sig. 100–200 personer maskerar sig och går över Engelbrekts-gatan vid 12.34.

Hvitfeldtska, 13.15–13.47: En folksamling på runt 300–400 människor rör sig från Vasaparken mot Hvitfeldtska. Flera beväpnar sig med käppar, påkar och annat. Knytnävsstora stenar samlas av aktivisterna. ”Rensa parken! Alla ska ut från parken” – lyder ordern på polisradion 13.20. Enligt spancentralen på översta våningen som vetter mot Viktor Rydbergsgatan rustar sig aktivisterna för strid, men det är okänt hur många de är. Containerslagning runt skolan fortgår. Enligt samtal till läns-kommunikationscentralen varnar aktivister allmänheten för att befinna sig på Engelbrektsgatan. Ett 100-tal aktivister förbereder motattack mot Hvitfeldtska från Engelbrektsgatan/Vasaparken, enligt rapport.

Hvitfeldtska, 14.00–14.11: Pt-gruppen (Kontaktgruppen) på väg in på skolom-rådet för att försöka lösa det hela förhandlingsvägen. Order om att alla poli-ser ska hålla nuvarande positioner och invänta pt-gruppens resultat. Större rörelse mot Götabergsgatan av svartklädda. 100–200 personer bryter gats-ten vid studenthuset. Beslut att dessa ska drivas västerut, mot Järntorget.

Hvitfeldtska, 14.57 – 17.09: Flera polisbilar sönderslagna på Erik Dahlbergs-gatan/Engelbrektsgatan. På Karl Gustavsgatan/Vasagatan ett 50-tal per-soner som bryter sten. Polisbilarna som står vid Engelbrektsgatan länsas. 30 stycken Ya basta inifrån skolgården Viktor Rydbergsgatan och 20 akti-vister från Avenyn mot skolan 15.41. Höjd beredskap inför eventuella utbrytningsförsök av Ya basta vid skolan.

Ya basta grupperar sig 17.02.

Drottningtorget, 16.00–17.00: Demonstration mot George W Bush.

Polisradion, 16.42: En okänd röst bryter in i polisens radiotrafik med upp-repade störningar.

Stora Teatern, 18.15: Tusentals människor samlas till demonstration som ordnas av nätverket Bush not welcome. Demonstrationens marschväg passerar Vasaparken.

Molinsgatan, 18.45–18.55: Polisgrupp rekviderar hjälp till Vasa kyrkogata/Molinsgatan. Efter att demonstrationen passerat är det kvar cirka 300 maskerade i Vasaparken. Våldsamt upplopp i Vasaparken, polisgrupp rapporterar de är i underläge.

Viktor Rydbergsgatan, 20.05–20.07: Ett 100-tal aktivister attackerar de sju polisgrupper som står på platsen. Ryttare på väg. Läge rött Viktor Rydbergsgatan.

Hvitfeldtska, 21.00–21.43: Rusning från skolan mot Viktor Rydbergsgatan. Företrädare för demonstrationen vill in på skolan och tala till massorna.

Hvitfeldtska, 23.30: Den sista gruppen instängda på skolan grips av polisen.

Fredag 15 juni – den officiella delen av EU-toppmötet inleds.

Skäpplandsgatan, 02.02: Polisen slår till mot den så kallade sambandscentralen. 12 personer finns i lägenheten.

Mässan, 08.00 – 9.00: Berzeliigatan spärras av mot Södra vägen. Framför mässhallen klättrar ett 30–40-tal över staketen 08.44. Läge rött. Polisgrupperna innanför staketen uppger att de har läget under kontroll.

Götaplatsen, 09.00: Protestmöte med Göteborgsaktionen på Götaplatsen. I slutet av mötet förbereds avmarsch för "Antikapitalistmarsch". Deltagare i tåget börjar maskera sig. Första ledet av tåget är fredligt, det andra ledet är beväpnat, enligt uppgift.

Berzeliigatan, 10.53–11.05: Raketer skjuts mot avspärningarna. Staketen på Berzeliigatan stormas. Polisgrupp omringade på Berzeliigatan 10.57. Flera bryter gatsten på Götaplatsen.

Avenyn, 11.29–11.46: Fönstren till Handelsbanken på Avenyn krossas 11.29. Eldar tänds mitt på Avenyn. Vid Avenyn/Parkgatan/Storgatan välts baja-

major och de töms på innehåll. Stenkastning vid Stora Teatern 11.41. **Stora Teatern-Nya Allén, 11.50 - 14.00:** Stenkastning från Kungsparken vid Stora Teatern. Ambulans snabbt till Bältespännarparken/Nya Allén. Aktivisterna drar sig bakom Stora Teatern bort mot Nya Allén. Ett 100-tal aktivister inne i fastigheten Avenyn 1 och maskerar sig. Bajamajorna vid Stora Teatern brinner. Polisgrupp driver aktivister mot Viktoriabron. Aktivisterna som säckats på Viktoriabron lastas 13.58.

Vasagatan/Aschebergsgatan, 20.00: Reclaim the city ska hålla gatufest vid Vasaplatsen och ställer upp sin lastbil med högtalare. Polisen slår en ring runt cirka 1 500 personer som samlas på Vasaplatsen. Bråk mellan dem och en grupp från IFK Göteborgs supporterklubb Wise Men när de senare passerar Vasaplatsen. Wise Men flyr ner mot Vasaplatsen. Vid Storgatan släpper polisen dem förbi avspärningarna.

Vasaplatsen, 20.41-23.09: Stenbrytning bakom poliser vid Vasaplatsen. Polisgrupp utsatt för stenkastning 20.49. Möjligt att ringa in stenkastare med rånarluvor – cirka 50 stycken. Bråk inne på 7-eleven. Polis i underläge Vasaplatsen. Ambulans till Vasaplatsen – polis skadad 21.10. Polis skjuter tre skott mot stenkastare vid Vasagatan/Aschebergsgatan. En ambulans Aschebergsgatan/Vasagatan för skottskada 21.17. Stort gäng slår sönder rutorna mellan Bogö och Vasaplatsen. Vasaplatsen: Chock önskas 21.31. Aktivister slår sönder bilar längs hela Molinsgatan och drar upp stolpar som tillhyggen. Vasaparken: Skadad polis 22.09. Större gäng beväpnar sig med sten vid Geijersgatan/Arkivgatan. Samtliga avdelningar tillbaka till säker plats 22.12.

Vasaparken (23.09): Viloläge

Lördag 16 juni – EU-toppmötets andra dag. Mötet avslutas vid lunchtid.

Linnéplatsen/Slottskogen, 09.00-13.00: Polisledningen, staden och demonstrationsarrangörerna kommer överens om att ändra marschvägen för dagens

demonstration. I stället för att gå till Götaplatsen går tåget nerför Linnégatan, Södra Allégatan, Sprängkullsgatan, Övre Husargatan och tillbaka till Slottsskogen. Demonstrationen startar strax före 11.30. Klockan 13.00 har de flesta återsamlats i Slottsskogen.

Uppgifter cirkulerar om att någon form av manifestation ska äga rum under kvällen på Järntorget.

Schillerska skolan, 16.00–23.00: Enligt tips till staben ska det finnas tre stycken beväpnade aktivister inne på Schillerska och att dessa ska försöka att skjuta en polis. Misstänke om fem beväpnade tyskar som ska skjuta polis.

Nationella insatsstyrkan går in på Schillerska och genomsöker lokalerna. 78 personer som finns på Schillerska förs ut på skolgården. Efter att ha filmat och identifierat de personer som finns på skolgården släpps de. Ingen av dem grips för något brott.

Järntorget, 19.00–24.00: Cirka 500 personer har samlats på Järntorget. Polisen på plats slår en ring runt torget och de som samlats sätter sig ner. En av arrangörerna säger att demonstranterna har för avsikt att dra sig tillbaka till Fritt Forum. Några aktivister har tagit skydd på en restaurang vid Järntorget. Bussar körs fram för ilastning. Vid 22-tiden finns cirka 100 personer kvar på torget efter selektering. 23.36 beslutar polisbefäl på plats att släppa kontrollen över Järntorget. Samtliga poliser retirerar till fordonen 23.41.

Partille, 22.00: En 24-årig man grips i en lägenhet. Mannen har sedan torsdagseftermiddagen stört polisens radiotrafik.

Platserna för händelserna

1. Hvitfeldtska gymnasiet
2. Mässan
3. Götaplatsen
4. Berzeliigatan
5. Avenyn
6. Vasaplatsen
7. Järntorget

Ordlista

AFA (Antifascistisk aktion) Bildades 1993 för att bekämpa rasism, sexism, homofobi och kapitalism. Arbetar till stor del med utomparlamentariska metoder.

Attac En från början fransk rörelse som arbetar för en ”rättvis globalisering”. En svensk avdelning bildades i januari 2001.

Autonoma Autonoma = självständiga eller självbestämmande. Samlingsnamn för politiska grupper som inte avvisar våld som metod. Består av små och oftast slutna nätverk, som inte framträder offentligt.

Fritt Forum Samlingsförening som ordnade en festival under EU-toppmötet. Fritt Forum höll under Göteborgsmötet till vid ett område vid Pustervikskajen.

Globalisering underifrån Vänsternätverk i Sverige som står Ya basta nära.

Göteborgsaktionen Ett samlande nätverk som i sig inrymde ett 80-tal organisationer som anslutit sig till en gemensam plattform inför EU-toppmötet.

Nätverket Göteborg 2001 Ett slags utbrytning ur Göteborgsaktionen och på samma sätt ett nätverk för flera organisationer, bland annat KPML (r). Accepterade inte maskerade deltagare i demonstrationstågen.

Reclaim the city Reclaim-grupper är löst sammansatta grupper som ordnar gaturfester utan tillstånd. Festerna ”utannonseras” via flygblad eller på internet. Reclaim-grupper stod bakom fredagskvällens fest i Vasaparken.

Vita Overallerna (se Ya basta)

Ya basta (”Nu är det nog”) Från början en italiensk proteströrelse som nu spritt sig i övriga Europa. Uppträder oftast i vita overaller, och använder skydd i form av till exempel hockeyutrustning.

